

Torsdagen den 13 april

Kl. 12.00–20.47

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 mars justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2022/23:2366 till justitieutskottet

2022/23:2368 och 2375 till justitieutskottet

2022/23:2367 och 2369 till utbildningsutskottet

§ 3 Ukraina

Ukraina

Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU14

Ukraina

föredrogs.

Anf. 1 ARON EMILSSON (SD):

Fru talman! *Ukraina* – det är den korta rubriken på det betänkande vi nu ska debattera och senare besluta om här i kammaren. Jag vill initialt yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet i sin helhet.

Utskottet har behandlat förslag från motionstiden 2022 samt aktuella frågor och har samlats i ett enigt ställningstagande om Ukraina. Utskottet fortsätter att fördöma Rysslands invasion av Ukraina och understryker att skulden och ansvaret ligger helt på Ryssland och dess president Vladimir Putin.

Utskottet konstaterar också att det pågår massiva övergrepp i Ukraina, i strid med folkrätten. Därför välkomnar utskottet att Internationella brottmålsdomstolen beslutat att utfärda en arresteringsorder mot Rysslands president och även mot barnrättskommissionären Maria Lvova-Belova. Arresteringsordern gäller den misstänkta olagliga deportationen av barn som sker.

Utskottet menar att ICC tillsammans med andra rättsinstanser förmodligen kommer att kunna utfärda ytterligare arresteringsorder mot det ryska ledarskapet allteftersom fler misstänkta folkrättsbrott i Ukraina uppdagas och kan utredas.

Rysslands olagliga, oprovocerade och folkrättsvidriga krig i Ukraina är en vattendelare i svensk utrikespolitik. Hur vi agerar mot Rysslands anfällskrig kommer att avgöra såväl vår som Ukrainas och Europas framtid. Vi som är samlade här vet att Rysslands aggression mot Ukraina började 2014 med annekteringen av Krim, men den fullskaliga invasion som bröt ut den 24 februari förra året förändrade den europeiska säkerhetsordningen i grunden.

Rysslands krig är inte bara ett krig mot Ukraina utan ett krig mot det samlade väst och den regelbaserade världsordningen. Vinner Ryssland kriget kan framtiden bli som tiden före 1945 då stater kunde dela upp världen och stormakterna kunde anfälla grannstater utan några omfattande konsekvenser.

Sverige är ett land som liksom Ukraina ligger i Rysslands grannskap. Ryssland vill liksom när det gäller Ukraina styra de svenska säkerhetspolitiska vägvalen. Därför ligger det, inte bara av moraliska och solidariska skäl gentemot Ukraina, också i högsta grad i Sveriges intresse att på alla tänkbara sätt stödja Ukraina. För det behöver vi eftersträva en svensk politik med samförståndsanda, men vi behöver också välkomna och se värdet av en debatt och diskussion om hur vi mest effektivt och med bäst verktyg kan stödja Ukraina. Ett stöd till Ukraina är också ett sätt att bygga vår egen säkerhet.

Fru talman! Det är viktigt att konstatera att kriget tyvärr ser ut att kunna fortsätta under lång tid framöver. Det kommer troligen att dröja flera år tills vi ser ett ordentligt avslut i alla delar. Det ska vara en frihet som Ukraina deklarerar och en fred som är hållbar. Utfallet blir avgörande för hur säkerheten i hela Europa kommer att se ut.

Ett Ryssland som går segrande ur kriget kan återuppbygga sin militära kapacitet och, utifrån det nya geografiska läget, utgöra ett ännu större hot mot Europas demokratiska stater. Det vi nu ser i Ryssland är tyvärr inte oppositionell aktivitet utan snarare nya generationer som fostras in i Rysslands självupplevda rätt att dominera och förtrycka andra folk.

Vi måste ta det här på allvar. Därför behöver vi utforma en politik som fullt ut stöder Ukraina och som tar höjd för ett fortsatt aggressivt Ryssland. Utskottet pekar i övervägandena och slutsatserna på ett flertal viktiga områden.

Med anledning av Sverigedemokraternas yrkande har utskottet också tagit initiativ till betydande informationsinhämtning om förutsättningarna att erkänna Stalins orkestrerade massvält i Ukraina 1932–33 som folkmord. Inhämtningen har bidragit till fördjupad kunskap om folkmordskonventionen och dess tillkomst, tillämpning och implementering. Likaså har statspraxis och aktuella konstitutionella överväganden klarlagts.

Det har varit viktigt att visa att utskottet tar frågan på allvar. Statspraxis säger att regeringar, snarare än parlament, generellt sett fattar beslut om att kategorisera händelser som folkmord. Samtidigt är det, vilket framgår av utskottets överväganden, uppenbart att parlament och parlamentariska församlingar, såsom inte minst Europaparlamentet, i närtid fattat beslut om att erkänna massvälten holodomor som folkmord.

Sverigedemokraterna väljer i det här betänkandet att ställa oss bakom ett genomarbetat och enigt betänkande där styrkan i utskottets gemensamma syn på Ukraina och Rysslands orättfärdiga aggressionskrig framgår med all önskvärd tydlighet. Vi anser, vilket också framgår av utskottets

betänkande, att yrkandet om folkmord delvis är tillgodosett. Dagens situation är emellertid, som det också råder enighet om, exceptionell. Därför kommer vi att framöver noggrant bevaka denna fråga och hur regeringen agerar.

Jag vill också ur ett sverigedemokratiskt perspektiv lyfta upp frågan om Rysslands plats i FN och FN:s säkerhetsråd. Jag tror att vi bara har sett början av en viktig diskussion om hur den ska se ut. Kan man suspenderas eller helt uteslutas ur FN:s säkerhetsråd givet att man faktiskt brutit mot FN-stadgan? Det är inte heller juridiskt entydigt att landet skulle ha tagit över Sovjetunionens plats i FN:s säkerhetsråd i början av 1990-talet. Att agera här skulle kunna öppna möjligheter för det internationella samfundet att agera mer beslutsamt. Jag är övertygad om att den frågan kommer att diskuteras ur allt fler perspektiv.

Fru talman! Sverigedemokraterna har sedan före kriget verkat för att stödet till Ukraina ska utökas och för att även krigsmateriel ska kunna exporteras till landet. Det är nu uppenbart för alla i denna kammare att så måste ske. Tyvärr har det inte alltid varit så. Före krigets utbrott hade vi en utrikesminister som felaktigt påstod att det inte skulle vara möjligt utifrån gällande regelverk. Det har dock inte endast varit möjligt utan helt nödvändigt. Och i dag ser vi en koalition av stater som alla bidrar efter sin förmåga.

Sverige bidrar med vapen och humanitärt stöd. Och i Storbritannien utbildar vi ukrainska soldater inom ramen för insatsen Interflex. Sammantaget har Sverige bidragit med 4,2 miljarder i humanitärt och civilt stöd sedan invasionen började. Efter invasionen kunde Sverige bidra med vapen såsom pansarskott och annan materiel såsom skyddsutrustning.

Med nuvarande regering har stödet trappats upp. Bidraget omfattar nu avancerade luftvärnssystem, och beslut finns om att stridsfordon, artilleripjäser och stridsvagnar också ska ingå.

Fru talman! Det är viktigt att folkrättsbrott följs upp och kan beivras. Det arbetet behöver fortsätta vad gäller kriget i Ukraina. Folkrättsbrotten från den ryska sidan fortsätter. Vi har sett avrättningar av oskyldiga, inte minst i samhällen som Butja. Senast denna vecka har det kommit ytterligare belägg i form av videoupptagningar av folkrättsvidriga avrättningar av krigsfångar som ska ha begåtts av de ryska väpnade styrkorna. Dessa brott behöver följas upp. Sverige ska på alla sätt bidra till det arbetet.

Sverige har också tagit på sig ledartröjan i arbetet med att utreda hur frysta ryska tillgångar kan användas för återuppbyggnaden av Ukraina. Kommerskollegium leder nu det viktiga arbetet med start under Sveriges EU-ordförandeskap.

Fru talman! Det är en styrka att riksdagens partier är eniga i fråga om stödet till Ukraina. Och det är en styrka att Sverige under nuvarande liksom tidigare regering kan bidra till Ukrainas försvar. Det är ett arbete som kommer att fortgå under lång tid och som är ett omfattande, uthålligt stöd.

Ukrainas kamp för frihet är även vår kamp för frihet både i dag och i morgon. Det måste vara Ukraina som avgör hur den ryska aggressionen bekämpas. Det är vår skyldighet att bistå dem i den strävan.

Anf. 2 AZRA MURANOVIC (S):

Fru talman! När Rysslands illegitima och oprovocerade storskaliga invasion av Ukraina inleddes den 24 februari 2022 förändrades hela vår om-

värld. Invasionen var och är ett angrepp mot Ukrainas territoriella integritet och suveränitet, men den är också ett angrepp mot varje lands rätt att självt välja riktning för det egna landet.

Fru talman! Varje suverän stat har rätt att göra självständiga säkerhetspolitiska vägval. Varje suverän stat har en territoriell integritet och ett politiskt oberoende. Det är en stöttepelare i det folkrättsliga regelverket. Därför är Rysslands olagliga invasion av Ukraina ett angrepp mot Europas säkerhetsordning och den fred som vi gemensamt, demokratiskt och konstruktivt har byggt upp sedan andra världskriget. Den freden har Ryssland valt att fullständigt försumma, och man har visat hela världen att Ryssland helt saknar respekt för de mänskliga rättigheterna, folkrätten och de internationella samfundet.

Det råder ingen tvekan om att den ryska ambitionen är att bygga upp Ryssland till en stormakt med kontroll över delar av före detta Sovjetunionen. Putins mål var att söndra Europa, men det misslyckades då vi i Europa enades som aldrig förr kring Ukrainas kamp. EU stärktes i sin övertygelse om att Ukraina inte får falla och att vägen till freden går genom seger för Ukraina.

Fru talman! Rysslands olagliga krig i Ukraina har visat sig vara en brutal historia som få trodde skulle upprepa sig på vår kontinent. Den stora ryska militära apparaten smular ned städer under sig, sätter terror i civilbefolkningen genom klusterbombningar av civila som tagit skydd, summariska avrättningar, systematisk misshandel, tortyr, våldtäkt och kidnappning av barn. Ofta tillfångatas civilbefolkning i ockuperat område för förhör som sedan slutar med tortyr och avrättningar. Filtreringsläger som påminner om koncentrationsläger har upprättats på flera ställen där man från ryskt håll vill rensa ut nationalistiska ukrainare innan de får fly vidare.

Två särskilt allvarliga krigsbrott är inriktade mot att knäcka det ukrainska samhället långsiktigt: systematiskt sexuellt våld och kidnappning och indoktrinering av barn. Det är billiga och långvariga vapen med målet att förnedra, demoralisera och skada motståndarsidan och ett helt folk. Dessa krigsbrott sätter djupa spår i hela samhället och försvårar läkning, återhämtning och uppbyggande av samhället efter kriget.

Genom medvetna och systematiska krigsbrott, massövergrepp och brott mot mänskligheten gör Ryssland nu allt för att tvinga Ukraina till underkastelse. Rysslands tillvägagångssätt hör hemma på den historiska soptippen. Just nu dödar Putins krig ukrainare men också de egna landsmän som skickas till fronten för att vara kanonmat. Det är skamligt och oacceptabelt och ska fortsätta fördömas i dess hårdaste mening. Händelserna i Butja, Tjernihiv, Kiev, Mariupol, Charkiv och dessa städers regioner är bara några få exempel på den ryska brutalitet som saknar all respekt för mänskliga rättigheter, krigets lagar och de internationella humanitära lagarna.

Fru talman! Barn påverkas särskilt av väpnade konflikter, även i Ukraina. För att säkerställa att deras behov och rättigheter tillgodoses i enlighet med FN-konventionen om barnens rättigheter behöver alla steg i såväl humanitär respons som återuppbyggnadsinsatser göras med ett integrerat barnrättsperspektiv. I Ukraina har man genomfört en behovsanalys rörande barns särskilda utsatthet och skyddsbehov i konflikten.

Kriget i Ukraina utgör en omfattande och akut barnrättskris. Ukrainas 7,5 miljoner barn lever under ständig stress, press och risk att utsättas för

våld, inklusive dödligt våld, hot och andra kränkningar av sina mänskliga rättigheter. En oberoende FN-kommission har rapporterat att barn så unga som fyra år utsätts för sexuellt och könsrelaterat våld.

Den internationella brottmålsdomstolen utfärdade nyligen arresteringsorder mot Rysslands president Vladimir Putin och barnrättskommissionären Maria Lvova-Belova. Misstankarna rör tvångsförflyttning och deportation av barn från ockuperat ukrainskt område till Ryssland. Beslutet från den internationella brottmålsdomstolen är viktigt, men det behövs insatser från fler aktörer för att kartlägga de allvarliga brott som drabbar barn i Ukraina, ställa de ansvariga till svars och på olika sätt stödja dem som utsatts för övergrepp.

Det är viktigt att FN:s råd för mänskliga rättigheter fortsatt säkerställer ett starkt mandat för den oberoende kommissionen om Ukraina. Ett annat konkret steg vore att genom FN:s arbete för barn i väpnade konflikter inrätta en särskild mekanism för att bevaka och rapportera om allvarliga brott mot barn i Ukraina – en så kallad monitoring and reporting mechanism. FN:s arbete för att skydda barn i väpnade konflikter var något som Socialdemokraterna prioriterade under det svenska ordförandeskapet i säkerhetsrådet. Den internationella brottmålsdomstolens arresteringsorder mot Putin och Lvova-Belova har också riktat omvärldens blickar mot den utsatthet som barn lever med i krigets Ukraina.

Fru talman! När vi vaknade till Rysslands olagliga och storskaliga invasion av Ukraina agerade den socialdemokratiska regeringen blixtnabbt och tydligt med att stödja Ukraina humanitärt, militärt och ekonomiskt. Det gläder mig att den högerkonservativa regeringen väljer att fortsätta på det spåret, men Ukraina behöver också förstärkt psykosocialt stöd för att hjälpa människor – särskilt barn – med de djupa traumatiska spår som satts hos dem. Sverige måste vara en stark röst och bistå Ukraina långsiktigt under återuppbyggnadsprocessen. Det gäller både materiellt och psykosocialt.

Ukraina behöver juridiskt stöd för att hantera lagförändret av och ansvarsutkrävandet för Rysslands aggressionsbrott mot Ukraina. Sverige har som nämnts välkomnat den internationella brottmålsdomstolens arresteringsorder mot Putin och Ukrainas initiativ till att inrätta en särskild tribunal, men vi behöver också fortsätta det långsiktiga stödet för att säkerställa ansvarsutkrävande och lagförande eftersom det här kommer att ta lång tid.

Regeringen har välkomnat beslutet från den internationella brottmålsdomstolen och vid flera tillfällen lyft frågan om ansvarsutkrävande med koppling till konflikten i Ukraina – men i utrikesdeklarationen saknas ett barnrättsperspektiv. Det lyser med sin frånvaro.

I allt arbete för ansvarsutkrävande behöver expertis på såväl barnrätt som jämställdhet finnas med. Det krävs särskild kunskap för att utreda barns situation i konflikter på ett sätt som tar hänsyn till barns rättigheter och särskilda behov. Barns könstillhörighet kan också påverka vilka hot och risker de utsätts för. Det finns även behov av ökat samarbete mellan olika institutioner som arbetar för ansvarsutkrävande. Därför är det viktigt att fortsätta stödet till FN så att FN inte skalas ned och att erkänna att FN faktiskt är det organ som samlar oss till diskussion, samarbete och samverkan och organiserar vårt gemensamma arbete.

(Applåder)

Anf. 3 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Det ryska angreppet på Ukraina är oprovocerat, orättfärdigt och olagligt. Det är en stor sorg att det ukrainska folket ska drabbas av krig på detta sätt. Men ett ljus i mörkret är att utrikesutskottets betänkande som vi debatterar i dag har kunnat läggas fram i enighet, med stöd från alla riksdagens partier.

Kriget har med rätta upprört svenska folket, som genom sina ombud i riksdagen rest sig som en man – det är inte ofta man kan använda det uttrycket eftersom vi är oeniga i så många andra politiska frågor, men här passar det – för att protestera mot det ryska anfallskriget. Enigheten är total. Samtliga partier i riksdagen fördömer kriget, fördömer de ryska krigsbrotten och står eniga bakom Sveriges stöd till ukrainska folket.

Allt detta är viktigt att säga eftersom vi kan utgå ifrån att utländska underrättelsetjänster följer vad vi säger här i kammaren för att se om det finns någon liten glipa att utnyttja för att försvaga trovärdigheten i vårt stöd till Ukraina. Men det gör det inte. Vi är eniga.

Sveriges stöd till Ukraina sedan invasionen förra året är nu uppe i mer än 21 miljarder kronor. Av dessa består det militära stödet av omkring 17 miljarder. Resterande del består av stöd i form av humanitär hjälp, civil krishantering och finansiellt stöd till den ukrainska statskassan. Omkring 50 000 ukrainska medborgare befinner sig som flyktingar i Sverige.

Sverige agerar aktivt inom EU och FN till stöd för Ukraina och har varit drivande för att få till maximalt hårda sanktioner mot Ryssland.

Sverige arbetar nu också för att vi efter kriget ska få en omfattande och gedigen rättsprocess där de ansvariga för de många ryska krigsbrotten ska kunna åtalas och dömas. Sverige har ökat sin finansiering till Internationella brottmålsdomstolen, ICC, och ställer upp med både åklagare och utredare. Vi arbetar även för att en särskild krigsribunal ska inrättas för själva aggressionsbrottet, det vill säga anfallskriget. ICC har inget mandat att åtala för sådana brott, men det är uppenbart för var och en att Rysslands angrepp på Ukraina är olagligt. Att ansvariga ryska politiker ställs inför rätta är därför mer än rimligt.

Det är inte bara svenska staten som är engagerad. Civilsamhällets organisationer har på samma sätt varit mycket aktiva. Nybildade hjälporganisationer har kommit till för att förse ukrainska armén med sjukvårdsmateriel och lastbilar. Insamlingar görs för att skicka dieselgeneratorer som ska förse befolkningen med el där de ryska terrorbombningarna har slagit ut elförsörjningen.

Överallt där man går i vårt land kan man se ukrainska flaggor. På kavajslagen bärs den ukrainska flaggan tillsammans med den svenska. Sveriges stöd till Ukraina är således kompakt och enigt.

Av beslutstekniska skäl föreslår utrikesutskottet att riksdagen avslår inkomna motioner, men det görs alltså i enighet med hänvisning till att det som efterfrågas i motionerna redan är under genomförande.

Fru talman! Låt mig nu säga några ord om den motion som Sverigedemokraterna har lagt fram rörande Sovjetunionens iscensatta massvält som drabbade Ukraina under åren 1932 och 1933 och som bär namnet holodomor. Sverigedemokraterna har föreslagit att riksdagen ska begära av regeringen att Sverige ska uttala att holodomor ska klassas som ett folkmord. Sverigedemokraternas intention bakom motionen är inte svår att förstå och sympatisera med. Den framtvungade massvälten har uppenbara likheter

med den bombkampanj som Ryssland i dag utsätter Ukraina för. Då ville man att ukrainarna skulle svälta, nu att de ska frysa.

Ett symboliskt ställningstagande från riksdagens sida skulle på så vis vara en god manifestation till stöd för Ukraina. Emellertid finns även andra aspekter att beakta för ett parlament när det gäller historiska massövergrepp.

Juridiskt sett är folkmord en specifik term som definieras av FN:s folkmordskonvention från 1948, och god juridisk sed stadgar att man inte tillämpar nya lagar på gamla brott. Vi kallar detta för legalitetsprincipen. Sverige är en rättsstat, och som sådan agerar den med hjälp av lagar. Lagarna är statens verktyg.

Ska vi därför vara den noggranna rättsstat som vi vill vara måste vi ha en rättslig ordning för hur och när vårt parlament ska besluta om hur historiska händelser ska klassificeras. Vi har ingen sådan ordning i vår författning, och vi bör inte gå på i ullstrumporna och fatta symboliska beslut som visserligen känns bra men som inte har juridiskt bindande kraft.

Därutöver bör vi från riksdagens sida även vara försiktiga med att göra oss till en del av den akademiska diskussion som alltid förs om historiska händelser. Den svältkampanj som Josef Stalin utsatte Ukraina för var inte endast menad för den ukrainska befolkningen utan drabbade även människor exempelvis i Kazakstan.

Forskningen omkring svältkampanjen pågår ständigt, och det är inte ett parlaments uppgift att försöka fastställa vad som skett i det förflutna. Det är en uppgift som bäst utförs under fria former där forskare och allmänhet själva väljer de ord som ska beskriva massövergrepp. Forskarna behöver frihet att lägga till nya fakta och omtolka händelseförlopp utan att känna att den politiska makten står och tittar dem över axeln.

För Moderaternas del ser vi att holodomor har alla de karaktärsdrag som gör att man kan tala om händelsen som ett folkmord i allmänna ordalag. Ingen seriös aktör förnekar dess existens. Det behövs därför inte någon politisk insats för att kräva att dolda fakta tas fram eller att tidigare hemliga arkiv öppnas. Av juridiska och forskningsmässiga skäl menar vi därför att riksdagen bör avstå från ett formellt beslut om att klassificera holodomor som folkmord.

Fru talman! Ingen utrikespolitisk fråga har större betydelse för världen just nu än att Ukraina överlever som självständig nation, främst för ukrainarnas egen skull. På samma sätt som alla andra folk förtjänar de att leva i fred och frihet. Men det handlar också om världen i stort och om Sverige. Vi ska aldrig mer ha en världsordning där den starke har rätt att slå den svaga bara för att han är starkare.

Jag vill tacka riksdagens partier för ett gott samarbete och yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Den ryska invasionen av Ukraina är oprovocerad, olaglig och oförsvarlig och står helt i strid med folkrätten. Angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Invasionen innebär att vi har ett fullskaligt krig mitt i Europa. Det utmanar den europeiska säkerhetsord-

ningen och ställer nya krav på enskilda länder i Europa. Rysslands aggression ska inte tolereras; Ukraina måste ha omvärldens stöd.

Kreml och Putin har under lång tid styrt Ryssland i en riktning som gör att vi i dag ser en reaktionär, konservativ och patriarkal regim som förtrycker oppositionella och människorättsförsvarare samt agerar aggressivt mot sina grannländer och spelar en destabiliserande roll i världspolitiken. I Ukraina har det i praktiken skett ända sedan självständigheten 1991. Det fullskaliga kriget är en förlängning av den ryska imperialistiska tanken att ha makt över Ukrainas folk. När korruption och maktpåverkan inte funktade blev krig det enda verktyget för den ryska regimen.

Något som har varit signifikant och viktigt för Ukraina är den svenska enigheten i stödet till Ukraina. Det visar också dagens eniga betänkande om Ukraina. Oavsett val och politiska vindar kommer Sverige och svenska politiker att vara beslutsamma i ett långsiktigt stöd till det ukrainska folket. Det handlar om såväl militärt som civilt, humanitärt och finansiellt stöd till landet för att upprätthålla välfärden och samhällets funktioner, skapa motståndskraft och bidra till militära framgångar.

Det är rätt att ge militärt stöd till Ukraina. Det handlar om ukrainarnas rätt att försvara sig mot en imperialistisk makt som vill annorlunda.

När riksdagen förra året fattade beslut om en vapenexport till Ukraina var det en extremt snabb process. Jag har aldrig varit med om något liknande här i huset. Vänsterpartiet var tydligt i vårt stöd till Ukraina. Men vi var initialt tveksamma till att skicka pansarskott. Det var ett felaktigt beslut av oss men också ett beslut som vi var beredda att ompröva, och vi har sedan dess stått bakom alla de elva stödpaket som riksdagen har beslutat om.

Jag tycker att det finns behov av tydligare säkerhetspolitiska avvägningar inför riksdagens sannolika framtida beslut om vapenexport till Ukraina. Jag är inte övertygad om att den ordning vi har i dag är bra, där besluten i väldigt stor utsträckning ses som ekonomiska frågor kopplade till budgeten snarare än säkerhetsfrågor. Rimligtvis borde vi i utrikesutskottet och försvarsutskottet yttra oss till finansutskottet innan riksdagen fattar beslut om fler stödpaket.

Jag vill också passa på att berömma den moderata försvarsministern Pål Jonson för hans svar och tydlighet kring vikten av svenskt försvar. En del partier verkar bedriva något slags lobbning för till exempel svenska Jas-plan. Svensk säkerhet måste stå i första rummet. Rysslands militära kapacitet må vara reducerad, men i luft och till havs är den fortfarande i gott skick och därigenom fortsatt ett hot mot Sverige och våra grannländer som vi måste kunna avvärja.

Vi måste såväl mot Ryssland som mot omvärlden i stort vara tydliga i vår kommunikation om att Sverige inte är en part i kriget och inte avser att vara det samt att kriget enklast avslutas om Ryssland bestämmer sig för att dra tillbaka sin militär från Ukrainas territorium. Det vore rätt beslut av Putin att fatta.

Det är tydligt att kvinnor och barn är särskilt utsatta för kriget. Omkring 7 miljoner människor är internflyktingar i landet, och ännu fler har tagit sig över gränsen. Av dem som är på flykt är enligt UNHCR så många som 90 procent ensamma kvinnor och barn. Systematiska våldtäkter har använts som metod för att utöva våld och förtryck mot de ockuperade områdena, detta tillsammans med bortrövande av barn. Många historier som har

hörts om allt från påtvingade "sommarläger" till rensning av barnhem visar på systematiken i Rysslands bortförande av barn. Det är därför välkommet att Internationella brottmålsdomstolen, ICC, utfärdat en arresteringsorder mot den ryska barnrättskommissionären Maria Lvova-Belova tillsammans med Vladimir Putin. En dag ska krigsförbrytarna dömas.

Fru talman! Framåt är det viktigt att internationellt ha en tydlig dialog om stödet till Ukraina och dess omfattning med våra partner, för runt om i världen lär det börja knorras om omfattningen av stödet och vem som ska betala. Om Trump, gud förbjude, skulle komma att sitta i Vita huset på nytt kan det amerikanska stödet snabbt raseras, precis som skedde på många andra platser i världen under hans senaste presidenttid.

En dag blir det fred. Vi vet inte när och hur, men fred blir det alltid. Vi svenska politiker behöver också ta debatten om freden och på vilka villkor freden ska förhandlas fram. Det ska vara Ukraina och det ukrainska folket som bestämmer när och hur de förhandlar med sin angripare Ryssland. Det är Ukraina som har blivit angripet. Det är därför de som ska bestämma villkoren för fred, inte europeiska politiker. Därför måste vi ta diskussionen med våra politiska kollegor runt om i Europa. Vi måste delta i möten som kanske inte alltid har perfekta dagordningar och förklara varför de ska lyssna på Ukraina och dess folks behov och önsknings, även när det kan innebära konsekvenser i det egna landet, såsom höjda priser, inflation och liknande.

Det är viktigt att vi också fördelar kostnaderna för krigets konsekvenser rättvist. Det är inte rimligt att Icahandlare tjänar storkovan medan vanligt folk inte har råd med mat och hyra. Regeringar i världen måste föra en omfördelande politik, så att enigheten i stödet till Ukraina består.

Vi behöver också en stark och aktiv dialog med Ukraina. Även om landet befinner sig i en extremt svår och tuff position måste vi i dialogen framföra saklig, korrekt och tydlig kritik. Det handlar om att göra det för landets bästa och för landets ambitioner om ett EU-medlemskap. Det betyder inte ett svagare stöd, utan omsorg om det ukrainska folket.

Fru talman! I betänkandet berörs också frågan om huruvida ett folk-mord under 1930-talet skulle erkännas av riksdagen. Jag tycker att utskottet har landat i en väldigt klok slutsats där vi konstaterar att det inte är riksdagens sak att avgöra i frågan om det är ett folk-mord eller inte. Det är forskning, akademi och domstolar som definierar grunderna för folk-mord. Det vi i riksdagen kan konstatera är att Stalins terror var grym och hänsynslös. Hans politik skapade massvält och död, särskilt för de jordägande bönderna i Kazakstan, Kubanprovinsen och Ukraina. Den grymheten kommer vi aldrig att glömma utan minnas och uppmärksamma.

Jag kommer också att minnas president Zelenskyjs tal i denna kam-mare. Han är en av få utländska företrädare som fått tala här inne. Han påminde mig då om de gemensamma färgerna i Sveriges och Ukrainas flaggor. Båda är blå och gula.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i detta historiskt eniga betänk-ande.

Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Jag befann mig på Majdan 2014 och upplevde hur männi-skor stod upp för möjligheten att bestämma själva och hur de drev kravet att få behålla sin självständighet. Jag har övervakat val efter detta, när

ukrainarna gått till fria val trots att man befunnit sig i krig där delar av territoriet blivit ockuperat. Människor har kämpat länge i Ukraina för sin självständighet och för sin rätt att få välja sin president och sin väg i livet. Det nämndes att president Zelenskyj talat här i kammaren. Jag tycker att det finns skäl att påminna om att han vann ett val efter två omgångar med en väldigt tydlig majoritet, 73 procent.

Fru talman! När jag besökte de östra delarna av Ukraina mötte jag människor som med stolthet stod upp och sa: Vi har gjort demokratin verklig. Vi har gått och röstat. Trots det ni ser runt omkring oss har vi sagt vår mening. Man hade hopp. Hopp är naturligtvis någonting som det är viktigt att man får känna igen i Ukraina – hopp om en bättre framtid, hopp om sin nation, hopp om sitt land.

Ukraina, en självständig demokrati, en stat som är medlem av FN, OSSE, Europeiska rådet och en lång rad andra organisationer, har drabbats av Rysslands brutala krig, som har pågått öppet och tydligt sedan 2014. Det är ett krig mot Ukraina men samtidigt ett krig mot den globala världsordningen, mot den europeiska säkerhetsordningen och mot oss och vårt sätt att leva.

Detta framgår när man nu hör Kreml tala om fred och fredssamtal. Då handlar det inte om Ukraina utan om den globala världsordningen. Det är naturligtvis någonting som vi måste komma ihåg. Ukraina för i dag ett krig för vår sak, för Europas sak, men också för så många människor som världen runt utsätts för förtryck av auktoritära ledare.

Det är viktigt att vi ser det som händer i Ukraina. Det ryska koloniala krig som pågår drabbar tydligt civila mål. Förskolor, teatrar, sjukhus, skolor, bostadshus – inget är omöjligt att utradera. Det man såg i Groznyj när Putin härjade och grusade staden ser vi nu i ukrainska städer och byar. Det här är krigsbrott som måste utredas. Vid sidan av den information som utskottet som nämnts inhämtat om folkmordsfrågorna har vi även fördjupat oss i krigsbrottsfrågorna, vilket också är intressant. Sverige medverkar till att samla bevis, för det är viktigt att krigsbrottslingar inte går fria. De måste möta sitt straff.

Det är därför bra att ICC har startat med att ha två utpekade brottslingar när det gäller de bortförda barnen. Men det är viktigt att det går vidare och att vi säkrar att Haag har mer att göra när det gäller de brott som begås.

Det som hände på 30-talet har omtalats som holodomor, massvälten i Ukraina. Det var någonting som man inte fick tala om. Bevis kunde inte samlas in därför att de förstördes av de sovjetiska myndigheterna och de underlydande.

Det var en verklighet som gjorde att människor i Ukraina knappt kände till detta när nya generationer kom. Man fick höra det från äldre. Det var på det sättet som berättelserna fördes vidare. Det var förbud mot att tala om det under lång tid under det sovjetiska styret.

Därför är det viktigt att vi tar upp de frågorna, sprider kunskap och ser till att vi får en debatt om detta. Historien återupprepas inte. Men det finns ändå skäl att se till att historien inte glöms bort, utan att vi har möjligheter att lära av den.

Massvälten, holodomor, som hände för 90 år sedan drabbade det ukrainska folket oerhört hårt. Det gjorde naturligtvis också att Stalins styre hade möjligheter att då ta hand om de resurser som Ukraina besitter. På samma sätt vill man i dag göra från Kreml.

När vi nu går in på det utskottet behandlar är det viktigt att vi har en samsyn och att vi understryker att vi i utskottet är eniga i synen på Ukraina. Kammaren är enig. Vi har under de här månaderna, drygt ett år, levererat elva stödpaket från Sverige. Vi kommer att göra mer. Om det är vi också eniga.

Vi ser att Ukraina måste vinna kriget och freden för demokratin, frihet och hopp för människor som lever under förtryck. Sverige och EU måste fortsatt bistå Ukraina. Det är viktigt på alla områden för att säkra att deras fajt inte är förgäves.

Vi har från Centerpartiets sida haft en motion där vi yrkar på ökade anslag och att vi ska vara mera framåtutande. Vi vill gärna även här markera att vi inte behöver vara sist på bollen. Vi kan vara tidigare ute.

Vi har från vår sida lyft fram en del saker. Det gäller till exempel att kunna utbilda stridsflygplaner så att man är beredd om det skulle bli ett senare ställningstagande. På samma sätt hade man kunnat utbilda för tanks och annat. Det skulle kunna ha gjort att man kunde agera snabbare.

Det finns skäl för alla att kunna se hur vi skulle kunna vara mer framåtutande. Vi har också skäl att lyfta fram den särskilda tribunal som måste till för att hantera aggressionsbrottet, något som ICC inte har mandat att göra.

Vi hoppas också att vi ska kunna klara återuppbyggnad med stöd av de ryska frysta tillgångarna. Jag vill tacka kollegorna från alla politiska grupper för att vi gemensamt bjuder in till ett seminarium på det temat nästa vecka i Förstakammarsalen den 19 april.

Fru talman! Det finns ett enigt yttrande. Vi får väl säga att vi står upp som en kvinna för det gemensamma yttrandet, även om vi också har ett särskilt yttrande.

Anf. 6 MAGNUS BERTSSON (KD):

Fru talman! Ukrainas sak är vår. De orden har mycket mer betydelse än vad man kan tro. Inte på 70 år har en konflikt varit så betydelsefull för Sverige. Vad vi gör och vilken sida vi står på kommer att vara avgörande för vilka värderingar och vilket budskap vi för fram.

På ena sidan står förtryck, autokrati och våld. På andra sidan står demokrati, mänskliga rättigheter och frihet. Det råder en tydlig enighet bland riksdagens partier om vilken sida vi vill stå på. Det visar att även i tuffa tider står svenskar på frihetens och demokratins sida. Jag vill tacka alla kollegor i utskottet för det.

Vårt stöd kommer att fortsätta. Vi kommer inte att sluta att stödja Ukraina förrän Ryssland har lämnat Donetsk, Luhansk och Krim. För att Ukraina ska kunna driva ut Ryssland från sitt territorium behöver ukrainska armén ammunition och tunga vapen.

Regeringen har redan aviserat att Sverige skickar artillerisystemet Archer, pansarvärnsrobotar, leopardstridsvagnar och granatgevär med mera.

Vi bistår även med humanitär hjälp. En stor del av biståndet kommer nu även att gå till att hjälpa den ukrainska befolkningen. Efter krigets slut ska vi även vara med och hjälpa till att bygga upp det ukrainska samhället.

Fru talman! Europeisk enighet är avgörande för Ukraina, och det ligger även i Sveriges och Europas intresse att fortsätta att stödja Ukraina. Putins ambitioner stannar nämligen inte vid Ukrainas gränser. Kreml står fast vid sina planer på att lagra kärnvapen i Belarus. Rysslands aggressiva intentioner

ner är glasklara. Dessa aktioner ger mer betydelse till orden att Ukrainas sak är vår.

Vi måste också blicka framåt. Ukraina har en möjlig ljus framtid. Landet är nu kandidat till att bli medlemsland i EU. Vägen till EU är varken snabb eller enkel. Det kommer troligtvis att ta tid innan Ukraina uppnått alla kriterier som krävs för att bli medlem.

Men vi kommer att hjälpa till och bistå dem på vägen. Redan nu mitt under kriget har Zelenskyj gjort stora framsteg för att se till att ta steg på vägen, inte minst med korruptionsbekämpning. Jag är fullt övertygad om att ukrainare när kriget är över kommer att få möjligheten att leva i ett fritt, demokratiskt och europeiskt land.

Fru talman! Det krig som nu pågår i Ukraina är vidrigt, och oskyldiga drabbas. Mammor och barn dödas av ryska soldater och begravs i omärkta gravar. Putin har ansvar för dessa brott mot den ukrainska befolkningen och ska ställas till svars för sina handlingar.

Att en arresteringsorder nu har gått ut från Internationella brottmålsdomstolen är därför bra, och den har varit efterlängtd. Putin är inte bara skyldig till att beordra döden för ukrainska medborgare utan även till att använda sina egna landsmän till kanonmat för sina territoriella ambitioner.

Även i FN måste EU och Sverige fortsätta med arbetet för en global enighet i fördömandet av invasionen. Fler länder måste stå upp mot Putin, varför vi också behöver samtala med länder som vi annars har ett aktivt samarbete med. Det gäller exempelvis länder i Afrika och Asien men också på andra ställen. Jag vill nämna att vi nu senast sett hur Brasilien har röstat i FN:s omröstningar.

Den ryska aggressionen måste stoppas. Ukrainarna måste få tillbaka sina liv, sina hem och sin frihet. Ukraina har vårt fulla stöd, och det kommer det att ha tills det har vunnit kriget. Från svensk sida kommer vi att fortsätta att stå eniga.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkande UU14 *Ukraina*.

Anf. 7 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Det har nu gått mer än ett år sedan Rysslands folkrättsvidriga invasion av Ukraina. Tusentals liv har gått till spillo, familjer har slagits sönder och miljontals människor har tvingats på flykt, inom Ukraina men även till resten av Europa. Infrastruktur och byggnader har bombats sönder, och Putins armé har urskillningslöst attackerat civila mål, inklusive skolor och sjukhus.

Det brukar sägas att sanningen är krigets första offer, men det stämmer inte längre. I dagens uppkopplade samhälle med en kamera i var mans mobiltelefon dokumenteras krigets fasor och de krigsbrott som Putin och hans nickedockor gör sig skyldiga till. De kommer att ställas till svars. Frågan är bara hur snart.

Nej, ett krigs första offer är inte längre sanningen. Det är inte heller enbart alla de hundratusentals dödade och skadade. Det är de osynliga värdena som offras först – jämställdheten, yttrandefriheten, mänskliga fri- och rättigheter, kulturen, allt det som bär upp demokratin, allt det som är samhällets kärna och hjärta.

Fru talman! När vi pratar om stödet till Ukraina har vi nästan uteslutande pratat om det militära stödet. Vilken sorts pansarskott ska vi skicka?

Vilka stridsvagnar? Är vi beredda att skicka svenska Jas-plan? Dessa frågor är såklart mycket viktiga och kan vara avgörande för hur snart vi kan få se ett slut på kriget. Men jag vill i dag även lyfta det andra stödet, stödet som inte väcker tidningsrubriker men som är nog så viktigt för att upprätthålla det ukrainska samhället och dess motståndskraft.

När kriget en dag är över vill vi se ett Ukraina som snabbt står på egna ben, som snabbt byggs upp både ekonomiskt och strukturellt och som är på god väg att bli medlem i EU. Resan dit är lång, men ju mer vi satsar nu på att upprätthålla demokratiska institutioner och tryck- och yttrandefrihet, arbeta mot korruption och stödja demokratibärare och kulturarbetare, desto snabbare och enklare är resan då.

Fru talman! I helgen skrev Mustafa Can en gripande artikel i Svenska Dagbladet om den ukrainske rockstjärnan och författaren Serhij Zjadan, som nu blivit något av en nationalhjälte. Zjadan menar att den ryska invasionen också är ett kulturkrig: Förutom civila, förlösningssjukhus, sjukhus, ambulanser och skolor attackerar den ryska armén också kyrkor, teatrar, gallerier, museer, bibliotek och historiska monument. Målet: att utplåna allt det som format och formar ukrainarna till vad de är.

Jag citerar ur artikeln: ”När ett krig bryter ut går ’tiden av’. Framtiden sträcker sig på sin höjd till nästa morgon. Varje andetag sker med ansträngning. Med skrällen och döden som vardaglig fond splittras språket.”

Fru talman! Ryssland söker med precision och med ideologisk drivkraft utplåna Ukraina, som land och som kultur. Teatrar, museer och monument har inte bara råkat förstöras utan har varit direkta måltavlor för Rysslands aggression.

Kulturen och det fria ordet har en stark och viktig roll för våra samhällen och för våra tankar. Under den pågående invasionen bidrar kulturen, ordet, sången och berättandet till styrka och gemenskap. Därför är det inte märkligt att Ryssland gör vad de kan för att förminska och förstöra den ukrainska kulturen.

Det är också därför det är så viktigt att vi redan nu börjar planera för återuppbyggnaden av Ukrainas kulturliv och kulturarv, samtidigt som vi behöver fortsätta att stötta de konstnärer, författare och fria kulturskapare som fortsätter att verka – både de som är på flykt här i Sverige och de som fortsatt befinner sig i Ukraina. Vi måste stödja det fria ordet i form av fria medier i Ukraina, vi måste stödja demokratiska institutioner och vi måste stödja den ukrainska kulturen.

Fru talman! Vi behöver ha kraftfullare sanktioner mot Ryssland. Men det räcker inte. Vi måste också stoppa fossilberoendet och stoppa importen av rysk gas och ryskt uran till Europa. Samtidigt som vi har ökat sanktionerna mot Ryssland göder nämligen Europas fossilberoende kriget i Ukraina, och Sverige fortsätter att importera rysk gas – detta snart ett år efter att riksdagen röstade igenom att stoppa importen av rysk olja och gas. Det är pengar som går rätt in i Putins krigskista. Det är oacceptabelt. Vi kan inte med ena handen sätta in sanktioner och med andra handen stödja Putin genom att fortsätta att bidra till hans krigskassa.

Nu visar det sig även i dagarna att Ungern har säkrat nya gasleveranser från Ryssland. Det är både mycket upprörande och anmärkningsvärt. Det är förvånansvärt tyst från regeringens sida i denna fråga. Sverige behöver som ordförandeland i EU göra mycket mer för att driva denna fråga. Importen av olja, gas och kärnbränsle från Ryssland måste upphöra nu!

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 8 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Våldigt mycket om Ukraina har redan sagts här i dag, och jag vill bara instämma i vad många föregående talare har sagt.

Vi här i Sveriges riksdag tar kraftigt avstånd från Rysslands vidriga invasion och anfallskrig mot Ukraina. Det finns i dag inget parti som inte står bakom ett rejält fördömande. Attacken är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet. Den är ett brott mot folkrätten och fördöms såväl av FN som av EU.

De ukrainska soldaterna slåss i dag i skyttegravar för att försvara sitt land, för att försvara sina familjer och för att försvara sina barns framtid. De slåss för sin överlevnad.

Men i de ukrainska soldaternas händer ligger även Europas frihet och Sveriges frihet. Vi har ett anfallskrig i Europa med ett Ryssland som urskillningslöst bombar sönder byar och städer. Vi ser hur civilbefolkningen drabbas hårt och tvingas fly när bomberna kommer och skotten viner. Vi ser hur civila avrättas och lemlästas. Vi får rapporter om att kvinnor och flickor drabbas hårt av sexuellt våld i konflikten, och det är viktigt att våldtäkter dokumenteras som krigsbrott och utreds. Vi ser familjer splittras, antingen genom flykten eller genom döden.

Det sker ett systematiskt angrepp mot den ukrainska identiteten i form av övergrepp mot barn och föräldrar, då ett avskyvärt, medvetet mönster av kidnappningar av ukrainska barn sker från ukrainsk mark till rysk mark. Putin vill på detta vis radera den ukrainska identiteten.

Och detta händer nu, i dag. När vi svenskar börjar leva upp och välkomnar våren, när vi ser ljuset och börjar planera för mysiga eftermiddagar på uteserveringarna, när körsbärsträden i Kungsträdgården slår ut i blom – då, samtidigt, bombas barnfamiljer på väg hem i Ukraina. Det skjuts och mördas i Ukraina, och vi får aldrig blunda för det, medan vi sitter här.

Fru talman! Soldaterna i Ukraina slåss även för oss. Vi är nog alla väl medvetna om att ifall Ukraina faller kan det betyda att även andra länder faller.

I Putins värld är det han som bestämmer, och han vill se en ny, stor, ryskledd union. Han vill helt enkelt ändra världsordningen.

När Putin planerade att invadera Ukraina trodde han att det skulle bli en enkel match. Han trodde att "pajasen", som han kallar Zelenskyj, inte skulle kunna stå emot, att han enkelt skulle kunna bytas ut mot någon mer ryssvänlig marionett. Putin missbedömde även det ryska folket, som han trodde skulle välkomna ett ryskt övertagande.

Det blev inte som Putin trodde. I stället steg Zelenskyj fram som en stark folklig ledare och fick med sig det ukrainska folket, som gick man ur huse, beväpnade sig och tog strid mot ryssen.

Och man har gjort det bra. Man har lyckats försvara huvudstaden, och man har lyckats återta kontrollen över flera av de områden som ryska trupper tidigt i invasionen tog över.

Det ukrainska folket backar inte. Men de behöver hjälp – humanitärt, ekonomiskt och militärt – och det ska de få. Jag är glad och stolt över att Sveriges regering är generös med bidrag till våra bröder och systrar i Ukraina och att det finns ett brett stöd för det även här i kammaren.

Putin missbedömde också EU. Han ville se ett svagare EU, men han fick ett starkare och än mer enat EU. Samarbeten skulle försvåras, men i stället har de snabbats på. Putin ville även se ett svagare Nato, men han fick i stället ett starkare Nato med fler medlemsländer.

Jag hoppas att denna enighet håller i sig, för det här kriget kommer att hålla på länge. Det finns tydliga indikationer på att Ryssland nu har ställt in sig på en mångårig konflikt. Därför bör vi på allvar diskutera hur EU-länderna och våra partner bör utforma en mer systematisk, långsiktig och flerårig plan för ett starkt europeiskt stöd, såväl ekonomiskt som militärt.

Det Putin vill är att vi i väst ska tröttna och så smått börja överge Ukraina. Men det får aldrig hända. Vi måste visa det ukrainska folket att vi står bakom dem ända till segern.

Fru talman! Återuppbyggnaden av Ukraina är redan igång, och det sker finansiellt med statliga bidrag, genom bistånd och med lån. Det sker också med hjälp av frivilliga insatser, och jag skulle vilja ge dem lite uppmärksamhet här.

Jag träffade Johan som jobbar med organisationen Operation Aid, som för övrigt fick mottaga ett offentligt tack från försvarsministern häromveckan. Bara dagarna efter invasionen började han sitt arbete med att hitta frivilliga som kunde hjälpa till med att ta emot flyktingar från Ukraina här i Sverige. Han såg till att organisera alltifrån mottagandet vid polska gränsen till tak över huvudet här i Sverige. Veckorna efter invasionen jobbade Johan och de andra i organisationen dygnet runt. De gjorde ett jättejobb, och allt detta bekostades av frivilliga donationer – donationer från svenska folket.

Operation Aids arbete i Ukraina har fortsatt sedan dess. Långt inne i Ukraina, nära fronten, delar de ut alltifrån vatten till matkassar och byggmaterial och leksaker till barnen. De möter sönderbombade hem och splittrade familjer, och de gör det med risk för sina egna liv.

Till alla de frivilliga som jobbar för att folket i Ukraina ska få det bättre och en mer dräglig tillvaro: Tack så jättemycket! Ni är hjältar!

Vi liberaler tror på det europeiska samarbetets förmåga att knyta folk och länder samman. När partier i den här kammaren börjar planera inför nästa års val till Europaparlamentet får vi inte tappa fokus på Ukrainas medlemsansökan. Liberalerna välkomnar att utskottet ser ett ställningstagande att betrakta Ukraina som kandidatland till EU som ett ”orubbligt stöd för landets rätt att självständigt och utan inblandning göra sina utrikespolitiska vägval.”

Vi liberaler ställer oss också bakom beslutet att låta Internationella brottmålsdomstolen få starta en utredning gällande krigsbrott. Det skickar signaler till de ryska ledarna, både politiker och militärer. Initiativet från ICC att förutom Putin även utfärda en arresteringsorder mot Rysslands kommissionär för barns rättigheter, Maria Lvova-Belova, är särskilt välkommet då hon är ansvarig för de systematiska kidnappningarna, som jag nämnde tidigare.

Ingen skyldig ska komma undan, utan de som har varit ansvariga ska ställas till svars. Det är vi skyldiga det ukrainska folket.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 8.)

§ 4 Kommunala frågor

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU26
Kommunala frågor
föredrogs.

Anf. 9 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Avgående regeringar talar ofta om det dukade bordet som den nya regeringen har fått ta över. Frågan är då vad bordet var dukat med när den nya moderatledda regeringen tog över regeringsmakten i höstas.

Den rikliga buffé som dukats upp bestod bland annat av EU:s lägsta ekonomiska tillväxt 2022, den fjärde högsta arbetslösheten i hela EU, världens högsta dieselpriiser redan före Putins invasion av Ukraina, allvarliga brister i elförsörjningen med hotande elbrist samt snabbt stigande inflation och räntor. Man hade också dukat fram en skenande gängkriminalitet med rekordhøgt antal ihjalskjutna människor och dödliga uppgørelser mellan kriminella grupperingar, något som saknar motstycke i svensk historia.

Mitt på bordet hade man dessutom ställt fram ett gigantiskt och växande utanförskap i våra förorter.

Den nya regeringens uppgift är att så snabbt som möjligt duka av denna illasmakande buffé och ersätta den med något bättre.

Fru talman! Utöver alla de problem den nya regeringen ärvt har det tillkommit nya. Den globala ekonomin har mattats av, och i Europa råder redan lågkonjunktur kombinerat med hög inflation och stigande räntor. I skuggan av Rysslands barbariska anfall på Ukraina behöver Sverige samtidigt rusta upp sitt försvar och anpassa sig till ett kommande medlemskap i Nato.

Jag tror att de flesta sunt tänkande människor inser att det är en lång och mödosam väg som Sverige och svenska folket har framför sig. Samtidigt vet vi att vänstersidan och deras kompisar bland journalister och massmedier kommer att göra allt för att lägga skulden för alla samhällsproblem på den regering som faktiskt äntligen försöker lösa dem.

Men vi är beredda och kommer aldrig att vika ned oss. Steg för steg kommer vi att presentera förslag om en ny politik samtidigt som vi försöker lösa akuta problem i vårt land.

Fru talman! Kommuner och regioner är alltid den viktigaste leverantören av välfärdstjänster. Det gäller skola, äldreomsorg, sjukvård och offentlig samhällsservice. Inte minst är det kommunerna som är den sista garanten för att människor som hamnar i en plötslig och allvarlig ekonomisk situation ska få tillfälligt extra stöd av samhället.

Under pandemin fick kommunsektorn mycket stora extra tillskott, ofta efter direkta initiativ från oss moderater och andra oppositionspartier. Detta var värdefullt och medförde att kommunsektorn och inte minst regionerna fick lite ekonomiskt andrum och kunde fokusera på sina kärnuppgifter i ett mycket ansträngt läge. Tack vare dessa stora tillskott har kommunsektorns samlade resultat legat på historiskt höga nivåer de senaste två åren. Många kommuner har skapat reserver i sina resultatutjämningsystem. Det är pengar som kan användas nu när tiderna blir sämre.

En av de första frågor jag drev som nybliven riksdagsledamot 2006 var just att vi borde införa någon form av resultatutjämningsystem för kommuner och regioner. Detta blev också verklighet under Alliansens reger-

ingsår. En stor majoritet av kommunerna och regionerna har använt denna möjlighet att spara överskott från goda år och använda pengarna när tiderna blir sämre. Resultatutjämningsfonderna skapar en bättre balans mellan goda och dåliga år.

År 2021 var det 203 av landets 290 kommuner som hade satt av sammanlagt 30 miljarder i denna typ av reserver, och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, tror att ytterligare ett antal kommuner kommer att sätta av pengar för 2022. Det är också 13 av 21 regioner som har sparat totalt 10 miljarder i resultatutjämningsreserv. Man kan alltså konstatera att dessa reserver blev precis den framgång som jag och andra hoppades när de infördes, och dessa dryga 40 miljarder i avsättningar – eller kanske ännu mer – kommer nu väl till pass när tiderna försämras.

Samtidigt var överskotten 2021–2022 av tillfällig natur till följd av stora pandemistöd. De kommande åren kommer att bli svårare rent ekonomiskt. Skatteintäkterna påverkas av både arbetslöshet och demografi, och kostnaderna påverkas av inflation, löneutveckling, räntehöjningar och energipriser.

I budgetpropositionen tillför regeringen därför ökade statsbidrag till kommuner och regioner med totalt nära 13 miljarder kronor, varav hälften är generella statsbidrag. Utöver dessa ökade statsbidrag får kommuner och regioner också del av elprisstödet. SKR uppskattar att detta stöd tillför kommunsektorn 5 miljarder.

Det finns också andra poster och förslag i budgeten som direkt stärker kommunsektorns ekonomi. Exempelvis avskaffas avfallsförbränningskatten och straffskatten på kraftvärme. I min egen hemkommun, Mark, stängde man elproduktionen i kraftvärmeverket när straffskatten infördes. Nu finns en möjlighet att återstarta och utöka den lokala elproduktionen. I stället för att behöva betala straffskatt kan kommunen nu få intäkter från såld el.

Samtidigt hänger all politik ihop. De storsatsningar vi gör på polisen och rättsväsendet är till nytta för alla invånare och givetvis även för kommunerna. Hög brottslighet, omfattande skadegörelse, bilbränder, social utslagning och brottslighet som styrs av kriminella gäng medför enorma kostnader för vissa kommuner. Kan vi vända detta har det även stor ekonomisk betydelse för kommunerna. Det är samma sak när vi nu stramar upp migrationen och minskar invandringen. Det kommer att ha stor betydelse långsiktigt för kommunsektorns ekonomi.

En annan viktig post i statsbudgeten är åtgärderna för att minska kostnaderna för transporter med bil. Vi tar nu de första stegen, och mer kommer att följa. Efter vår skattesänkning kostar drivmedlen en krona mindre per liter än vad de annars skulle ha gjort. För en landsbygdskommun med omfattande körning med kommunala fordon betyder en krona lägre drivmedelskostnad mycket. Ett ordentligt förbättrat reseavdrag underlättar också för kommunens anställda. För en landsbygdskommun kommer minskade resekostnader dessutom att ha stor betydelse för möjligheten att rekrytera personal.

Sammantaget betyder regeringens politik faktiskt att kommunsektorn i år stärks med ganska nära de 20 miljarder som kommunsektorn själv anser att man behöver.

Fru talman! Kommunerna kan samtidigt på många sätt själva påverka sin egen framtid.

Ett gott företagsklimat, rimliga tillsynsavgifter och hög service gentemot företagen lägger grunden för en kommuns tillväxt och befolkningsutveckling. Att ha en mångfald av utövare som erbjuder olika välfärdstjänster är också värdefullt för att utveckla verksamheten. Dessa viktiga frågor tas upp i flera motioner som behandlas i detta betänkande.

Samtidigt måste vissa av våra kommuner prioritera mycket bättre. Exemplet på kommunalt slöseri är numera många och uppseendeväckande. Att hushålla med de skattepengar man har är en självklarhet för en ansvarsfull kommun.

Behövs exempelvis 170 anställda kommunikatörer i Malmö stad eller 200 i Stockholm? Det är bara ett exempel i raden på hur byråkrati och administration sväller medan antalet anställda inom äldreomsorg och skola tyvärr får stå tillbaka. Så länge kommuner lägger pengar på sådant som är mindre viktigt än kärnverksamheterna finns det utrymme att stärka välfärden utan vare sig ökade statsbidrag eller höjd kommunalskatt.

Fru talman! Inflationen är det största hotet mot människor som har svag ekonomi och som är utan ekonomisk buffert. I det ekonomiska läge vi har i dag med hög inflation och stigande räntor kan därför inte staten ge svenska folket breda och omfattande ekonomiska kompensationer för alla stigande priser och räntor. Om vi gjorde det skulle det direkt driva upp inflationen. Det skulle inte bara äta upp nyttan av de statliga stöden utan också mötas av Riksbanken med ännu högre räntor för att motverka inflationen. Nettot för utsatta hushåll skulle tyvärr bli negativt. I detta läge väljer regeringen därför att mer riktat stötta hushåll som är särskilt utsatta, och det har stor betydelse för kommunerna.

Redan vid det senaste årsskiftet höjdes bostadsbidrag, garantipensioner, studiemedel och ett stort antal andra ersättningssystem för att kompensera för inflationen. Utöver detta valde regeringen att permanenta den tillfälliga högre nivån i a-kassan, som infördes under pandemin.

Första delen av det omfattande elstödet har nu nått i stort sett alla hushåll i elområde 3 och 4, och i närtid kommer ett andra elstöd att betalas ut till alla svenska hushåll och företag. Vid årsskiftet sänktes som sagt också drivmedelsskatterna, och utan denna sänkning hade bensin och diesel i dag alltså kostat en krona mer per liter vid pump. Dessutom infördes vid årsskiftet en kraftig förbättring av reseavdraget, och hushåll med stora resekostnader kan faktiskt ta del av detta höjda reseavdrag direkt varje månad om de begär skattejämkning hos Skatteverket.

Regeringen aviserar nu också ytterligare förstärkning av bostadsbidraget för barnfamiljer, eftersom vi vet att dessa ofta har det extra tufft.

Alla dessa stöd minskar belastningen på kommunerna när det gäller försörjningsstöd. Det är väldigt viktigt att ha med sig det i bilden.

Fru talman! I betänkandet behandlas motioner om det kommunala utjämnningssystemet. Frågan utreds just nu. Eftersom jag sitter med i den utredningen tänker jag inte föregripa utredningens arbete, men det är en mycket seriös utredning som går på djupet med kommunsektorns kostnader och hur man på bästa sätt ska skapa en rimlig likvärdighet mellan kommuner utan att skada tillväxten i framgångsrika kommuner och utan att minska incitamenten för egna insatser i kommuner som inte är lika framgångsrika eller som har en svår demografisk situation. Jag ser fram emot utredningens fortsatta arbete. Nästa sammanträde har vi faktiskt redan nästa vecka.

Fru talman! I betänkandet behandlas som sagt ett antal motioner som pekar på olika problem och utmaningar inom kommunsektorn. I ett antal frågor lär regeringen återkomma. Och flera frågor utreds just nu, exempelvis utjämningsystemet. Vi lär få många nya debatter om detta i framtiden, men i dag yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 10 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Den budget som regeringen och Sverigedemokraterna lade fram i höstas innebär en kostnadsrisk för välfärden. Trots stigande inflation och höjda räntor, som innebär svåra utmaningar för Sverige kommuner och regioner, väljer regeringen och Sverigedemokraterna inte att tillföra tillräckliga resurser till välfärden. Det innebär att välfärden riskerar att försämras, och redan nu planerar kommuner för att behöva säga upp personal som behövs i välfärden.

Vi socialdemokrater vill fördubbla satsningarna på välfärden. Vad Sverige behöver är satsningar som skapar ett mer sammanhållet, jämlikt och jämställt samhälle. Vi behöver en bättre välfärd med mer personal som har bättre arbetsvillkor. Vi vet nämligen att en stark välfärd minskar klyftorna och stärker jämställdheten.

Hela Sverige ska leva och växa, och det kräver resurser. Pengar spelar roll. Politik gör skillnad. När vården, skolan och omsorgen inte får de resurser som krävs innebär det nedskärningar. Därför vill jag fråga Jan Ericson från Moderaterna: Vilken välfärd vill regeringen inte ha?

Anf. 11 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Detta är lite lustigt med tanke på att jag ägnade ungefär halva mitt anförande åt att just förklara att kommunerna faktiskt har fått nästan exakt de pengar som de själva har efterfrågat. Man kan lägga ihop statsbidragen, elstöden och de andra reformer och saker som vi gör i budgeten, som direkt påverkar regeringens ekonomi. Det handlar till exempel om att hålla nere kostnaderna för försörjningsstöden, som ofta ökar i dåliga tider. Nu tillför vi statliga medel i olika typer av stöd, och då slipper kommunerna dessa kostnader.

Om man lägger ihop alla de åtgärder regeringen gör kan man se att det ligger ganska nära det som kommunerna själva begär. Samtidigt har finansministern varit väldigt tydlig med att vi följer utvecklingen, att vi har reserver och att vi kan tillföra mer pengar om det behövs. Men vi kan inte slösa bort pengar om vi inte vet hur läget ser ut.

Det som Eva Lindh säger om att många kommuner planerar uppsägningar är faktiskt lite grann en nyhet för mig. Den bild jag har är att det största problemet i dag handlar om att klara personalförsörjningen och att rekrytera personal till viktiga poster. Jag har inte någon bild av att det planeras omfattande uppsägningar inom kommunsektorn. Vi kan titta på arbetslösheten totalt. Det kom siffror i dag som visar att arbetslösheten just nu sjunker. Det finns alltså ingen dramatik som handlar om att det planeras stora uppsägningar.

Jag skulle gärna vilja veta från Eva Lindh: Vilka kommuner är det som planerar gigantiska uppsägningar av personal?

Anf. 12 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jan Ericson räknar äpplen och päron. Det som Sveriges Kommuner och Regioner säger är att 48 kommuner beräknas gå med underskott under detta år. 17 av 21 regioner budgeterar för underskott. Det är klart att det innebär svåra förutsättningar för både kommuner och regioner att klara välfärden redan detta år. Och det beräknas bli ännu tuffare nästa år, 2024.

Jan Ericson har rätt i att det samtidigt finns en kompetensbrist. Det gör inte det hela lättare.

När man får mindre pengar måste man se till att hantera de resurser som man har, och välfärden består av personal. Även om man har svårt att hitta kompetens i vissa delar behöver man räkna på hur man ska skära ned. Pengarna räcker nämligen inte, eftersom staten inte har skjutit till de resurser som behövs för att man ska klara välfärden.

Det är inte vi socialdemokrater som står här och hittar på. Det behövs resurser inom kommuner och regioner för att man ska klara välfärden. Det handlar om välfärden, som är viktig för oss alla. Det handlar om att klara omsorgen om äldre, en bra utbildning för våra barn och trygghet som gör att vi vet att vården finns när vi behöver den. Så är det inte i dag. Därför frågar jag igen: Vilken välfärd vill regeringen inte ha?

Anf. 13 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Jag fick alltså inget svar på vilka kommuner som planerar uppsägningar. Det fanns kanske inga sådana när Eva Lindh började gräva i sina papper.

Vi är fullt medvetna om att ett antal kommuner kommer att ha underskott det här året, och jag påpekade just det att det har varit ett par år med väldigt goda överskott och att många kommuner och regioner alltså har lagt pengar i resultatutjämningsreserver som man nu kan använda när det är dåliga tider.

Det är så det här systemet ska fungera. När det är goda tider kan man lägga undan pengar, och när det är dåliga tider kan man använda de pengar man har lagt undan, precis som länge varit möjligt för näringslivet. Nu har vi äntligen fått på plats att även vår offentliga verksamhet kan agera på samma sätt.

För Socialdemokraterna är det alltid så att om det är ont om pengar ska man skära i välfärden. Jag gav ett exempel, och det finns ganska många andra. Malmö stad kan ju börja med att sparka sina 170 kommunikatörer, så kan man låta bli att sparka 170 anställda i äldreomsorgen eller skolan. Någonstans måste även kommuner prioritera när det är dåliga tider. Vad är viktigast för medborgarna? Är det kommunikatörerna, eller är det personalen i äldreomsorgen? Det valet har varje kommun, och det valet måste varje kommun göra.

Det kan inte vara så att staten alltid ska garantera den volym på verksamheten som en kommun eller en region har, oavsett vad den innefattar. Nu är det skarpt läge. Nu gäller det att man prioriterar och använder pengarna klokt och att de kommuner som har kunnat lägga undan pengar kan använda dem nu när det är bistra tider.

Jag tycker att det är en lite konstig bild från Socialdemokraterna att det alltid är staten som ska skjuta till mer pengar när det fattas någonstans.

Jag sa tidigare att staten följer detta. Finansministern följer detta, och skulle läget bli mycket värre är det klart att staten återkommer. Men i dagsläget ser vi det inte.

Prot. 2022/23:88
13 april

Kommunala frågor

Anf. 14 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag är stolt över den svenska välfärdsmodellen: en god utbildning och start på livet för våra barn, vård när vi behöver den och en god omsorg när vi blir äldre.

Vår svenska välfärdsmodell har tjänat oss väl. Den har gett oss möjlighet att ha en hög sysselsättning, ett mer jämställt samhälle och en trygghet för oss samhällsmedborgare, vilket i sin tur har lett till att vår ekonomiska utveckling har varit god.

Men vår välfärdsmodell finns inte bara där av sig själv. Den behöver näring i form av resurser för att fortsätta att vara tillgänglig, jämlik och av god kvalitet. I höstens budget beslutade regeringen och Sverigedemokraterna om otillräckliga resurser till välfärden i en tid då behoven är stora. I stället prioriterade Sverigedemokraterna och regeringen skattesänkningar för den rikaste delen av vår befolkning. De satsade 13 miljarder på skattesänkningar, medan de lade 6 miljarder till välfärden. Det säger en hel del om vad Sverigedemokraterna och regeringen tycker är viktigast.

Låt mig ge en bild av läget i välfärden just nu. Vården har stora utmaningar efter tuffa år. Efter pandemin kämpar fortfarande många regioner med den uppskjutna vården. I större delen av välfärdssektorn råder det brist på personal med rätt kompetens, och listan på bristyrken är lång. Många kämpar med höga elpriser, högre räntor och höjda hyror för lokaler. Jag talar då inte bara om hushållen utan också om regioner och kommuner. Det var länge sedan kommunerna hade ett så svagt resultat som de riskerar nu. 48 kommuner budgeterar för underskott och 20 för nollresultat. 17 av 21 regioner budgeterar för underskott, och de svåra åren väntar runt hörnet.

Svårigheterna för kommuner och regioner är ojämnt fördelade. Vissa kommuner och regioner har det tuffare än andra. Vårt utjämningsystem utjämnar men utjämnar fortfarande för lite. Sveriges Kommuner och Regioner bedömer att underskottet för kommunerna kan uppgå till 24 miljarder för 2024, alltså det kommande året. Personal sägs upp på grund av det tuffa ekonomiska läget.

Trots detta väljer regeringen och Sverigedemokraterna att prioritera bort våra kommuner och regioner, som står för all vår välfärd. De satsningar man gör duger inte i det här svåra läget. Den välfärdsmodell som vi stolt byggt upp riskerar att brytas sönder. Det är sorgligt hur tydligt det visar att politik gör skillnad. Den S-ledda regeringen prioriterade välfärden samtidigt som vi tog ansvar för ekonomin, vilket innebar 100 000 fler anställda i välfärden. I den budget som lades i höstas lade vi socialdemokrater dubbelt så mycket som regeringen och Sverigedemokraterna på välfärden.

Fru talman! Kommuner och regioner är grunden för Sveriges decentraliserade välfärdsmodell. Det lokala självstyret ger stor frihet att utforma och ansvara för sin verksamhet utifrån lokala behov. Det är en bra och välfungerande modell som ska utvecklas.

Förra mandatperioden beslutade riksdagen om en ny kostnadsutjämnings, och nu tas större hänsyn till gles bebyggelse och socioekonomiska faktorer. Men skillnaderna är alltför stora. Tuffast är det för de minsta

kommunerna i glesbygd men också för dem som har lägre så kallad skatte- kraft.

Nu pågår en utredning av hela det så kallade utjämningsystemet, det vill säga hur vi ska fördela resurserna till kommuner och regioner. Det är en mycket viktig och avgörande utredning, och jag hoppas att vi får ett utjämningsystem som i större utsträckning än i dag kan främja en likvärdig välfärd i hela landet. Sverige tjänar inte på att vi glider isär. Det handlar om att skapa likvärdiga förutsättningar för alla kommuner och regioner för att hela Sverige ska leva och växa. Det är en fråga om rättvisa.

Fru talman! Tiotusentals nya medarbetare kommer att behöva anställas inom vården, äldreomsorgen och skolan. Särskilt gäller det äldreomsorgen, eftersom vi får fler äldre som kommer att behöva vård och omsorg. Då måste det finnas människor att anställa, annars har vi ingen välfärd. Man räknar med att 410 000 personer kommer att behöva anställas. Framför allt beror det här som sagt på demografin men också på att så många går i pension de närmaste åren.

Trots detta stora behov drog regeringen och Sverigedemokraterna undan resurser till utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska insatser i budgeten i höstas. Det var en dramatisk minskning. Efter år 2023 finns dessutom inga pengar till Äldreliftet eller de kompetenssatsningar som den S-ledda regeringen tog fram inom hälso- och sjukvårdens område.

För en tid sedan gjorde dock regeringen en liten vändning. De kallade det själva en satsning på utbildningsplatser för att få fler i jobb. I verkligheten motsvarade det mindre än hälften av vad de redan hade dragit ned när det gäller utbildningsplatser.

Men lite är bättre än inget. Nu hoppas vi på samma vändning när det gäller resurser till välfärden. Lite mer är som sagt bättre än lite.

Fru talman! Falska betyg till elever inom vuxenutbildningen som aldrig gått de kurser de fått godkänt i, skolor som sätter glädjebetyg för att locka elever, skolor som drivs av våldsbejakande islamister, hemtjänst inom LOV som öppnat upp för välfärdsbrottslighet, stora ökningar av kostnader för insatser som inte genomförs och ungdomshem som tar ut miljonvinster för att driva boenden för barn och ungdomar som har behov av särskilt stöd – det finns tyvärr gott om exempel på att samhället håller på att förlora den demokratiska kontrollen över välfärden och att oseriösa aktörer och vinstdrivande koncerner har flyttat fram sina positioner med vinstjakt i välfärden och ökade klyftor som följd.

Privatiseringar och avregleringar har visat sig kosta stora pengar, öka ojämlikheten inom sjukvården och öka segregationen inom skolan. Marknadiseringen har också inneburit försämrade arbetsvillkor för dem som arbetar inom välfärden och att vården splittras. På samma sätt har privat driven äldreomsorg på många håll lägre bemanning och otrygga anställningsformer för personalen.

Vinstjakten hör inte hemma i svensk välfärd. Resurser avsatta för välfärden ska användas till att förbättra skolresultaten och ge våra äldre och sjuka en trygg omsorg och vård – inte till stora vinstuttag. Vi socialdemokrater vill ha en god och jämlik vård, och då måste vi ta tillbaka den demokratiska kontrollen över välfärden. Skattepengar som är avsedda för välfärden borde gå till välfärd, inte privata vinster.

Fru talman! Sverige kan verkligen bättre än så här. Socialdemokratin kommer att fortsätta att vara välfärdens förkämpar. Vi byggde upp den

svenska välfärdsmodellen, och vi kommer att fortsätta att försvara och utveckla den. Vi socialdemokrater vill att skolan, äldreomsorgen och vården ska vara generell, öppen för alla, behovsstyrd och skattefinansierad och hålla god kvalitet. Våra gemensamma skattepengar ska gå till att göra skolan, vården och omsorgen bättre, inte till vinster.

Vad Sverige behöver är satsningar på välfärden som skapar ett mer sammanhållet och jämlikt samhälle.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 15 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på Eva Lindh från Socialdemokraterna kan jag konstatera att vi är överens om att utjämningsystemet är en viktig del av den svenska välfärdsmodellen, det vill säga finansieringen av våra kommuner och regioner och att säkerställa att det finns resurser till välfärden. En justering har trots allt skett av det kommunalekonomiska utjämningsystemet under de föregående åren, för att just möjliggöra att kommuner som behöver stöd i större utsträckning får stöd. Det har alltså skett en omfördelning.

Det som gläder mig är framför allt att hjälpen till mindre kommuner i glesbygden har utökats. Det kan gälla kommuner som inte har samma geografiska förutsättningar eller invånarantal för att kunna bedriva en effektiv verksamhet i välfärden.

Det som däremot oroar mig är att större och större kommuner, framför allt storstadskommuner som Malmö och Göteborg, tar emot mer stöd. Grunden från början var att hjälpa mindre kommuner att bedriva välfärdsverksamhet, inte att utöka bidragen till stora kommuner som har bättre förutsättningar att bedriva verksamhet.

Anledningen till att det är så i dag, till exempel i Malmö och i Göteborg, är en följd av den tidigare förda migrationspolitiken. Den har skapat en ohållbar situation i kommunerna med stora sociala problem med till exempel utanförskap.

När jag läser Socialdemokraternas förslag gällande det kommunalekonomiska utjämningsystemet kan jag inte någonstans i förslagen läsa sanningen bakom problemen, nämligen den förda migrationspolitiken.

Är Socialdemokraterna nu beredda, Eva Lindh, att erkänna problemen som migrationspolitiken har skapat för våra kommuner och regioner?

Anf. 16 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Det är lite svårt att veta var jag ska börja.

Sverigedemokraterna hänvisar alltid till att alla problem har att göra med invandring. Det har de inte. Vi vill ha ett utjämningsystem. Det ska vara ett system som utjämnar för det som vi brukar kalla opåverkbara faktorer. Jag håller med om att vi absolut ska utjämna för gleshet. Det är viktigt eftersom det kostar mer att bedriva välfärd i en kommun med stora avstånd och många gånger en mindre befolkning. Det kostar också att ha olika förutsättningar. Det är precis vad utjämningsystemet ska hantera.

Vi vill att alla barn ska få en god utbildning, och det finns skillnader mellan och inom kommuner. Det handlar alltså om att fördela resurser lika. Vilket barn ska inte få en god utbildning? För oss är alla människor lika värda, och det handlar om att ta hand om alla människor som bor i hela

Sverige. Då ska de resurser som finns fördelas mer lika eftersom förutsättningarna skiljer sig mellan stora kommuner samt mellan gruppen stora kommuner och små kommuner. Vi tycker att det ska finnas en jämlik välfärd för alla.

Anf. 17 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Låt oss titta på exemplet Malmö i fråga om andelen bidragsförsörjda invånare. Där ligger procenttalet på 17,7, att jämföra med Sverigesnittet som är 11,9 procent.

Migrationspolitiken får till följd att det blir problem med att integrera människor, med utanförskap och segregation. De problemen tar sig naturligtvis också in i skolsystemet och påverkar, som Eva Lindh själv var inne på, barnens möjligheter till en god utbildning.

Socialdemokraternas lösning på problemen är att omfördela, omfördela och omfördela. Det vill säga att man inte vill se roten till problemen, nämligen den förda migrationspolitiken från statligt håll och från kommunalt håll. Kommunerna har ju ett ansvar för att de står bakom den förda migrationspolitiken från statligt håll och inte har hjälpt till med att sätta stopp för den. Lösningen är inte att omfördela, omfördela och omfördela, det vill säga Socialdemokraternas modell. Lösningen är att gå till botten med roten i problemet, nämligen den förda migrationspolitiken. Den har skapat utanförskap och segregation, och den leder till att fler och fler behöver försörja sig med hjälp av bidrag – i till exempel Malmö kommun.

Är man inte beredd att erkänna problemen med migrationspolitiken, som Socialdemokraterna uppenbarligen inte är beredda att göra, kommer vi aldrig att få någon förändring. Vågar man inte säga vad problemet är kommer man aldrig att kunna göra något åt det och få en varaktig förändring.

Vi sverigedemokrater har varit tydliga med att problemet i framför allt storstadskommuner, till exempel Malmö och Göteborg, är de svårigheter den förda migrationspolitiken under bland annat Socialdemokraterna har skapat. Följden är att Malmö och Göteborg behöver mer och mer försörjning från andra, trots att de har alla förutsättningar att lyckas själva, men de kan inte ändra sin politik.

Anf. 18 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Vi utjämnar mer, och det är bra. Vi står bakom den kostnadsutjämnning vi gjorde. Vissa kommuner behöver mer statsbidrag än andra, och det är för att det ska bli mer lika.

Vi blundar inte för saker. Vi socialdemokrater för inte den typen av politik. Vi ser verkligheten, och politiken förs utifrån våra värderingar och hur verkligheten ser ut.

Självklart har den som kommer som ny till Sverige svårare med utbildningen än vad andra har på grund av språket. Men det innebär inte att det är för alltid. Dessutom står jag bakom de politiska beslut som vi fattade på migrationsområdet. Det var färre invandrare till Sverige redan innan Sverigedemokraterna kom till makten. Nu säger man ofta att det beror på beslut som har fattats, men så är det inte. Det handlar också om att ha ett gott mottagande på rätt nivå. Kommuner och regioner ska ta emot alla, både dem som redan bor här och dem som efter att ha fått asyl har rätt att bo i Sverige.

Det här handlar om att förenkla, ett sätt att bara prata om integration och migration. Det är inte det enda. Svårigheter kan finnas på många sätt, och mer resurser behövs.

Det som Sverigedemokraterna gör tillsammans med regeringen är att dra ned på resurser till välfärden, och därmed är välfärden på väg att försämras på många områden. Jag tror inte att det är vad många röstade på. Sverigedemokraterna har ofta sagt att ni står för en bättre välfärd, speciellt i äldrepolitiken. Men det är inte vad vi ser i dag. Att bara prata om en sak, när vi pratar om en välfärdsfråga som är viktig för många, är besvärande.

Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Jag ska börja med en rättelse av det som Eva Lindh just sa i sin replik. Hon påstod att regeringen drar ned på resurser till välfärden. Som jag visade på tillför vi kommunsektorn ungefär 18 miljarder i rena pengar. Hur det kan vara att dra ned vet jag inte riktigt.

Eva Lindh upprepade i sitt anförande att personal sägs upp på grund av det ekonomiska läget. Jag ställde frågan förut vilka kommuner det är som har sagt upp personal det senaste halvåret. Om Eva Lindh kan precisera det skulle jag vara väldigt tacksam.

Samtidigt sa Eva Lindh i sitt anförande att 410 000 rekryteringar behöver göras inom kommunsektorn de närmaste åren. Det går inte ihop. Man kan inte både prata om att vi behöver rekrytera 410 000 personer och samtidigt påstå att det sker stora uppsägningar i kommunsektorn. Detta är inte sant. Det behövs rekryteringar, och om personer blir övertaliga kommer man att placera in dem på andra tjänster. Det är så det ser ut i de flesta kommuner och regioner i dag.

Det är faktiskt så här, Eva Lindh. Det finns en rapport från Omställningsfonden, som har hand om omställningen av offentliganställda, där man konstaterar att under 2020–2022 sades det upp mellan 500 och 1 000 anställda inom välfärden varje år – och då styrde Socialdemokraterna. Där finns det siffror på att man faktiskt har gjort uppsägningar. Däremot får Eva Lindh som sagt gärna tala om för mig vilka kommuner som har sagt upp personal det senaste halvåret sedan den nya regeringen tillträdde.

Anf. 20 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Den S-ledda regeringen tillförde väldigt mycket resurser till kommuner och regioner under alla de åtta år då vi styrde. Vi gjorde det i generella statsbidrag och även i riktade med resurser till välfärden för att behålla den höga kvalitet som finns inom välfärden.

Under pandemin tillförde vi dessutom tre gånger så mycket som man förlorade i skattekraft. Det är anledningen till att det finns goda resurser, som Jan Ericson pratar så mycket om. Många kunde sätta av pengar eftersom vi var vad man kan kalla – ibland drar jag mig lite för ordet – givmilda med bidrag till kommuner och regioner. De bidragen finns inte för evigt, men de gjorde att en del kommuner kunde sätta av pengar. Inte alla, för alla kunde inte göra det; en del gick precis så att de klarade sig. Men en del kunde avsätta resurser, och det är det man kan använda nu när det blir tuffare.

Jag sa i mitt anförande och även i min replik att man planerar att säga upp därför att man inte klarar välfärden nu.

Jag vet inte vad Jan Ericson gör. Träffar inte Jan Ericson kommunpolitiker ute i Sverige som ser hur det här faktiskt påverkar? Även kommuner som annars har haft ganska hyggliga förutsättningar säger att de nu står inför svåra, tuffa utmaningar därför att de inte har fått tillräckliga resurser. Då blir det ju ännu svårare för dem som redan tidigare har haft det tufft. Då planerar man för uppsägningar. Det är det man gör.

Sedan förklarar det ju en del att man inte kan se att det kan finnas både behov av att säga upp för att man inte har resurser och samtidigt kompetensbrist. Ja, så är det i ganska många kommuner.

Anf. 21 JAN ERICSON (M) replik:

Fru talman! Givmild säger Eva Lindh att regeringen var. Jag kommer ihåg hur det gick till. Jag satt i finansutskottet under alla de här åren. Jag var med och skrev utskottsinitiativen som kom från Moderaterna och från Vänsterpartiet. Ibland gjorde vi det gemensamt och med de andra oppositionspartierna. Det var vi som drev regeringen framför oss och sköt till de här pengarna till kommunsektorn. Regeringen gjorde inte det i sina budgetar. Det var vi som tog fram det från oppositionens sida i finansutskottet. Annars hade inte kommunerna fått de här pengarna.

Trots detta skedde alltså de här uppsägningarna under 2020–2022, enligt Omställningsfonden – när Socialdemokraterna styrde, så kom inte och påstå att det är den socialdemokratiska politiken som värnar välfärden! Det är det faktiskt inte.

Återigen: Vi skjuter till nästan så mycket pengar som Sveriges Kommuner och Regioner har begärt till kommuner och regioner sammantaget. Då kan man inte påstå att vi drar ned på välfärden. Jag tycker inte att det är seriöst över huvud taget.

Återigen: Man kan inte ha goda tider varje år – inte i ett företag, inte i statens budget och inte i en kommun. När det är goda tider sparar man på kistbotten, och när det är dåliga tider får man använda de pengar som man har lagt undan.

Är det riktigt dåliga tider måste man också prioritera. Vad är det som är viktigast för våra kommuninvånare? Då vill jag fråga Eva Lindh om hon tycker att det är helt ointressant för en kommun att prioritera vad man använder sina pengar till när det är dåliga tider. Är det så att staten alltid ska garantera att precis all verksamhet som man någon gång har startat i en kommun alltid ska fortsätta, oavsett hur ekonomin ser ut och oavsett vad utmaningarna är på andra områden i en kommun? Eller finns det utrymme för att prioritera?

Anf. 22 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite hänfullt mot en hel del kommuner som verkligen effektiviserar. De tittar på sina kronor och räknar. Det är faktiskt inte så att man lättvindigt slänger iväg pengar. Det är lite den bilden som Jan Ericson visar i sin replik.

Vi socialdemokrater vill ha en stark välfärd. Vi tycker att det är viktigt för alla – för vårt samhälle, för att skapa ett jämställt och jämlikt samhälle men också ha den här goda välfärden. Det handlar om resurser. Självklart ska kommuner och regioner effektivisera. Det gör de också.

Jag blir lite upprörd när ni säger att ni ger de resurser som Sveriges Kommuner och Regioner ber om och att det handlar om 20 miljarder. Ni

räknar ju ihop allt möjligt som ska in i det där. Det är faktiskt inte det det handlar om. Man behöver mer tillskott än det som regeringen gör.

Dessutom är inflationen hög och räntorna höga. Kostnaderna är högre för kommuner och regioner nu än de var tidigare, så det är klart att man måste tillägga. Kommuner och regioner måste ju också få elprisstöd, precis som hushållen, för att kunna klara sin verksamhet.

Kompetensbristen är också en stor utmaning för kommuner och regioner, och det är någonting man behöver jobba med. Det kommer inte av sig självt. Man kommer att behöva anställa väldigt många människor i äldreomsorgen för att ha en god omsorg för våra äldre.

Då finns det en väldigt bra insats som vi socialdemokrater beslutade om som heter Äldreomsorgslyftet. Det har varit väldigt bra. Man har kunnat få in fler som fått kompetens att jobba i äldreomsorgen. Den insatsen vill ni ta bort.

Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag finansutskottets betänkande 26, som gäller kommunala frågor, och förslag från den allmänna motionstiden i form av kommittémotioner och enskilda motioner.

Sverigedemokraterna har i finansutskottets betänkande två stycken reservationer. Den ena rör tillsynsavgifter, och den andra rör kommunsektorns uppdrag. Sverigedemokraterna står givetvis bakom båda reservationerna, men jag väljer i detta fall att yrka bifall endast till den reservation som avser kommunsektorns uppdrag, reservation 9.

Många är de samtal och mejl med berättelser som vi får från företagare runt om i Sverige. Det är berättelser om kommunala avgifter som gräver hål i företagens ekonomi men som inte motsvaras av någon prestation från kommunens sida.

De kommunala tillsynsavgifterna beslutas om i respektive kommun. Där bestäms också hur arbetet kring tillsynen ska göras. I de allra flesta fall tas i dag avgifter ut i förskott hos kommunerna, många gånger utan att någon egentlig tillsyn utförs. Det vill säga att det saknas en motprestation i form av fysisk tillsyn för det som betalats för av dessa företagare. Det innebär att företagare som inte har någon tillsyn betalar samma avgift som de som har. Samma avgift som de som har brister i sin verksamhet betalas även av den som inte har det, något som är orimligt. Vi kan bara ställa oss frågan själva: I hur många fall skulle vi vara beredda att betala för något som vi inte vet när eller om det faktiskt kommer att genomföras? Jag tror att få, om ens någon, skulle vara beredda att göra detta. Ändå är det just denna verklighet våra företagare står inför i dag.

Här behöver en förändring göras. Det är därför Sverigedemokraternas uppfattning att ett lagkrav om efterhandsdebitering av tillsynsavgifter ska utredas. För mig som sverigedemokrat handlar det om att skapa tydlighet i vad man kan förvänta sig när man ska betala för detta och därigenom skapa rimliga förutsättningar att planera såväl ekonomi som verksamhet utifrån de krav som ställs och kontrolleras vid en tillsyn. Det bidrar till att vi får ett regelverk som är lika i hela landet, och det motiverar även företagare att expandera sin verksamhet över kommun- och länsgränser när reglerna är desamma så långt som möjligt.

Fru talman! Det andra förslag jag vill debattera här i dag är Sverigedemokraternas reservation 9. Den handlar om vad som är våra kommuners och regioners kärnupdrag, och vad som kan och bör förändras för att skapa bättre förutsättningar och stabilitet rent ekonomiskt.

Vi har i dag en situation där kommuner som borde kunna leverera ett positivt ekonomiskt resultat trots detta kämpar med att få ekonomin att gå ihop. Malmö är ett exempel på en storstadskommun som är en av de kommuner som tar emot mest bidrag genom det kommunala utjämnningssystemet för att helt enkelt hålla Malmö flytande. Nästan en fjärdedel av Malmös intäkter kommer genom det kommunala utjämnningssystemet.

Vad som ligger bakom Malmös och många andra kommuners ekonomiska resultat är till stora delar den migrationspolitik som tidigare varit i Sverige och som grävt djupa hål i samhället. Resultaten av denna politik ser vi i dag: stor arbetslöshet, utanförskap, segregation, gängbildningar, organiserad brottslighet med mera – resultatet av en ohållbar och medveten politik under decennier. Nej, det är ingen som medvetet har arbetat politiskt för att skapa gängbildningar, men resultatet av den förda politiken och oförmågan att bryta denna riktning i tid har bidragit till det faktum vi står inför i dag.

Malmö får som ett faktum av den ohållbara politiken hela 6,3 miljarder kronor i utjämningsstöd för år 2023. Det är mest i hela Sverige. Andra kommuner och staten har betalat, och fortsätter att betala, för att Malmö ska kunna ha sin ohållbara politik. Och det här är inte längre något unikt för Malmö. Fler och fler kommuner känner av konsekvenserna av den ohållbara migrationspolitiken och följderna av denna, som nämndes tidigare. När kommunerna får allt större problem att dras med trängs också kärnupdraget undan, och de medborgare som hamnar i kläm är alla de vars skola, omsorg, hälso- och sjukvård med mera saknar resurser.

Alla i Sverige behöver ställa sig frågan om det är rimligt att kommuner som gör allt för att skapa en balans mellan intäkter och utgifter och som skapar goda förutsättningar sedan ska bära bördan av kommuner som väljer att inte göra det. Nej, självklart inte! Precis som vi sverigedemokrater beskriver i grunden för vårt yrkande är det en förutsättning för en stabil utveckling i våra kommuner och deras ekonomier att vi kan bromsa den höga nivån på migrationen som har varit.

Detta är något som nu kommer att bli verklighet genom de överenskommelser avseende migrationspolitiken som finns med i Tidöavtalet mellan Sverigedemokraterna och regeringen. Detta kommer också på sikt att minska behovet av välfärd, något som Sveriges Kommuner och Regioner beskriver under rubriken "Regeringsförklaringens inverkan på migrationsområdet" med följande ord: "På sikt blir därmed behovet av reguljär kommunal verksamhet, som bland annat skolgång och sjukvård, också mindre."

Fru talman! Trots de förändringar som sker på migrationsområdet, förändringar som är nödvändiga, måste ändå kommuner och regioner komma tillbaka till det som är kärnan i välfärdsuppdraget: skola, omsorg och hälso- och sjukvård, för att nämna några saker. Även om Malmö nämns som ett varnande exempel på illa förd politik är det trots allt så att även den statliga politiken, som förts från såväl socialdemokrater som moderater i regeringsställning, har haft och har en negativ påverkan på våra kom-

muner och regioner och deras möjlighet att fullgöra sina uppdrag, och den kommer att fortsätta ha det även framöver. Kommuner och regioner har lagts på nya uppdrag, mer lagstiftning och då också högre kostnader utan att få ekonomisk kompensation för detta fullt ut. Det är något som undan för undan urholkar den kommunala ekonomin.

Det är inte rimligt att staten genom pålagor låter kommunerna och regionerna ta ett allt större ansvar för den statliga politiken, till exempel för den tidigare förda migrationspolitiken, där man kompenseras något i början för att sedan ta över ansvaret helt för många personers försörjning. Icke att förglömma har många kommuner själva varit en bidragande orsak till det ekonomiska läget när man såg en möjlighet att få utjämningsbidrag när personer flyttade in till kommunen och där staten i två år stod för försörjning och bostad. När de två åren tog slut och personerna inte kommit i arbete eller studier gick ansvaret för försörjningen från staten till kommunerna, med stora ekonomiska konsekvenser för dessa kommuner.

Det är inte rimligt att tidigare självförsörjande kommuner nu återfinns i toppen som tar emot stöd från andra delar av landet, speciellt inte som en följd av tidigare förd migrationspolitik. Sverigedemokraternas uppfattning är att uppdraget till kommunerna och regionerna bör ses över just för att få fokus på kärnuppdraget i välfärden.

Med det, fru talman, tackar jag för ordet.

(Applåder)

(forts. § 6)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.57 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 5 Statsministerns frågestund

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 24 TALMANNEN:

Innan debatten börjar vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att vi i dag på läktaren har besök av talmannen i Kanadas underhus, Anthony Rota, och hans delegation. De är varmt välkomna.

Today we have some special guests in the Visitors' Gallery: the Honourable Anthony Rota, Speaker of the House of Commons of Canada, and his delegation. I am honoured to have the Speaker and his delegation here today and tomorrow on their official visit to Sweden and the Riksdag, and I hope you will find today's debate with the Prime Minister interesting.

I suggest that we greet them with an applause.

(Applåder)

Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Sverige leds just nu av den första regeringen på 20 år vars politik leder till ökade klimatutsläpp. Detta slog Klimatpolitiska rådet fast nyligen och riktade skarp kritik mot högerregeringen.

I dag skriver 531 forskare om ökade utsläpp i Sverige och att det skulle vara ett monumentalt svek. Faktum är att Sverige tappar styrfart, och detta beror på Sverigedemokraterna och regeringens politik.

Samtidigt är statsministerns regering minst sagt svajig om vad som gäller framöver. Å ena sidan kan vi läsa att SD hotar med regeringskris om inte reduktionsplikten i praktiken avskaffas. Å andra sidan kan vi läsa att klimat- och miljöministern menar att regeringen ska göra allt den kan för att nå de svenska klimatmålen, som åtta av tio riksdagsledamöter i denna kammare står bakom.

Med anledning av detta vill jag fråga statsministern: Vad är det som gäller? Kommer regeringen att öka koldioxidutsläppen, eller kommer statsministern att presentera åtgärder som gör att Sverige når de svenska och internationella klimatmålen?

Anf. 26 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För första gången på tolv år har Sverige en regering som har majoritet i riksdagen, som kan förhandla som vuxna människor, som kan lägga fram en budget som går igenom riksdagen och vinner majoritet, som kan lägga fram förslag i normal ordning, så som man brukade göra i politiken i Sverige när man visste vad man ville, och som inte leker ritagissa-spring i politiken. Det är den stora förändringen.

När det gäller klimatpolitiken är regeringen övertygad om att elektrifiering är svaret på vår tids stora klimatutmaningar. Vi ska bli av med allt fossilt och ersätta det med ren svensk el.

I dag har vi sex svenska kärnkraftsreaktorer kvar. Den förra regeringen har ansvaret för att fyra lades ned, och hade man inte stoppat planerna på att bygga nya hade vi inte haft sex i dag utan tolv. Sverige hade då haft en helt annan förutsättning för ren elproduktion och för att se till att elektrifieringen kan genomföras. Det är den stora skillnaden.

Det som har hänt de senaste åren är att de som har lagt alla ägg i en korg och använder reduktionsplikten som enda metod att nå klimatmålen för vägtransportsektorn till 2030 fick underkänt 2019, 2020 och 2021. Det är bara om man har en bana för reduktionsplikten som gör att dieseln kommer att kosta uppemot 34 kronor litern som man har en chans att klara det.

Min motfråga är: Står Mikael Damberg och Socialdemokraterna fast vid att dieseln ska kosta ungefär 10 kronor mer per liter, för att kunna nå vägtransportmålen inom ramen för de övergripande målen?

Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det låter som en stolt statsminister som leder en regering som just nu ökar utsläppen i Sverige. Så lät det inte i valrörelsen. Det kommer vi ihåg. Då lovade Moderaterna att man skulle få ordning på klimatet. Man lovade att Sverige skulle bedriva en ambitiös och mer effektiv klimatpolitik. Statsministern gick så långt att han sa att Åkesson och Sverigede-

mokraterna har fel om klimatet. Det var en av anledningarna till att man inte kunde samarbeta med Sverigedemokraterna inom just klimatpolitiken.

Nu kan statsministern inte ens svara på om utsläppen kommer att öka eller minska de närmaste åren eller hur regeringens plan för att nå de svenska klimatmålen ser ut. Detta duger faktiskt inte, herr talman.

(Applåder)

Prot. 2022/23:88

13 april

Statsministerns
frågestund

Anf. 28 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag noterar att vi inte får något svar på om Socialdemokraterna står bakom en bana för reduktionsplikten som ökar kostnaderna för att köra bensin- och dieseldrivna bilar, tills vi har elektrifierade bilar på plats, till uppemot 34 kronor per liter. Den frågan måste Socialdemokraterna besvara.

Vårt svar är att klimatpolitik och energipolitik hänger ihop. Utan en svensk ren elproduktion finns det ingen klimatpolitik över huvud taget. Alltså skapar vi nu nya förutsättningar för att bygga den rena elproduktion som gör att vi klarar både hushållens ekonomi och klimatomställningen. Den förra regeringen klarade varken det ena eller det andra.

(Applåder)

Åtgärder för minskad asylinvandring

Anf. 29 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman och statsministern! Invandrings- och integrationspolitiken har varit en het sak i Sverige under framför allt de senaste åren. Under de två senaste valrörelserna har den, skulle jag säga, varit en fråga som varit avgörande för väljarna på många sätt.

Sedan valet har Sverige beviljat omkring 15 000 uppehållstillstånd till asylrelaterade migranter. Vi vet – detta är allmänt erkänt och känt i dag – att just den asylrelaterade invandringen de senaste decennierna har inneburit en gigantisk belastning för Sverige, för det svenska samhället, för välfärden, för tryggheten och för många andra delar av vårt samhälle.

Regeringsunderlaget, det vill säga Sverigedemokraterna och de tre regeringspartierna, är därför överens om att det måste ske ett paradigmskifte när det gäller migrationspolitiken. Det är helt nödvändigt med en ny riktning för migrationspolitiken för att vi ska kunna vända utvecklingen i Sverige på många centrala områden. Just migrationspolitiken är också en bärande del av Tidöavtalet.

Min fråga till statsministern är: När kan vi vänta oss att redan genomförda och kanske framför allt kommande åtgärder på migrationsområdet ger en märkbar effekt på den asylrelaterade invandringen till Sverige?

Anf. 30 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är en viktig fråga. Som Jimmie Åkesson säger lägger vi nu helt om kursen på tre riktigt stora områden. Det är kriminalpolitiken, för att komma till rätta med den grova organiserade brottsligheten, det är hela energipolitiken, med en politik som klarar både hushållens ekonomi och klimatutmaningen, och det är invandringspolitiken.

Det är fortfarande så att Sverige har tagit ett orimligt stort ansvar för den samlade europeiska asylinvandringen, med stora integrationsproblem som konsekvens. Det går inte att komma ifrån.

Vi måste minska invandringen om vi ska ha en chans att klara integrationen. 70 procent av dem som kommer till Norden kommer just till Sverige.

Med det sagt ska jag också säga att vi nu gör stora förändringar, som jag tror att Jimmie Åkesson känner till. En sak är naturligtvis att vi minskar kvotflyktinginvandringen med 80 procent – en omedelbar insats. Vi genomför nu förändringar som leder till EU:s lägsta nivå för asylregelverket. Vi gör förändringar som innebär att de som befinner sig i landet utan rätt att befinna sig här – för att de har kommit hit utan ansökan eller fått avslag – också lämnar landet. Och vi genomför reformer som gör att det inte blir lika generöst att komma till Sverige och omedelbart få tillgång till de svenska välfärdsförmånerna – ett bidragstak och kvalificering in till välfärden. Allt detta sammantaget, skulle jag säga, kommer att ha stor betydelse för att dramatiskt minska den asylrelaterade invandringen till Sverige.

Redan i dag, skulle jag våga säga, börjar vi se effekter av detta, utan att jag har några exakta siffror. I ganska många europeiska länder – Nederländerna, Belgien, Österrike och flera andra länder – ser man just nu en ny stor våg av irreguljär, alltså olaglig, invandring med asylkoppling. Det ser vi inte i samma omfattning i Sverige just nu.

Anf. 31 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaret! När det gäller just det sista som statsministern är inne på – vi ser migrantströmmar till Europa nu, och vissa länder är hårdare belastade än vad Sverige är just nu – hur bedömer statsministern att Sverige kommer att stå sig i fråga om detta? Är detta någonting som man bedömer att vi fortsatt kommer att vara förskonade från, eller finns det en indikation på att de migrantvågor som nu ändå finns också kommer att söka sig till Sverige? Och om det är så, vad avser man då att göra från regeringens sida på kort sikt för att stävja en sådan utveckling?

Anf. 32 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror inte att man ska vara naiv i dessa frågor. Vi har sett dramatiska förändringar förut. Det är alldeles uppenbart. Jag brukar citera Nederländernas liberale premiärminister Mark Rutte som säger att utan fungerande yttre gräns finns det ingen inre Schengen som fungerar, för då kommer många att ta sig till precis det land som de själva vill ta sig till. Det är inte sällan länder som har en stor diaspora från just det land som dessa människor kommer från. Då finns det bevisligen redan många i Sverige. Så jag tycker absolut inte att man ska ropa att den faran är över på något sätt.

Just nu driver vi i EU ett omfattande arbete för att stärka kontrollen av EU:s yttre gräns som är en förutsättning för att kunna hålla en relativt stor öppenhet i Europa. Då är det inte minst länder som Nederländerna, Österrike och Belgien som är mycket drivande. Under vårt ordförandeskap gör vi allt vi kan för att skapa enighet om en sådan stramare europeisk invandringspolitik.

Anf. 33 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Ulf Kristersson syntes och hördes mycket i valrörelsen när han var i opposition. Han hade lösningar på alla Sveriges problem. Nu är han statsminister, och han har mycket svårt att ge något som helst besked till Sveriges barnfamiljer. Han syns nästan inte till över huvud taget.

Vet statsministern vad det nu kostar att göra pannkakor till fyra barn? Priset på mjölk och smör har gått upp med nästan 40 procent. Priset på ägg har ökat med 30 procent och priset på mjöl med 25 procent. Det är väldigt dyrt att vara svensk i dag.

Boendekostnaderna skenar, och hyrorna höjs. Barn äter framför allt mat i skolan fredagar och måndagar. De vill äta upp sig inför helgen och efter helgen. Och sparpengarna går alltmer, både för småföretagare och för Sveriges löntagare, till att betala hyra och andra typer av löpande kostnader – mat och de mest nödvändiga sakerna. Inflationen i dag beror på att det är höga elpriser, höga matpriser och höga boendekostnader. I var och en av dessa delar har regeringen sagt nej till att sänka priserna. Man gjorde allt för att inte samla matjättarna och se till att komma överens om begränsningar när det gäller ökade priser.

Under EU-ordförandeskapet motarbetar den här regeringen nu aktivt Sverigepriser, det vill säga att vi ska ha svenska priser i Sverige och inte behöva köpa tillbaka vår egen el till höga Europapriser. Och regeringen har avskaffat investeringsstödet som skulle sänka hyrorna. Så vad är det regeringen gör för att sänka den svenska inflationen?

Anf. 34 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag delar faktiskt första halvan av Nooshi Dadgostars beskrivning av det tuffa ekonomiska läget, det tuffaste som vi har haft på många år i Sverige. Alla vi som är fullvuxna – det finns lite olika definitioner på det – vet att Sverige har varit i tuffa situationer förut. Väldigt många av oss minns konsekvenserna av 90-talskrisen. Något färre, men ändå ganska många, vet vad som hände när man misskötte ekonomin på 70- och 80-talen. Det var nämligen förra gången som Sverige hade riktigt hög inflation i kombination med låg tillväxt. Nu har vi dessutom stigande räntor. Det hade vi då också.

Den här regeringen har lärt sig en sak av historien: Missköt inte den svenska statens ekonomi, för då går det åt skogen!

Inflationen är just nu löntagarnas allra värsta fiende. Om vi inte får koll på inflationen blir det en löne- och prisspiral som urholkar reallönerna precis som på 70- och 80-talen. Det låter ibland som att Vänsterpartiet vill komma tillbaka till den tiden. Det vill inte den här regeringen.

Nu gäller det att bekämpa inflationen, se till att vi kommer ur och igenom lågkonjunkturen med kloka reformer som återställer svenska folkets reallöner och samtidigt hjälpa de mest utsatta hushållen, vilket vi nu gör. Det sker bland annat genom automatiska uppräknings som gör att rätt många system automatiskt ökar med inflationen. Det gäller till exempel garantipensioner, studiemedel och många andra saker. Men det sker också genom speciellt riktade insatser till de barnfamiljer som har det allra tuffast. Det är precis det som den här regeringen nu gör. Om man inte gör det utan blåser på med mer pengar till det mesta eldar man på inflationsbrasan.

Och då kommer alla svenskar att få det sämre, inte minst svenska löntagare som är minst skyddade i en ekonomi med hög inflation. Detta är vad den här regeringen gör just nu.

(Applåder)

Anf. 35 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Det gläder mig att Ulf Kristersson delar också min bedömning att regeringen är mycket osynlig och inte engagerar sig i att sänka inflationen. På alla dessa punkter har regeringen avstått från att sänka just inflationen. Man har bestämt sig för att det är okej om matpriserna går upp med dessa stora summor. Det kommer att öka inflationen. Det är de höga elpriserna som driver denna inflation. Så varför motarbetar denna regering Sverigepriser? Varför ska vi köpa tillbaka vår egen billiga, hemmaproducerade el till höga Europapriser för att andra länder har underskott? Varför var det så viktigt att avskaffa investeringsstödet som skulle sänka hyrorna och med det inflationen? Hur ska denna regering sänka inflationen när ni har avstått på alla dessa punkter?

Anf. 36 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill inte alls misstänkliggöra Nooshi Dadgostar för att vilja ha ett ekonomiskt system som fanns förr i en annan del av Europa. Men i vår del av världen sätter alltså inte regeringar priser på helt vanliga varor. Idén om att regeringar sätter pristak prövades i till exempel Östtyskland. Det brukar sluta med gapande tomma hyllor. Det fungerar helt enkelt inte.

Om regeringar vill bekämpa inflationen får de göra det på smartare sätt än så, till exempel genom att öka konkurrensen i sektorer som har dålig konkurrens. Det var alltså Elisabeth Svantesson, inte Vänsterpartiet, som samlade matjättarna till diskussion om hur vi ökar konkurrensen och undviker smygprishöjningar, för att ta ett exempel.

Även utan räntor och utan elpriser stiger inflationen just nu. Det är allvarligt. Om vi inte får bukt med inflationen kommer vi att urholka svenska löntagares ekonomi för mycket lång tid framåt. Det kommer vi inte att tillåta.

(Applåder)

Den svenska livsmedelsproduktionen

Anf. 37 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Vi befinner oss i ett allvarligt och kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Sverige behöver ett starkt totalförsvaret och ordentlig försörjningstrygghet i hela landet.

Allt fler börjar förstå att svensk matproduktion är en central del också av vår säkerhetspolitik och en central del av totalförsvaret. Utan mat på bordet har vi inte försörjningstrygghet vare sig i fred eller krig. Trots att den svenska matproduktionen är så oerhört viktig är situationen mycket akut. Många upplever i dag att det är svårt att leva på sitt jordbruk, och effekterna av skenande priser på insatsvaror, bränsle och el samt allt högre räntor slår redan nu hårt. Allt fler jordbruk riskerar att slås ut.

Herr talman! I går träffade jag ett trettiotal ledande företrädare för Sveriges nötköttproducenter, och många är förtvivlade över läget och avsaknaden av politiska åtgärder för att förbättra situationen. Trots ökade intäkter ökar nämligen också kostnadsläget, och det gör det svårt med lönsamheten och möjligheten att investera framåt.

Det är helt uppenbart att livsmedelsförsörjningen inte fungerar som den ska och att Sverige har ett skriande behov av ett större omtag som inte bara handlar om marginaljusteringar. Regeringen har nu aviserat en översyn av livsmedelsstrategin. Risker kan vara stora att det blir ett nytt dokument i stället för skarpa åtgärder i praktiken.

Min fråga till statsministern är därför: Vad anser regeringen vara de viktigaste konkreta åtgärderna för att öka den svenska matproduktionen?

Anf. 38 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill först bara säga att jag helt och fullt delar synen på livsmedelsproduktionens betydelse inom ramen för det bredare totalförsvaret – det civila försvaret. Jag tror att allt fler gör det. Människor som inte visste det förut – det gjorde säkert frågeställaren – vet nu, efter de förfärliga erfarenheterna från Ukraina, att det är många delar av civilförsvaret som vi helt enkelt inte har förstått vidden av att skydda och utveckla.

Jag vill inte alls skryta, men det fanns alltså skäl till att jag för första gången på många decennier utnämnde ett speciellt statsråd – en minister – med ansvar också för civilt försvar. Det behövs nämligen just nu. Detta är ingen restpost bakom det militära försvaret, utan det är en kärnfunktion i statens ansvar för att se till att vardagen fungerar i händelse av krig och kris. Jag vill bara understryka att jag ser precis det problemet också.

Detta är ganska mångfasetterat; det handlar om livsmedel, vilket jag kommer tillbaka till, men det handlar också om infrastruktur av olika slag och om den folkliga beredskapen för att det förfärliga kan inträffa. Allt detta jobbar, som många vet, Carl-Oskar Bohlin mycket hårt med – och det är uppskattat, ska jag säga, tvärs över partigränserna.

När det gäller förutsättningarna för livsmedelsproduktion är det precis som sades här så att det kommer en ny strategi. Avsikten med våra strategier är att lägga fast långsiktiga linjer, inte göra hyllvärmare. Det är en viktig skillnad. I Sverige har vi erfarenhet av båda sorterna: strategier som är strategier bara till namnet och strategier som är till gagn för oss. Detta är en riktig strategi som är till gagn för oss.

Det handlar i grund och botten om att se till att livsmedelsföretag – och i mycket hög grad jordbrukare, förstås – får goda konkurrensförutsättningar i Sverige så att de klarar sig i en tuff internationell konkurrens. Då handlar det bland annat i mycket hög grad om energiförsörjning. Även jordbrukare vill ha fossilfri energiförsörjning så långt det över huvudet är möjligt. Det handlar också till exempel om att använda reduktionsplikten på rätt sätt, i fordon som inte kan köras på annat sätt. Det var två exempel.

Anf. 39 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Vi vet också att många svenskar har en väldigt tuff ekonomisk situation och påverkas av de ökade matpriserna.

Vill man ha billigare mat behöver man fokusera på att förbättra situationen för de svenska livsmedelsproducenterna, i alla led. Kostnaderna och

regelkrånglet är strukturella problem, och politiken behöver ta ett mycket större och mer omfattande omtag för att göra det både enklare och billigare att bedriva livsmedelsproduktion.

För oss i Centerpartiet är det viktigt att jordbruket får en ökad konkurrenskraft, och vi delar statsministerns bild att konkurrensvillkoren är viktiga också för att öka självförsörjningen. Är regeringen och statsministern beredda att göra en reell översyn av hur man kan minska kostnaderna för jordbruksföretagare och livsmedelsproducenter på kort sikt för att få en ökad produktion?

Anf. 40 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det enkla svaret är ja. Sedan förstår jag att det krävs mycket arbete innan detta ja får en konkret innebörd, men låt mig nämna några saker där jag tror att vi delar en principiell syn.

Det ena är naturligtvis äganderätten till skog och mark. Den är otroligt viktig för viljan att långsiktigt investera i sådant som också ger livskraftiga livsmedelsföretag. Det är otroligt viktigt.

Det andra är regelförenklingar. Vi kan se på nästan alla områden i Sverige just nu att reglerna är krångliga och att man ofta förföljs av myndigheters olika regelverk, som överlappar varandra. Jag har fått mig många beskrivningar till del av sådant som många andra företagare ärligt talat skulle bågna under.

Det tredje är naturligtvis EU-regler. Vi har väldigt mycket internationell, europeisk konkurrens – på goda grunder – och den konkurrensen ska ske på så rättvisa villkor som över huvud taget möjligt. Bland annat ska vi inte överimplementera olika EU-regler just i Sverige, för att ta ett konkret exempel.

(Applåder)

Regeringens syn på klimatutsläpp

Anf. 41 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Klimatpanelens senaste rapport tecknar en dyster bild. Klimatriskerna för människor, djur och natur är större än någonsin. Utsläppsminskningar måste ske fort om vi ska ha en chans att klara Parisavtalets mål.

Det svenska Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin granskning av regeringens klimatpolitik att regeringen för första gången på 20 års tid driver en politik som i stället aktivt ökar utsläppen. Sverige har alltså gått från att vara en del av lösningen till att bromsa klimatomställningen. I dag publicerade Naturvårdsverket sitt underlag till regeringens klimathandlingsplan, och de konstaterar att målen inte går att nå med en kraftigt sänkt reduktionsplikt, som regeringen lovat. Samtidigt kräver 531 forskare åtgärder *nu*, inte någon gång sedan, någon annanstans.

Före valet hette det att det var en effektiv klimatpolitik Moderaterna ville ha. Det vi ser nu är en effektiv klimatpolitik för att *öka* Sveriges klimatutsläpp. Miljöministern lovar att det ska komma åtgärder, och SD lovar att det inte ska det. Några åtgärder har vi inte sett röken av.

Håller statsministern ens med forskarna och Klimatpolitiska rådet om att utsläppen måste minska i närtid, eller gör han en annan bedömning av forskningsläget? Om inte, vilka är de konkreta åtgärderna här och nu?

Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag, liksom de allra flesta, delar den hotbild som finns i hela världen – i Europa, i Asien, i Amerika – om vi inte klarar av omställningen från fossilt till fossilfritt. Därom är de allra flesta helt eniga, inklusive jag och den här regeringen.

Vad det här handlar om är hur vi snabbast gör oss fossilfria och bidrar till världens omställning. Där tycker vi olika på minst två punkter, Annika Hirvonen. Vi vill ha fossilfri elproduktion i Sverige; ni lade ned kärnkraften. Det är en tydlig skillnad. Ni ville inte ha ren kärnkraft, och vi vill ha ren kärnkraft. Ju mer kärnkraft Sverige producerar desto mer koldriven och gasdriven el kan vi tränga ut på andra ställen.

Det andra är att vi inte lägger alla ägg i en korg. Reduktionsplikten kan inte vara det enda verktyg man använder för att nå ambitiösa delmål inför total utsläppsneutralitet. Ni har lagt alla ägg i en enda korg: Vi ska dammsuga hela världen på biobränsle – och därmed försinka omställningen till elektrifierade fordon. Det är dålig klimatpolitik. De bör användas där det inte finns några andra alternativ.

Svaret även från den svenska transportsektorn är elektrifiering. Mer ren el, mer laddstolpar och fler eldrivna bilar – det är den omställningen som driver vägtransportförändringar. Det är det ena.

Det andra är elektrifiering av industriprocesser och alla andra saker som vi ska göra, allt inom ramen för ett helt nytt europeiskt regelverk som kallas Fit for 55 och som jag hoppas kan vara färdigförhandlat om bara några månader, under svenskt ordförandeskap. Detta är det nya ramverket för svensk klimatpolitik. Där gör vi allra störst nytta.

Det hade varit ärligare om ni sa som det är: Ni vill bli av med kärnkraften och göra det så dyrt med bensin och diesel att ingen längre har råd att köra bil.

(Applåder)

Anf. 43 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Jag fattar att statsministerns favoritlösning på klimatkrisen vore den där tidsmaskinen tillbaka till den energiöverenskommelse om 100 procent förnybart som Moderaterna själva var med och skrev under. Jag fattar det.

Men i brist på detta är jag ändå ute efter ett svar på vad statsministern ska göra här och nu. Att klara klimatmålen är faktiskt regeringens viktigaste uppgift, men det ska skötas av någon annan – av EU eller av andra länder.

Klimat- och miljöministern har föreslagit hastighetsbegränsningar i trafiken och höjda trängselskatter. Detta är två bra förslag, tycker Miljöpartiet. Vad tycker statsministern om det? Ska vi sänka hastigheten på våra vägar och öka kostnaderna för att köra bil i städerna, eller finns det några andra ägg i statsministerns klimatpolitiska korg? Han har ju bara plockat bort stöd till elbilar och plockat bort åtgärder som ska sänka utsläppen.

Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Utan energipolitik har man ingen klimatpolitik – så enkelt är det. Står man utan svar på de stora energifrågorna har man möjligen plakatpolitik men ingen klimatpolitik.

I Tyskland fattar man i dag beslut om att stänga de sista kärnkraftsreaktorerna. Samtidigt växer kolet som energikälla. Det är dålig energipolitik, inte bara för Tyskland utan för hela Europa, eftersom klimatet är globalt.

Sverige ska göra sitt med smart energipolitik, smarta tekniska lösningar och så snabb elektrifiering som möjligt. Europa ska göra sitt och håller just nu på att göra sitt. Fit for 55 är den största europeiska miljösatningen någonsin. USA är på väg tillbaka in på banan. Till och med Kina, som man kan ha många synpunkter på i andra frågor, visar nu stort intresse för klimatfrågorna. Det är bara med globalt samarbete som vi har någon chans att klara klimatarbetet.

(Applåder)

Rymningar och fritagningar

Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Den kanske enskilt viktigaste uppgiften för den nya moderatledda regeringen är att knäcka de kriminella gängen och öka tryggheten. Då måste straffen skärpas och fler lagföras. De som lagföras måste också avtjäna sina straff – hela sina straff.

I dag har Sverige skakats av nyheten om ännu en fritagning. Denna gång handlar det om en rymningsbenägen intagen från ett av Sis särskilda ungdomshem. Det är en person som enligt uppgifter i flera medier är dömd för mord.

Det är andra gången på kort tid som en rymning sker under kriminalvårdens vakt i samband med en transport. Jag förstår att statsministern inte kan kommentera det enskilda fallet, men hur ser regeringen på detta mycket allvarliga problem med rymningar och fritagningar?

Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har än så länge bara tagit del av medieuppgifterna, men de är allvarliga nog. Jag skulle säga att detta är oerhört upprörande. Om detta visar sig vara sant är det en skandal att det har skett en spektakulär rymning för andra gången på kort tid.

Detta väcker väldigt många frågor. Bland annat väcker det frågor till Kriminalvården. Vad har de gjort för att tillåta detta att inträffa, och vad borde de ha gjort för att undvika det?

Det väcker också frågor till denna kammare och till regeringen. Vilka lagar måste ändras så att detta inte kan inträffa?

Jag tycker att det är skandalöst att en person som kan ha berövat en annan människas liv kan marschera iväg med hjälp av beväpnade kompisar.

(Applåder)

Den småskaliga vattenkraften

Anf. 47 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Det svenska energisystemet och dess elproduktion har länge tagits för givna. Under de senaste mandatperioderna har beslut dock fått negativa konsekvenser, vilket gör att vi i dag måste prioritera en

vändning i svensk energipolitik. Kristdemokraterna tycker att regeringen gör helt rätt prioriteringar.

En fråga som inte har fått lika mycket utrymme i debatten är den värdefulla och välkomna paus gällande miljöprövningarna av vattenkraften som regeringen har beslutat om och som nu har införts. Vattenkraften är inte bara en viktig del för vår energiförsörjning utan även en viktig del för bland annat våra lokalsamhällen ute på landsbygden.

Det finns, trots pausen, många frågor om behandlingen av och attityden till framför allt den småskaliga vattenkraften. Detta måste förändras. Kommer regeringen att använda denna paus för att vidta åtgärder som gör det möjligt för framför allt den småskaliga vattenkraften att finnas kvar och som ser till att den inte riskerar att drivas ut?

Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag brukar ibland säga att man måste kunna ha två tankar i huvudet samtidigt. Detta är också ett sätt att säga att det ibland handlar om att göra svåra avvägningar. Alla vill skydda de arter som är beroende av våra vattendrag. Alla vill också ha mer fossilfri el. Det är en klassisk avvägning där kloka beslut måste fattas.

Alla vi som tycker att vattenkraft, vindkraft, solkraft och kärnkraft är framtidens energislag – såvitt vi just nu vet – har goda skäl att slå vakt om den vattenkraft som finns, även den småskaliga. Därför fattade regeringen beslutet att rädda den undan ytterligare nedläggning i ett läge där det råder akut brist på just ren el.

Sedan måste man ta ställning långsiktigt. Kan man hitta lösningar som förenar dessa två intressen, eller måste man välja mellan två olika intressen? Kan vi bygga ut andra kraftslag så att vi kan avstå småskalig vattenkraft, eller måste vi ha den i längden? Detta är de frågor som vi just nu prövar.

Flerbarnstillägget

Anf. 49 GULAN AVCI (L):

Herr talman och statsministern! För de allra flesta är ofrivilligt barnafödande något som hör historien till, men så är inte fallet för många av de kvinnor som kommit till Sverige från länder där hederskulturen är en del av samhällsnormen.

När flerbarnstillägget infördes 1982 hade det en viktig fördelningspolitisk betydelse. I dag är det dock en kvinnofälla som försvårar integrationen och som försämrar möjligheterna för många kvinnor att lära sig det svenska språket och förvärvsarbeta.

För att bryta den negativa utvecklingen behöver vi se över våra bidragssystem och förändra flerbarnstillägget. Alla kvinnor ska ha makten att bestämma över sitt eget liv. Då kan inte samhällets svar vara att fler barn ska leda till högre bidrag.

Med anledning av detta undrar jag hur statsministern ställer sig till att förändra flerbarnstillägget.

Prot. 2022/23:88

13 april

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller helt med om analysen. Det finns en betydande risk att våra bidragssystem – i grund och botten oavsiktligt, ska jag ärligt säga – leder till bidragsfallor och att det som infördes med de bästa av intentioner, steg för steg och styckevis, många decennier senare i praktiken har lett till en situation som vi inte vill ha. Det kan löna sig bättre att ha många olika sorters bidrag än att arbeta. Självtändigheten, inte minst för utrikes födda kvinnor, blir av ett helt annat slag än vad vi vill att den ska vara i Sverige.

Detta måste man se nyktert på. Man måste se problemen.

Det exakta svaret på frågan är att vi från regeringens sida nu tittar på hur vi ska utforma den bidragsreform som vi utlovade i regeringsförklaringen. Det handlar både om bidragstak – att man inte kan lägga bidrag på varandra – och om en successiv kvalificering in till de svenska välfärdsystemen. Denna fråga finns med i den analysen. Jag lovar att vi kommer att återkomma så fort vi är klara med den.

(Applåder)

Effekterna av en sänkt reduktionsplikt

Anf. 51 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Herr talman! Det sker just nu ett paradigmskifte i svensk politik. Vi har en regering som väljer att öka utsläppen. Det kan ju, som statsministern precis sa, bero på att man nu har majoritet.

I dag presenterade Naturvårdsverket sitt underlag till klimathandlingsplan. Det var ofullständigt, eftersom regeringen inte har gett besked om reduktionsplikten. Myndigheten har helt enkelt fått gissa sig till vad statsministerns regering vill. I medierna läser vi att det största partiet i regeringsunderlaget hotar med regeringskris om inte regeringen sänker reduktionsplikten till noll.

Min fråga till statsministern är: Vem ska betala en minskning av reduktionsplikten? Ska det ske på bekostnad av skogsbruket och innebära förbud mot avverkning? Ska Sveriges bilister få sänkta hastighetsgränser och ökade trängselavgifter eller bara få köra bil vissa dagar i veckan? Vad är beskedet från statsministern till svenska folket? Vem betalar för sänkningen av reduktionsplikten?

Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag förstår att de partier på vänsterkanten som egentligen bara har två svar på alla klimatfrågor, nämligen lägg ned kärnkraften och öka reduktionsplikten, är bekymrade just nu. Det borde ni vara, för vi tänker precis tvärtom.

Vi börjar med energipolitiken och bygger ut den svenska rena elproduktionen. Det skapar förutsättning för elektrifiering så att vi kan bli av med allt det fossildrivna. Fordonsflottor och industrier ska elektrifieras. Vi fångar också in koldioxid från källan med ny teknologi, och vi samarbetar internationellt. Det är riktig klimatpolitik som fungerar på riktigt – inte symbolpolitik som ska hindra människor på svensk landsbygd från att använda bilen.

(Applåder)

Anf. 53 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Vi har alla nåtts av de massiva protesterna gällande parternas överenskommelse om elva timmars dygnsvila mellan arbetspassen. Jag kan instämma i att det i grunden är bra för folkhälsan och personalen att man får den vila som krävs. Men för många som arbetar dygnspass får detta konsekvenser för deras schemaläggning och vardag, och de hotar nu med att lämna sina yrken.

Sverige har tidigare tolkat direktivet från EU med förnuft, vill jag påstå. Men efter kritik har parterna stramat åt i frågan, och nya avtal är ingångna.

Inom exempelvis personlig assistans leder förslaget till att brukarnas tillvaro präglas av fler personalbyten, och för personalen blir det svårt med schemaläggning och privatliv. För personal inom ambulans och räddningstjänst ser situationen likadan ut.

Kravet kommer mest troligt att leda till ökad bemanningsproblematik inom inte minst vården, som redan är utsatt, men även inom andra yrkesgrupper som arbetar dygnspass.

Hur tänker statsministern säkerställa att vi inte får en allt tuffare bemanningssituation på grund av den nya, snävare tolkningen av dygnsvilan, som nu drabbar många yrkesverksamma som därför hotar med massuppsägning?

Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Även jag har tagit del av de omfattande protesterna och har stor respekt för dem. Samtidigt vill jag vara varsam med att överpröva parternas överenskommelse. Det är en god tradition i Sverige att vi inte gör det och inte försöker fatta politiska beslut om detta.

Jag hoppas att man hittar en lösning inom ramen för en korrekt tolkning av EU-rätten som gör att Sverige inte hamnar i stora svårigheter.

Regeringens samarbete med Sverigedemokraterna

Anf. 55 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Herr talman! ”Det är när ondskan klär sig i kostym och lägger sig till med lånad vokabulär, som den är riktigt farlig. Att bli insläppt och bli tagen i hand är onskans högsta önskan, ty väl inne och accepterad, kan den sprida sig som en smittsam epidemi.” Så skrev förintelseöverlevaren Emerich Roth till Moderaterna när Moderaterna valde att börja samarbeta med Sverigedemokraterna.

Nu hör vi Sverigedemokraternas företrädare, bland andra ordföranden i justitieutskottet Richard Jomshof, sprida konspirationsteorier och rasistiska lögner om islamisering och folkutbyte.

Historien har lärt oss vad hets mot och lögner om minoriteter kan leda till. Hédi Fried och Emerich Roth har många gånger påmint oss om detta.

Statsminister Ulf Kristersson är svaret skyldig om hur han och hans regering kan acceptera ett samarbetsparti som sprider lögner, hets och hat mot muslimer, invandrare, hbtq-personer och andra minoriteter i Sverige i dag. Varför säger statsministern inget om detta?

Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror inte på konspirationsteorier vare sig från höger eller vänster och vare sig de riktar sig mot muslimer eller judar. De är lika förfärliga i alla situationer och har varit det under mycket lång tid, och i vårt polariserade sociala medier-drivna klimat kommer de nog tyvärr att fortsätta att vara det. Låt oss andra i stället ägna oss åt vuxet samtal.

Man ska dock inte förringa problematiken kring islamism, för det är något helt annat. Denna extremism är farlig på riktigt, och den måste man kunna prata öppet om utan att anklagas för att fara med farligheter.

Jag tänker inte kommentera enskilda uttalanden utan konstaterar bara att extremisterna i Sverige göds av ett samtalsklimat där alla vi andra inte kan föra ett vettigt samtal med varandra.

(Applåder)

Stöd till våldsutsatta kvinnor

Anf. 57 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor är en evig pandemi mot tusen och åter tusen kvinnor och barn. Årets statistik över kvinnor som har blivit mördade av en man som de har eller har haft ett förhållande med är helt obegriplig, förfärande och oacceptabel. Fram till 2020 dödades cirka 15 kvinnor årligen, men första veckan i april i år dödades sex kvinnor på sju dagar, i samtliga fall misstänkta relationsmord. Betänk om detta hade varit mord kopplat till gängkriminella kretsar, hur hade mediebilderna sett ut då?

Det bästa vore om en kvinna i en våldsam relation fick stöd och hjälp att lämna mannen tidigt i relationen. Därför har Centerpartiet föreslagit att ett nationellt lämningsprogram införs med långsiktigt ekonomiskt stöd, en lämningspenning, och bostad via en nationellt samordnad bostadskö, det vill säga väldigt likt det stöd som ges avhoppare från kriminella kretsar.

Hur ställer sig regeringen till att införa ett sådant stöd? Eller finns det andra förslag från regeringen i denna fråga?

Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag delar helt beskrivningen. Jag brukar säga att den grova, dödliga gängkriminaliteten och mäns våld mot kvinnor är helt olika men lika vidriga och ska tas på samma stora allvar.

Jag delar också uppfattningen att den grova gängkriminaliteten ger mer rubriker i medierna, kanske för att den sker mycket mer synligt. Det gör inte det andra dödliga våldet mindre allvarligt på något sätt, nästan tvärtom eftersom det är svårare för alla andra att ingripa.

Regeringen tar detta på mycket stort allvar. Vi kunde till slut enas om att åtminstone förlänga straffen för grov kvinnofridskränkning förra gången vi hade flera mord på kort tid. Nu tar vi nya steg och skärper straffen, låter fler ha fotbojor vid kontaktförbud och utökar de förbudsområden där en misstänkt gärningsman inte får vistas för att skydda fler kvinnor som håller på att bryta upp från en sådan relation.

Anf. 59 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Vi har hört här att det är ganska stora skillnader på vad mitt parti och oppositionen tycker mot vad regeringspartierna och samarbetspartiet Sverigedemokraterna tycker när det gäller miljö- och klimatfrågor.

Det finns dock en fråga där vi länge har varit eniga, åtminstone på papperet, och det gäller fisket och sill- och strömmingsbestånden i Östersjön. Här finns stora problem med storskaligt fiske som dammsuger upp fisk som går till industri och inte humankonsumtion. Det gör att det inte finns någon fisk kvar till småskaliga fiskare nära kusterna.

Jag blev glad när statsministern i sin regeringsförklaring läste upp att trålgränsen för det storskaliga fisket skulle flyttas ut. Men det tycks även denna gång bara bli en tummetott i form av ett experiment som ska pågå till 2027.

Kommer statsministern och regeringen att flytta ut trålgränsen permanent för att skydda fisket?

Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först kvittera. Jag tycker att det är genuint viktigt att tala i klartext när man tycker olika och när man tycker lika stå upp för det och göra slag i saken. Jag tycker att det är befriande i politiken att man ibland vågar stå upp för olika åsikter och ibland vågar erkänna att man har samma åsikt.

Vi är starkt engagerade i frågan om att begränsa det kustnära storskaliga trålfisket, och regeringens absoluta ambition är att göra verklighet av det jag sa i regeringsförklaringen: Detta får inte fortsätta.

Men som alltid när man ska ändra på lagar måste det beredas efter konstens alla regler, och det tar ofta längre tid än man själv tycker skulle vara nödvändigt när man är engagerad i något.

Men svaret är ja, vi ska ta itu med frågan och kommer att förverkliga det löfte vi hade i regeringsförklaringen.

Barns bästa och föräldrars umgängesrätt

Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Tintin, åtta år, bodde i Luleå. Hans föräldrar låg i vårdnadstvist under lång tid. Tintin var rädd för sin pappa och ville inte åka till honom. Ändå tvingades Tintin att åka till pappa. Tänk att ett litet barn på åtta år tvingas åka till en pappa som han är rädd för, helt ensam.

Nu finns inte Tintin längre. Han blev mördad. Ett litet barn blev mördad. Samhället svek honom på grövsta tänkbara sätt.

Som barnutredare hörde jag många gånger att alla barn behöver sina föräldrar. Jag brukade säga: Nej, det stämmer inte. Det finns tyvärr alldeles för många dåliga föräldrar. Det måste vi våga säga. Man kan älska sitt barn och samtidigt vara en dålig förälder.

Inget barn ska tvingas till umgänge med en förälder som barnet är rädd för.

Jag vet att det pågår arbete i Regeringskansliet med betänkandet *Tryggare hem för barn*. Kan statsministern lova att regeringen kommer att komma med lagförslag som innebär att det är barnets bästa som ska gälla och inte föräldrarnas, som det har varit hittills?

Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Svaret är ja. Det är precis det som är regeringens ambition, bland annat av just de skäl som anförs här. Vi har en situation i dag som är helt förfärlig. Man vet att barn i praktiken löper stor risk, och sedan får man bevittna att den risk som fanns blev verklighet.

Det är en felaktig och gammaldags syn att föräldrars rätt till sina barn i svensk lagstiftning systematiskt går före barnets rätt till trygghet och stabilitet. Sedan är det alltid ytterst svåra avvägningar som ska göras. Det är sällan svart eller vitt.

Att lagen måste ändras till att skydda barnets rättigheter är alldeles uppenbart. Det visste vi före det som hände Tintin. Det vet vi ännu bättre efter det som hände Tintin.

Det finns en stark koppling till den förförda frågan, om mäns våld mot kvinnor. Det handlar ofta om barn som har varit utsatta för att bevittna det. Och mamman vet att samma våld riskerar att drabba även barnet.

Kvinnosjukvården

Anf. 63 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Endometriosis drabbar upp till var tionde kvinna i fertil ålder. Det betyder att en kvarts miljon kvinnor i Sverige har sjukdomen. Ett klassiskt symtom är mycket svår mensvärk, men även andra organsystem påverkas, som urinvägar och tarmar. Endometriosis orsakar stort lidande, och sjukfrånvaron kostar samhället stora pengar.

Sedan fem år har Socialstyrelsen nationella riktlinjer för vård vid endometriosis, efter att inte minst Kristdemokraterna drivit på. Men tillgången till vård och behandling beror ibland på var i landet man råkar bo.

Detta är ett exempel på att kvinnosjukvården behöver uppmärksammas. Ett annat exempel gäller graviditet, förlossning och eftervård, som också behöver förbättras för att kvinnor ska kunna känna sig trygga, oavsett var i landet de bor.

Vad gör regeringen för att förbättra kvinnosjukvården?

Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är en mycket intressant fråga. Det råkar händelsevis vara så att jag tillsammans med Acko Ankarberg Johansson var på Akademiska sjukhusets kvinnoklinik för bara ett par veckor sedan och träffade just specialisterna på endometriosis men också på bristningar efter förlossningar, som också kan sägas vara en dold sjukdom. Den är mycket smärtsam, men dold och okänd för många, inte minst för många män. Många män har kanske inte heller hört talas om endometriosis över huvud taget. Det är en djupt underskattad fråga.

Vi var där av ett skäl. Acko Ankarberg Johansson vill se till att det statliga ansvaret ökar för mer lika behandling över landet. Man ska lära sig

av de bästa. Akademiska sjukhuset och några ställen till är de bästa i landet. Det var en sak vi uppmärksammade.

En annan sak vi uppmärksammade var de socioekonomiska skillnaderna. Vissa grupper av kvinnor når man väldigt väl. Andra grupper av kvinnor når man inte alls. De förblir helt obehandlade för sina smärtor. Det är helt oacceptabelt.

Elektrifieringen av fordonsflottan

Anf. 65 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman och statsministern! Nu ökar utsläppen i Sverige för första gången på decennier. Naturvårdsverket säger i sin rapport i dag att det är osäkert om etappmålen till 2030 kommer att nås. Oron över vart Sverige är på väg är stor i vårt land men också utanför landet, i EU.

När vi socialdemokrater i kammaren frågade klimatministern vad som händer med klimathandlingsplanen fanns det få svar om klimatverktyg. Däremot fanns det gott om motsägelsefulla löften, klämkäck attityd och spretiga budskap. Men en sak slog klimatministern fast: att omställningen ska ske med hjälp av elektrifieringen. Nu sa statsministern samma sak i kammaren om transportsektorn.

Det är inget fel med det. Men Mobility Sweden har tagit fram siffror som visar att elektrifieringen inom privatmarknaden just nu stannar av. Privatmarknaden för elbilar bromsar. Antalet nya laddbilar har minskat med 38 procent under första kvartalet i år. Och leasingen av privatbilar har minskat med 47 procent. Mattias Bergman, som är vd för Mobility Sweden, säger att om regeringen inte snarast tar fram nya styrmedel kommer elektrifieringen att stanna upp.

Jag undrar vad statsministern säger om det, när elektrifieringen nu är så bärande.

Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror dessvärre att de höga räntorna, inflationen och lågkonjunkturen påverkar även nyförsäljningen av bilar. Det tror jag att de flesta bedömare är överens om.

När det gäller reduktionsplikten och måluppfyllelsen till 2030 i vägsektorn glömmer Socialdemokraterna ibland att peka på att rapporten från 2019 underkände den, att rapporten från 2020 underkände den och att rapporten från 2021 gjorde samma sak. Det hör jag aldrig socialdemokrater nämna över huvud taget.

Det var först när man bestämde sig för en drakonisk ökning av reduktionsplikten som det fanns någon chans att på det sättet nå målet för transportsektorn till 2030.

Frågan går tillbaka till Socialdemokraterna. Står Socialdemokraterna fast vid att reduktionsplikten ska fortsätta öka upp till ungefär 34 kronor per liter diesel? Ja eller nej?

(Applåder)

(TALMANNEN: Det får ses som en retorisk fråga.)

Anf. 67 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! Enligt ett dokument från Utrikesdepartementet som tidningen Kvartal har tagit del av reser hundratusentals personer från Sverige till platser som UD avråder från att resa till. De mest populära destinationerna var Irak, Iran och Somalia.

Det är väl ingen vild gissning att resenärerna själva har rötter i de länderna och sedan har kommit till Sverige som så kallade flyktingar. Om vi utgår från att de personerna är rationellt tänkande människor – vilket jag tycker att vi ska göra – kan det helt enkelt inte finnas något generellt skyddsbehov gentemot de länderna. Det är omöjligt att hävda att man har skyddsbehov gentemot ett land som man senare semesterar i.

Den enda logiska slutsats som går att dra tycker jag är att den så kallade asylinvandringen till stor del är ett organiserat bedrägeri. Människor utnyttjar systemet av rent ekonomiska skäl.

Jag skulle gärna vilja veta vilken slutsats statsministern drar av rapporten.

Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man ska dra två slutsatser. Den ena är att vi behöver minska invandringen till Sverige. Och det håller vi på med just nu. Det var en av de stora frågorna den här regeringen fick mandat för i valet. Andra ville öka invandringen. Vi vill minska invandringen, och det genomför vi just nu.

Den andra slutsatsen man ska dra är att den som ändå har uppehållsrätt i Sverige eller är svensk medborgare och som mot UD:s rekommendationer reser till ett land med bestämd reseavrådan tar extremt stora risker. Svenska staten har inte något ansvar för att hjälpa en sådan person därifrån. Jag går inte in på några enskilda fall, som det brukar heta. Men rent allmänt gör man rätt i att låta bli att åka dit. Om man ändå åker dit ska man vara medveten om riskerna är extremt stora för den som blir kvar där.

Utbetalningen av elstöd

Anf. 69 ISABELL MIXTER (V):

Herr talman! Ebba Busch har i en intervju med TT sagt att utbetalningen av omgång två av elstödet, som också ska omfatta Norrland, är försenad. Ebba Busch sa: ”Vi pratar månader, inte halvår.”

Artikeln publicerades i går, den 12 april. Samma kväll gick Ebba Busch ut på Twitter och dementerade de uttalanden hon själv gjort. Hon skrev att arbetet går bra och flyter på enligt plan, att Försäkringskassan kommer att återkomma med exakt datum och att påståendet om försening var felaktigt.

Förlåt mig, herr talman, men det kan inte bara vara jag som blir lite förvirrad av Ebba Buschs uttalanden. Jag hoppas att statsministern kan hjälpa mig och förtydliga vad som gäller.

På Regeringskansliets hemsida kan man läsa att elstöd omgång två kommer att betalas ut under våren. Kan statsministern svara på när elstöd omgång två kommer att betalas ut och om det är försenat eller inte?

Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att man ska ta fasta på det som Ebba Busch själv sa, att det där var ett missförstånd och en felaktighet. Det händer ibland att det blir fel i medier – det har till och med hänt mig – och då får man rätta till det. Det tycker jag att Ebba Busch gjorde i går. Jag har alltså ingen annan uppfattning än precis den Ebba Busch själv har, nämligen att det går enligt plan och att det kommer utbetalningar i enlighet med tidigare utfästelser.

Institutet för mänskliga rättigheter

Anf. 71 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! De så kallade Parisprinciperna antogs av FN:s generalförsamling 1993. Där slås det fast vilka övergripande principer som bör styra de nationella institutionernas arbete med att främja respekten för mänskliga rättigheter.

Sverige inrättade i januari 2022 slutligen MR-institutet i Lund, som avses vara den institution i Sverige som uppfyller principerna. Det här skedde efter en mycket lång kamp från det svenska civilsamhällets sida. Bland annat har den här frågan varit en av de allra högst prioriterade hos det samlade civilsamhället i den så kallade UPR-processen, där Sverige har granskats i FN:s MR-råd. I den senaste granskningen 2019 fick Sverige närmare 40 rekommendationer från andra stater när det gällde varför vi då ännu inte hade en sådan här institution.

I veckan blev det känt genom medierna att Sverigedemokraterna vill lägga ned MR-institutet och att detta är en fråga i budgetförhandlingarna. Därför är jag såklart nyfiken på att höra vilken statsministerns och regeringens inställning är till MR-institutet. Ska det finnas kvar?

Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Rent allmänt kan jag säga att det är bra att det utvärderas hur även Sverige lever upp till MR-förpliktelseerna. Det tycker jag är alldeles utmärkt. Om det sedan behövs en separat svensk myndighet för just den uppgiften är jag mer osäker på. Det har jag ingen bestämd uppfattning om. Den frågan tål nog att diskuteras, och det var säkert den diskussionen som ventilerades offentligt häromdagen. Jag tror rent allmänt att Sverige har lite för många myndigheter, inte lite för få.

Inflationen och barnfamiljers ekonomiska situation

Anf. 73 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tror att alla är medvetna om hur inflationen slår mot svenska hushåll. För personer och hushåll med små ekonomiska marginaler börjar situationen bli verkligt akut. Undersökningar visar att tre av tio ensamstående föräldrar med en lön upp till 35 000 kronor i månaden har svårt att ha råd med näringsriktig mat till sig och sina barn.

Samtidigt sänker regeringen och Sverigedemokraterna skatten för de rikaste med 13 miljarder kronor. Man hade kunnat satsa resurserna på de mest utsatta hushållen om man hade prioriterat annorlunda, utan att riskera inflationen. Varför prioriterade statsministern en skattesänkning för hög-

inkomsttagare på 13 miljarder kronor när tre av tio ensamstående föräldrar med en lön upp till 35 000 kronor i månaden har svårt att sätta näringsriktig mat på bordet?

Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är en helt felaktig beskrivning. Den här regeringen lät bli att höja skatten på grund av inflation, precis som vårt skattesystem är tänkt att fungera. Annars skulle fler och fler automatiskt betraktas som höginkomsttagare och betala mer än 50 procent av sin inkomst i skatt. ”Hälften kvar”, om någon minns det.

Vi tycker inte att man automatiskt ska höja skatter på grund av inflationen. Det är tufft nog ändå. Vi ska bekämpa inflationen, och det är vad den här regeringen håller på med. Då måste man – och där håller jag med frågeställaren – också rikta speciell uppmärksamhet mot dem med minst marginaler, och därför gör vi precis det. Vi förlänger till exempel tilläggsbidraget till de barnfamiljer som har det extra tufft just nu. Det är korrekt inflationsbekämpning.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 6 (forts. från § 4) **Kommunala frågor** (forts. FiU26)

Anf. 75 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Revorna i välfärden blir allt tydligare, inte minst inom äldreomsorgen. Arbetsvillkoren för dem som jobbar där har fått stå tillbaka i många kommuner och kommer troligtvis att få göra det även i framtiden eftersom regeringen och Sverigedemokraterna inte skjuter till tillräckligt med resurser till välfärden.

Sverigedemokraterna brukar prata sig varma för äldrepolitiken och en bättre politik för de äldre. Jag har pratat med ganska många som trodde på det de säger. Men nu, efter valet, visar sig sanningen. I den politik Sverigedemokraterna faktiskt vill driva satsar man inte alls på äldreomsorgen och på välfärden för de svenska äldre som har arbetat hela sina liv för att bygga upp samhället. Vad vill Sverigedemokraterna säga till dem?

Anf. 76 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Tack, Eva Lindh, för frågan!

Det är ju så att i den av regeringen och Sverigedemokraterna förhandlade budgeten som gäller i år skjuter vi till stora medel till Sveriges kommuner och regioner. De får tillsammans drygt 13 miljarder i både generella och riktade statsbidrag för 2023, plus det kommande elstödet på drygt 5 miljarder. Detta finns med i SKR:s egen rapport, och man bedömer att det kommer att kunna ge extra tillskott i verksamheterna.

Sverigedemokraterna och regeringen har gjort förändringar gentemot den tidigare socialdemokratiska regeringen. Vi väljer till exempel att öka de generella tillskotten till kommunerna och regionerna för att de ska ha bättre möjlighet att planera sin egen verksamhet och strukturera den efter eget behov. Det den förra regeringen gjorde var kanske framför allt att

fokusera på de riktade statsbidragen, som låser in kommuner och regioner i väldigt mycket administrativt arbete med att söka dem, uppfylla kraven som ställs för att få dem och sedan hantera dem inom den period de finns.

Genom att vi nu har ökat de generella statsbidragen till kommunerna och regionerna får de, förutom tillskottet, också som sagt möjlighet att planera sin verksamhet. Om det blir överskott i en kommun eller region kan de spara de pengarna till kommande år för att då kunna fortsätta ge en bra verksamhet. Det kommer naturligtvis att ge effekt inom skolan och hälso- och sjukvården, men även inom äldreomsorgen som Eva Lindh själv nämnde.

Sverigedemokraterna och regeringen har alltså förhandlat fram en satsning på kommuner och regioner.

Anf. 77 EVA LINDH (S) replik:

Fru talman! Jag delar inte Mattias Eriksson Falks bild. Ett: Det är inte tillräckliga resurser till välfärden. Två: Det är inte alls så att den här regeringen och Sverigedemokraterna gör mer generella satsningar – sådana gjorde vi socialdemokrater också. I vår budget lade vi dubbelt så mycket pengar på välfärden, och de var också generella så att kommuner och regioner själva kunde bestämma.

Nu saknar äldreomsorgen personal på ett väldigt tydligt sätt. Det gäller även framöver, och det är ett av de övriga stora problemen. Förutom otillräckliga resurser till att bygga ut, förstärka och ha den goda äldreomsorg som jag hoppas att vi ändå är eniga om att vi önskar Sveriges äldre är det också så att man saknar kompetens.

Äldreomsorgslyftet var en väldigt bra satsning. Det säger i alla fall nästan alla som jag har pratat med. De menar att det var en bra satsning för att få fler som har kompetens att jobba inom äldreomsorgen, vilket är väldigt viktigt.

Efter 2023 finns det inga pengar kvar till den. Det är alltså brist på både pengar och kompetens. Det kommer att vara förödande för äldreomsorgen.

Jag pratade i går med en man på telefon. Han ringde upp mig och sa att han hade röstat på Sverigedemokraterna för att han trodde på dem. Han trodde på att de ville göra äldreomsorgen bättre. Det gör han inte om, sa han. Det här talar naturligtvis inte för alla, men han sa att han inte kommer att rösta på Sverigedemokraterna mer. Han litar inte längre på dem.

Han sa till mig: Snälla, fråga dem varför de inte håller vad de lovade före valet utan gör något annat!

Anf. 78 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Eva Lindh och jag har ju debatterat frågan om Äldreomsorgslyftet även tidigare när vi diskuterat statsbudgeten och effekterna av att det på sikt kommer att försvinna. Det blir en halverad satsning i år.

Vad Sverigedemokraterna och regeringen har förhandlat fram är mer generella statsbidrag som gör att kommunerna själva kan styra över hur man väljer att hantera de medel som man får. Man kan till exempel lägga dem på äldreomsorgen. De blir däremot inte låsta vid en etikett, i det här fallet Äldreomsorgslyftet.

Jag kan bara titta på min hemkommun Gävle, som är socialdemokratiskt styrd. Där sökte man inte ens det här stödet. Nu behöver man inte söka dessa pengar, eftersom Sverigedemokraterna och regeringen har förhandlat så att kommunerna kommer att få pengar i ett generellt stöd i stället. Man har möjlighet att lägga dem på äldreomsorgen eller skolan.

Vi skjuter alltså till pengarna, men vi tar bort den administrativa bördan för kommunerna att hantera frågan, vilket är mycket glädjande. Det sparar dessutom pengar åt kommunerna i tider som dessa.

(forts. § 9)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.12 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 april

SoU11 Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap

Punkt 1 (Krav på sjukvårdsprodukter och övrig utrustning för att skydda sjukvårdspersonal)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

204 för utskottet

93 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 20 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 13 L

För res. 1: 93 S

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 3 (Utrustning till skydd av sjukvårdspersonal)

1. utskottet

2. res. 2 (V, MP)

Votering:

264 för utskottet

33 för res. 2

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 21 C, 14 KD, 13 L

För res. 2: 20 V, 13 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Prot. 2022/23:88

13 april

Punkt 4 (Uppföljning av effekterna av lagförslaget)

1. utskottet

2. res. 3 (S, C, MP)

Votering:

170 för utskottet

126 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 L

För res. 3: 93 S, 21 C, 12 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 6 MP, 3 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 5 (Förslag om hälso- och sjukvårdens beredskap)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

171 för utskottet

126 för res. 4

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 64 SD, 59 M, 21 C, 14 KD, 13 L

För res. 4: 93 S, 20 V, 13 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU14 Immaterialrättsfrågor

Punkt 1 (Upphovsrättsskyddade konstverk på offentlig plats)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, C)

Votering:

211 för utskottet

85 för res. 1

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 12 MP, 13 L

För res. 1: 63 SD, 21 C, 1 MP

Avstod: 1 SD

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Jacob Risberg (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Övrigt om upphovsrätt)

1. utskottet

2. res. 3 (V, MP)

3. res. 4 (C)

Förberedande votering:

33 för res. 3

22 för res. 4

242 avstod

52 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

179 för utskottet

33 för res. 3

85 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 1 SD, 59 M, 13 KD, 13 L

För res. 3: 20 V, 13 MP

Avstod: 63 SD, 21 C, 1 KD

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Cecilia Engström (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 4 (Övriga frågor som rör immaterialrätt)

1. utskottet

2. res. 6 (S)

Votering:

139 för utskottet

93 för res. 6

65 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 M, 20 V, 21 C, 14 KD, 12 MP, 13 L

För res. 6: 93 S

Avstod: 64 SD, 1 MP

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Malte Roos (MP) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Prot. 2022/23:88

13 april

NU15 Regelförenkling för företag

Punkt 1 (Mål för förenklingspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

203 för utskottet

93 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 59 M, 20 V, 21 C, 14 KD, 13 MP, 13 L

För res. 1: 93 S

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 3 (Ett systematiskt regelförenklaringsarbete)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

212 för utskottet

64 för res. 4

21 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 MP, 13 L

För res. 4: 64 SD

Avstod: 21 C

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 4 (Övrigt om regelförenklingar för företag)

1. utskottet

2. res. 6 (V, MP)

Votering:

242 för utskottet

33 för res. 6

21 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 64 SD, 59 M, 14 KD, 12 L
För res. 6: 20 V, 13 MP
Avstod: 21 C
Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 4 L
Martin Melin (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Regelrådets organisation)

1. utskottet

2. res. 16 (C)

Votering:

212 för utskottet

21 för res. 16

64 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 MP, 13 L

För res. 16: 21 C

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 14 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Punkt 12 (Konsekvensutredningar)

1. utskottet

2. res. 19 (C)

Votering:

211 för utskottet

21 för res. 19

64 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 59 M, 20 V, 14 KD, 13 MP, 13 L

För res. 19: 21 C

Avstod: 64 SD

Frånvarande: 15 S, 9 SD, 9 M, 4 V, 3 C, 5 KD, 5 MP, 3 L

Sanne Lennström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU14 Ukraina

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 79 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Sverige präglas av stora och växande regionala skillnader. Ojämligheten syns på kartorna, på Sverigekartan och på stadskartorna. Pengarna finns i centrum, i de stora städerna och i stadskärnorna. Samtidigt lämnas landsbygden, bruksorterna och förorterna efter.

Av de tio kommuner som har högst medianinkomst i Sverige finns sju i Stockholms län, och av de tio som har lägst medianinkomst ligger endast två i storstadsområden. Även inom våra storstäder finns gigantiska klyftor. Mellan ändhållplatserna i Stockholms tunnelbana skiljer det flera år i medellivslängd. Till exempel lever en högutbildad man i Danderyd i genomsnitt 18 år längre än en lågutbildad man i Vårby.

Vänsterpartiet vill att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo där man själv önskar. För det behövs en övergripande strategi som bygger på långsiktig och hållbar tillväxt, högre och mer jämnt fördelad sysselsättning och ett tydligt ansvar för staten att se till att grundläggande samhällsservice finns i hela landet.

Tillgången till offentlig service i form av god vård, skolor och barn- och äldreomsorg är avgörande. Men i stället har vi fått se hur avregleringar och utförsäljningar av offentlig verksamhet, i kombination med en övertro på marknadslösningar, har flyttat arbetstillfällena från glesbygd och förorter.

Urholkningen av trygghetssystemen har minskat individuella inkomster och kommunala skatteintäkter samt ökat kommunernas utgifter för försörjningsstöd främst i landets fattigaste kommuner.

Omfattande statliga skattesänkningar har gynnat invånarna i landets rikaste kommuner och ökat klyftorna än mer. Den tillsatta utredningen om kostnad- och utjämningsystemen måste komma tillbaka med ett förslag om en större omfördelning; allt annat vore ett misslyckande för utredningen.

Under många år har välfärden varit underfinansierad, och den är det fortfarande och kommer att vara det än mer nästa år. Vänsterpartiet har lagt fram flera förslag för att stärka kommunerna och regionerna under de senaste åren.

Inför de kriser som följer av pandemi, krig och lågkonjunktur måste våra kommuner och regioner stå rustade med en fungerande skola och äldreomsorg och en bra och säker sjukvård. Då krävs det mer resurser, inte fler skattesänkningar eller utförsäljningar.

De larmrapporter om nedskärningar i skolan som nu kommit från olika kommuner är bara början. Nästa år beräknas kommuner och regioner gå med 24 miljarder i underskott, trots de nedskärningar som de gör i år för att komma i balans. Nedskärningar görs för att regeringen och dess samarbetsparti inte ger kommunerna tillräckliga statsbidrag.

Fru talman! Vinstintresset förvrider välfärdens sätt att fungera. Något är fel när kommunala tjänstemän tvingas spionera på hemtjänstpersonal för att man får indikationer på att det fuskas, att besök registreras utan att någon är där eller är där mycket kortare tid än vad som registreras.

Någonting är fel när flera företag inom hemtjänsten stängs av från valfrihetssystem på grund av fusk. Någonting är också fel när kommunala företrädare kan se att vinsterna från valfrihetsfusket hamnar i fickorna hos kriminella gäng.

Mitt i allt detta fusk finns äldre som vanvårdas. Rapporterna om vanvård är många, både på grund av fusk och på grund av underbemanning. Personalen på boenden och i hemtjänsten saknar ofta utbildning, och många är behovsanställda. De gör så gott de kan, men de har inte alltid förutsättningar att göra ett bra jobb, inte minst för att de är för få.

Våra äldre förtjänar en bra vård och ett bra boende, inte bristande vård på grund av att företag måste generera vinst eller för att politiker prioriterar skattesänkningar eller fri etableringsrätt för företag även om de är tvivelaktiga.

När vinstjakten får styra vården prioriteras de patienter som är lönsamast att behandla i stället för dem som verkligen behöver vården mest. Vårdcentraler och läkarmottagningar etableras oftast i områden där människor är välbeställda och relativt friska. Det gör att vårdens pengar går dit och inte räcker till vården i områden där människor har lägre inkomster och där ohälsan är högre.

På liknande sätt prioriterar ofta vinstdrivna skolor att dra till sig elever från studievana hem eller att locka till sig elever med löften och reklam som inte motsvarar kvaliteten på undervisningen. Glädjebetyg som inte motsvarar elevernas kunskaper är en av effekterna av detta. Utbildningar som inte håller måttet är en annan.

Vinstjakten får konsekvenser, och det är eleverna både i den vinstdrivande och i den kommunala skolan som förlorar. Det är ingen slump att det svenska skolresultatet sjunkit sedan friskolesystemet infördes.

En överflyttning av vårt gemensamma ägande till privat ägande gynnar varken kommuninvånarna, jämlikheten, jämställdheten eller välfärden oavsett om vi pratar om skola, vård eller omsorg. Vinster hör helt enkelt inte hemma i välfärden.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till Vänsterpartiets, Socialdemokraternas och Miljöpartiets gemensamma reservation 5.

Anf. 80 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på ledamoten från Vänsterpartiet hör jag att hon ofta talar om klyftor och att det har blivit sämre i Sverige. Jag tog i mitt anförande och i tidigare replikskiften upp vikten av det kommunala utjämnningssystemet och den grundtanke som fanns med det.

Det handlar om att stötta framför allt landsbygds- och glesbygdskommuner så att de får likvärdiga förutsättningar att kunna bedriva välfärd trots till exempel geografiska avstånd som gör det svårt att planera verksamheten och som dessutom gör den dyrare.

Jag nämnde också Malmö som ett varnande exempel på när politiken skapar sämre förutsättningar och ohållbara situationer. I Malmö är i dag till exempel 17,7 procent av befolkningen beroende av bidrag, det vill säga bidragsförsörjda, medan Sverigemedel är 11,9 procent. Så är det trots att Malmö har de geografiska förutsättningarna med infrastrukturen och närheten till Köpenhamnsregionen att skapa så goda möjligheter som möjligt för skatteintäkter, en fungerande välfärd och en struktur i sin organisa-

riska verksamhet inom den kommunala sektorn för att få den att fungera så bra som möjligt.

Malmö är ingen liten kommun. Det är en stor kommun som har förutsättningar. Trots det äter Malmös del upp ganska mycket av det kommunala utjämningsystemet. Det är 6,3 miljarder, mest i Sverige, som Malmö får, och det är andra kommuner som betalar för det.

Sverigedemokraternas bild är att det är migrationspolitiken som har bidragit till att vi har de stora problem vi har i exempelvis Malmö i dag och som har skapat mycket av klyftorna. Är det också Vänsterpartiets bild att klyftorna i exempelvis Malmö beror på den förda migrationspolitiken och att det är denna som har skapat den ojämlikhet vi ser i dag?

Anf. 81 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Tack, Mattias Eriksson Falk, för frågorna!

Jag kan konstatera att den kommun som drabbas värst i Sverige är Dorotea, som har den högsta kommunalskatten i Sverige – mer än 6 kronor mer än den lägsta kommunalskatten. Det är för de kommunerna vi behöver göra om systemet, för att landsbygden och hela Sverige ska leva.

Jag tänker inte ta någon debatt här som kanske passar bättre i kommunfullmäktige i Malmö än i riksdagen.

Det finns fel med den svenska migrationspolitiken, men inte åt det håll som Sverigedemokraterna vill ha det till. Det handlar om att vi stänger gränserna för människor som verkligen har skyddsbehov.

Det jag däremot kan se är att den förda integrationspolitiken i Sverige har brustit. Vi har en rasism som gör att människor som har liknande utbildning som svenskar men kommer från ett annat land har svårare att få arbete. Det handlar inte om deras kompetens utan om hur Sverige ser på invandrare.

Det har varit olika genom åren. Min pappa har berättat om hur folk under en period när han sökte jobb sa: Du bryter – på vilket språk? Men vad spännande! Du har en bra kompetens; vad spännande att du vill komma och jobba hos oss, du som har erfarenhet från Ungern. Du kan flera språk, jättebra!

Sedan svängde helt plötsligt Sverige, människorna och arbetsgivarna. Då pratade han bättre svenska. Då var det faktum att han bröt skäl till att han inte fick jobb, trots att han hade bott större delen av sitt liv i Sverige.

Det handlade alltså aldrig om min pappas kompetens. Det handlade om varifrån han kom.

Anf. 82 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten nämnde Dorotea kommun som exempel på en kommun som drabbas av de svårigheter som finns inom den kommunala sektorn. Jag håller med. Som jag nämnde var grunden för det kommunala ekonomiska utjämningsystemet just att hjälpa framför allt landsbygds- och glesbygdskommuner genom att jämna ut de skillnader som finns. Det behövs, och där är vi överens.

Dock behöver man ställa det mot just till exempel Malmö, som blir ett talande exempel på en storstadskommun som egentligen har alla förutsättningar att klara sig bättre än till exempel Dorotea kommun men som trots detta inte gör det utan undan för undan äter mer och mer pengar ur det

kommunala ekonomiska utjämningsystemet – närmare 6,3 miljarder under det här året.

Det svar på detta vi hört från Socialdemokraterna och nu även Vänsterpartiet är se över, se över, omfördela, omfördela – detta i stället för att gå till botten med det problem som finns kanske inte i systemet men i hur det nyttjas och hur pengarna fördelas. En kommun som Malmö, eller för den delen Göteborg, behöver gå till botten med de problem man har och som migrationspolitiken har lett till, som utanförskap och det växande problemet med att allt fler behöver få ekonomiskt bistånd för att de inte kommer i arbete.

Då måste jag ändå ställa frågan till ledamoten: Håller inte Vänsterpartiet med om att det är problematiskt att en storstadskommun som har alla förutsättningar att ha en bättre ekonomisk ställning åter upp mer och mer av det stöd som skulle kunna ha gått till exempelvis Dorotea kommun eller någon annan Norrlandskommun som har sämre ekonomiska förutsättningar att klara sin välfärd?

Anf. 83 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Migrationspolitiken har inte lett till utanförskap. Däremot har en bristande integrationspolitik lett till att människor har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Man får inte tillräckligt med stöd för att exempelvis tillgodogöra sig språket. Vi har också haft en politik som innebär att människor inte får bosätta sig var de vill. Det kan möjligtvis ha lett till de skillnader vi ser i samhället.

Men jag vill komma tillbaka till detta: En väldigt bidragande orsak är att oavsett människors kompetens är det deras ursprung, vilket land de kommer ifrån, som avgör hur stora chanser de har att få arbete.

Jag har själv drabbats av rasismen. Jag vet att jag inte har fått jobb jag sökt på grund av att jag haft ett namn som inte varit svenskt. Jag kan också konstatera att jag står och debatterar med en person som inte ens försöker uttala mitt namn utan kallar mig för ledamoten. Det gör vi ibland, men jag undrar om det inte handlar om svårigheten att ens våga försöka sig på mitt namn.

Vi lever i ett land där alla människor borde ha möjligheter. För att alla människor ska ha möjligheter måste vi också ha en välfärd som vi kan lita på. Vi har just hört Mattias Eriksson Falk i ett tidigare inlägg stå och prata om hur mycket generella stöd kommunerna får, när vi vet att det är precis tvärtom. SKR pratar om att det bara kommer riktade satsningar från regeringen och att dessa ska gå till flera olika saker.

Vi behöver mer generella statsbidrag till våra kommuner – till Malmö, till Dorotea och till alla andra kommuner – för att de ska kunna satsa på välfärd och se till att vi får en bra integration och att alla människor i Sverige får ett arbete och ett värdigt liv. Det är någonting som Sverigedemokraterna vill förvägra dem.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 april.)

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU20

Folkhälsa
föredrogs.

Anf. 84 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet SoU20 *Folkhälsa*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Vad är folkhälsa? Det är ett brett begrepp som innefattar det mesta i livet. Vi skulle kunna sväva ut ordentligt i denna debatt, men jag kommer att försöka hålla mig till två övergripande huvudgrupper: den fysiska och den psykiska folkhälsan.

Fru talman! Den psykiska folkhälsan har försämrats det senaste decenniet, och vi kan konstatera att det finns många människor i vårt land som inte mår bra. Vi ser i dag en stadigt växande kö till barn- och ungdomspsykiatri, samtidigt som sjukskrivningstalen när det gäller depression och utmattningssyndrom är höga.

Jag tror inte att det finns någon enkel lösning på denna problematik, men vi kan konstatera att väldigt grundläggande saker som utbildning och arbete har en avgörande roll. Därför är det av yttersta vikt att vi skapar förutsättningar för att barn och vuxna ska få mening i sitt liv genom en bra utbildning och ett arbete.

Fru talman! Sverige har i dag stora problem när det gäller både skolresultat och arbetslöshet. Det kan inte hänskjutas till något annat än en misslyckad politik de senaste mandatperioderna. Detta är något som vi tar på största allvar, och vi kommer att jobba hårt för en skola som levererar det den är satt till att göra. Detta finns både i Tidöavtalet och i budgeten.

Små pengar i en budget kan göra stor skillnad, vilket gör att de 20 miljoner som är avsatta till Bris faktiskt innebär att de kan säkerställa sin verksamhet det kommande året.

Fru talman! Sambandet mellan fysisk aktivitet och fysiskt och psykiskt välbefinnande är väldokumenterat. Därför är satsningar inom detta område av största vikt. Att erbjuda barn och ungdomar möjligheten att delta i idrotts- och föreningsliv via fritidskort kan ge dem ingången till ett fortsatt aktivt liv i framtiden. Det finns föreningar som tappade 60 procent av sin ungdomsverksamhet under pandemin, och de långsiktiga hälsoeffekterna av det kan bli väldigt stora. Förutom rörelse och engagemang ger dessa aktiviteter också gemenskap och sammanhang, vilket är en viktig del för att bryta ensamhet och isolering.

Fru talman! ”Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.” Så står det i propositionen 2017/18:249, och det gäller än. Kan vi leva upp till detta är hälsovinster för den enskilde och för samhället enorma.

Ett annat område som har stor påverkan på folkhälsan är arbetet kring ANDTS. Bruket av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel påverkar givetvis människan både psykiskt och fysiskt, och därför är det förebyggande arbetet inom detta område av största vikt.

Väl utbyggda vaccinationsprogram har tjänat folkhälsan väl, och det är inte en slump att vi mer eller mindre lyckats utrota många av dessa sjuk-

domar. Självklart ska vi bygga ut dessa program allteftersom evidensen finns på plats.

Fru talman! Jag började med frågan: Vad är folkhälsa? Ju mer man tittar på frågan, desto mer blir man klar över att folkhälsa är och påverkas av allt i livet. Man ser också att enkla åtgärder ibland kan få stora effekter i andra ändan. Att rörelse och fysisk aktivitet stärker kroppen är ganska självklart, och man kan också se att de långsiktiga förebyggande effekterna när det handlar om psykiskt välbefinnande, fetma, diabetes, cancer och hjärt- och kärlsjukdom är mycket stora.

De insatser som vi gör för ökad rörelse ger enorma effekter i andra ändan, och det är givet att ju tidigare man aktiverar sig, desto större blir de långsiktiga hälsoeffekterna. Därmed är det inte sagt att det inte lönar sig att börja röra sig i vuxen ålder. Det är självklart att hälsoeffekterna ger utdelning även här.

Anf. 85 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Ledamoten Ragnarsson räknade upp ett antal frågor som ingår i folkhälsa. En fråga som han inte berörde är klasstillhörighet. Där har det hänt något väldigt oroväckande.

Kvinnor med låg socioekonomisk status, om man får uttrycka sig så – alltså kort utbildning och så vidare – har liksom tappat i livslängd. Det är ganska allvarligt. Det är något som man måste ta tag i på olika sätt. Det berör också deras barn i hög utsträckning.

Tittar man på barnen till personer med kort utbildning kan man se att vart femte barn lever i en situation där inkomsterna under flera år inte har täckt de nödvändigaste utgifterna. Det har förstås stor bäring på hur de mår. I samma grupp har endast 40 procent gymnasieexamen – vi talar alltså om barnen till de fattiga kvinnorna. Det kommer förstås att påverka deras liv.

Jag undrar vilka tankar som finns i Tidöavtalet när det gäller dessa frågor. Detta är ju något som är oerhört viktigt. Nu är vi på väg in i en lågkonjunktur, och vi ser tyvärr att denna grupp kommer att drabbas väldigt hårt av högre priser, högre hyror och så vidare.

Då gäller det att ha en bra skola. Då måste man också ha statsbidrag för att kunna leverera en bra skola. Har man inte tillräckligt med statsbidrag till skolorna kommer de barn som har de sämsta förutsättningarna tyvärr återigen att hamna i en tråkig sits. Det kommer att påverka folkhälsan.

Har ledamoten Ragnarsson några tankar om detta utifrån den budget som SD och regeringen har lagt och den vårbudget som vi kommer att få se på måndag?

Anf. 86 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Det är allmänt känt, tror jag, att mycket av de problem vi ser i samhället är kopplade till socioekonomiska frågor.

Vi har också sett att på de ställen där ungdomarna genomgår en gymnasieutbildning minskar risken enormt för att de ska hamna i dåligt sällskap, hamna i klammeri med rättvisan och liknande.

Det vi ser i dag är att personer många gånger misslyckas i skolan. Den enkla lösning man ofta ropar på är mer pengar. Jag kommer själv från hälso- och sjukvården. I hela samhället säger man alltid: Vi behöver mer

pengar! Men jag tror inte att det löser det stora problemet. Jag tror att vi behöver se på vilka resurser vi faktiskt har till förfogande i dag och använda dem på smartare sätt. Gör man detta behöver man inte tillskjuta mer pengar.

Samtidigt är det ju inte så att våra kommuner inte får några statsbidrag. Men det handlar om att använda statsbidragen på ett vettigt sätt. Jag är helt övertygad om att genom att jobba smartare med de pengar vi har skulle vi faktiskt kunna nå mycket bättre resultat än vi gör i dag.

Sedan ber jag om ursäkt, för jag glömde vad den andra delen av frågan var. Men jag kan återkomma till den om Karin Rågsjö vill upprepa den.

Anf. 87 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Den stora frågan handlade om klasskillnaderna och hälsan, men detta kanske vi borde ha ett seminarium om, för det kräver mer tid. Men det är en viktig aspekt.

Sedan är det detta med pengar och folkhälsa. Man kan alltid säga att det kanske inte behövs mer pengar. Men i dag kan man inte gärna säga det till Lärarförbundet, SKR, Vårdförbundet och så vidare, för vi står inför en ganska stor kris. Jag är ganska orolig.

Folkhälsa har att göra med hur människor mår. Om vi har en skola där exempelvis Lärarförbundet går ut och säger att de inte kommer att klara detta – det handlar inte om några enskilda kommuner utan om hela Sverige – kommer det förstås att påverka folkhälsan för de barn som går i skolan.

Man kan trixa och fixa och göra olika saker. Men att slå ihop klasser, ta bort lärarassistenter och så vidare kommer att påverka de barn som berörs, och det är ofta barn som växer upp i områden som är eftersatta på olika sätt. Där skulle skolan behöva mycket mer.

Pengar spelar alltid en stor roll i sammanhanget. Man ska inte slösa med pengar, men man ska kunna anställa behöriga lärare. Man ska kunna anställa assistenter till de barn som behöver det. Om det visar sig att man inte kan göra det kommer det att påverka folkhälsan negativt. Det kommer att göra det under en ganska lång period.

Skolan har en bärande roll när det gäller just folkhälsan. Det vet vi alla. Går man ut skolan i dag med betyg från gymnasiet klarar man sig ganska bra.

Sedan är det den stora frågan om klasskillnaden i hälsa, som ökar år från år. Jag tror tyvärr att med den budget ni har lagt fram tillsammans med det parti som ni är helt beroende av, Sverigedemokraterna, kommer detta tyvärr inte att fungera för de familjer vi pratar om. Folkhälsan kommer att ta stryk av den budget och den politik som ni för.

Anf. 88 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag håller inte med om det sista som ledamoten anger. Där emot är vi helt överens när det gäller klasskillnader i samhället och hälsa. Det finns hur mycket evidens på det som helst, så där finns det ingen skiljelinje i vad vi tycker. Men frågan är: Hur når vi resultat när det gäller detta?

Vi måste jobba mer proaktivt inom svensk hälso- och sjukvård. Vi måste öka kunskapsbasen när det gäller hur man faktiskt förbättrar sin hälsa, till exempel med rörelse och kosten man äter.

Samtidigt har många av dessa klasskillnader egentligen uppkommit av att man har hamnat i arbetslöshet och lever ett ganska isolerat liv. Genom

arbete bryter man den typen av isolering. Det är också ett sätt att öka kunskapsbasen hos den ensamstående modern eller vem det nu mån­de vara.

Jag tror att detta hänger samman väldigt mycket. Det handlar om hur vi jobbar med arbetsmarknadsfrågor och skolfrågor för att öka kunskapsbasen.

Sedan var det detta med pengar. Jag kommer från hälso- och sjukvården. Det är en paradgren inom svensk hälso- och sjukvård att aldrig hålla en budget. Jag har inte varit med om att man gjort det på 35 år. Faktum är att jag anser att det finns pengar, men vi använder dem inte på ett smart sätt. Det är många gånger som man ser att pengar läggs på helt onödig administration och annat i stället för på kärnverksamheten, och där är det ingen skillnad mellan skola och hälso- och sjukvård.

Jag vill nog påstå att det finns pengar till att göra detta, och det finns statsbidrag. Det handlar också om att kommunerna måste prioritera. Det hörde vi i den tidigare debatten.

Anf. 89 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack så mycket för anfö­ran­det, Thomas Ragnarsson! Jag tycker att det var bra att ledamoten lyfte frågan om att vi har väl utbyggda vaccinprogram i Sverige, för det är på det viset. Vi har sedan lång tid tillbaka i Sverige väl utbyggda vaccinprogram för våra barn och unga. Elva olika vacciner erbjuds, och nu på slutet har vi även kompletterat med bland annat hpv-vaccin för unga flickor. Vi har dessutom en väldigt bra vaccintäckning bland våra barn och unga.

Jag lade också märke till att ledamoten sa att det finns anledning att bygga ut vaccinprogrammen allteftersom evidens är på plats. Det leder mig till frågan om vaccinering av våra äldre. Vi har faktiskt evidens på plats om att detta är viktigt och behövt.

Det finns i dag inget heltäckande eller samordnat vaccinprogram för våra äldre, och det är något som efterfrågas av flera partier i riksdagen. Förutom att det behövs ett samlat program behövs det ett kostnadsfritt program för att öka just vaccintäckningen bland våra äldre. Det kan handla om till exempel säsongsinfluensa, bältros och pneumokocker. Det är flera av partierna, bland annat Centerpartiet, som har lagt fram förslag om ett tillkännagivande till regeringen kring just frågan om att vi ska ha ett heltäckande vaccinprogram för våra äldre.

Fru talman! Min fråga till Thomas Ragnarsson är då: Varför är inte detta en prioriterad fråga för Moderaterna och de andra Tidöpartierna?

Anf. 90 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Jag pratar om evidens. Ja, det är helt rätt som ledamoten säger: Det finns evidens för att äldre ska vaccinera sig. Men det behöver ändå utredas och göras beräkningar av vad saker och ting kommer att kosta. Det finns i andra änden en marginalnytta med att vaccinera. Vi kanske slipper inläggningar på sjukhus och sådant.

Jag hoppas att man kommer att göra en utredning av vad detta skulle innebära, och jag vet att Socialstyrelsen tittar på det. Det är alltså inte en begravd fråga.

I den bästa av världar skulle vi kunna erbjuda allt till alla vid alla tillfällen, men så är inte verkligheten när det gäller ekonomi, utan man får

göra prioriteringar. Och fram till dags dato tycker jag att man har gjort väldigt bra prioriteringar.

Vissa kommuner har redan infört vissa delar. De erbjuder vaccination. Jag vet att det finns kommuner som till och med står för kostnaden helt och hållet. I andra kommuner får man betala en egenavgift och så vidare. Det skiljer sig lite när det gäller äldre.

Jag ser fram emot en utredning på detta område, för det är helt nödvändigt. Efter pandemin såg vi faktiskt vikten av att äldre vaccinerar sig. Det är ingen slump att äldre i Sverige drabbades väldigt hårt av pandemin. Vi valde att inte lägga in lika många som man gjorde i övriga Europa, till exempel, och det var en orsak till att många avled. De fick inte rätt hjälp. Däremot såg vi att vaccinationerna, när de kom igång, hade en enorm effekt.

Anf. 91 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Det gläder mig att ledamoten hoppas att man kommer att göra en utredning om detta i framtiden, för ledamoten har alla möjligheter att trycka på för att en sådan utredning ska göras. Om ledamoten är beredd på det kan vi naturligtvis gemensamt författa inlägget till regeringen om att detta är behövligt. Det är som sagt många partier som vill se en sådan utredning och som vill se ett förslag på hur man kan få ett samlat vaccinationsprogram för de äldre.

Det är en fråga som är viktig. Ledamoten hänvisar till hur det kan se ut i enskilda kommuner – eller det är kanske mer i enskilda regioner – när det gäller hur man hanterar både kostnadsbiten och vaccinerbjudandena. Det är klart att detta i sig talar för en ojämlig vård. Det vi behöver i Sverige är en jämlik vård, och då behövs det mer av nationell styrning över vad som faktiskt ska erbjudas delar av befolkningen.

Vi såg inte minst under pandemin att äldre är en utsatt grupp. När man går in i ålderdomen uppfattar man inte alltid att man är utsatt och att kroppen har blivit skörare. Av just den anledningen är det många som avstår från viktiga vaccinerings, exempelvis vad gäller säsongsinfluensan. Därför finns det ett ännu större behov av just en nationell styrning när det gäller denna fråga.

Fru talman! Det gläder mig, som sagt, att ledamoten är positiv till en sådan här utredning. Jag är naturligtvis beredd att från Centerpartiets sida skriva under ett tillkännagivande till regeringen för att gemensamt trycka på i frågan.

Anf. 92 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Vi kan titta på hälsoläget när vi pratar om folkhälsa. Vi vet att den multistjuka äldre till exempel tar 50 procent av alla akutresurser i samhället i dag. Och det kan räcka med att den multistjuka äldre får till exempel en säsongsinfluensa för att den plötsligt ska bli en patient som kanske behöver vårdas på iva under längre tid. Detta är självklart förknippat med stora kostnader och ett stort tryck på hälso- och sjukvården.

Det som är lite oroande när det gäller våra vaccinationsprogram är att det finns vaccinations skeptiker i samhället som driver linjen att det är farligt att vaccinera sig. Så sent som 2016 fick vi ett utbrott av mässling på grund av att man inom vissa områden valde att inte vaccinera sig. Man

hade hört att det inte var bra och att det var farligt för barnet. Direkt såg vi en spridning i samhället. Det går alltså extremt fort.

Jag tror att vi ska vårda de vaccinationsprogram som vi har och se till att de är manifesta i samhället. Men vi behöver titta vidare på frågan. Min uppfattning är nämligen – det är ingen teori bakom detta – att virus riskerar att vara det som dödar mänskligheten. Vi står oss ganska slätt när de sätter in. Vi fick en försmak av det under pandemin.

Anf. 93 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Folkhälsofrågor kan man diskutera och mäta på många olika sätt. I det betänkande som ligger på bordet just nu samsas frågor om nationella planer, vaccinationer, allergier och psykisk ohälsa. Det är spridda skurar av frågor som var och en för sig förstås är väldigt viktig i beskrivningen av folks hälsa men som egentligen inte ger en heltäckande bild av folkhälsan.

Folkhälsa handlar om en mer sammanhållen bild av hur vi lever och hur länge vi lever i Sverige, och ska man välja ett mått på folkhälsan som vi borde diskutera i dag är det nog medellivslängden. Den har ökat kraftigt bara under min egen levnadstid, och det är en fantastisk utveckling. Till stor del beror det på minskad spädbarnsdödlighet. Svenska barn har de bästa förutsättningarna i världen att överleva sin barndom. Det handlar också om att vi som faktiskt har överlevt vår barndom också i dag har bättre förutsättningar att leva långa, friska liv och har tillgång till god sjukvård när vi blir sjuka.

Men vi har också stora problem. Förutsättningarna för att leva långa, friska liv skiljer sig väldigt mycket mellan olika delar av vårt land, mellan län, mellan kommuner och också mellan olika delar av en och samma kommun.

Det kortaste strået i förväntad livslängd drar befolkningen i Norrbottens län. De kvinnor och män som lever i Norrbotten har kortast återstående förväntad livslängd i dag. Det finns en tydlig könsdimension i det här. Kvinnor lever generellt sett längre än män. Det vet vi. Men det är också väldigt stor skillnad om man jämför kvinnor med kvinnor och män med män.

I Göteborg har man nyligen tagit fram en ny jämlikhetsrapport. Den visar att kvinnor i Bergsjön har en förväntad genomsnittlig medellivslängd som är nio år kortare än för kvinnor på Norra Älvstranden. Jag behöver väl knappast säga att Bergsjön är ett socioekonomiskt utsatt område, medan Norra Älvstranden är ett mer välmående område.

I min egen kommun Örebro är skillnaderna ännu större. Kvinnor som bor i Vivalla blir i genomsnitt 79,3 år gamla, medan medellivslängden för kvinnor i andra delar av Örebro är väl över 90 år – i Lillån 93 år. Som mest är alltså skillnaden i förväntad livslängd mer än 13 år i min hemkommun.

Vi ser samma mönster av stora socioekonomiska skillnader i hälsa och livslängd bland både kvinnor och män gå igen i hela vårt land. Personer som har vissa funktionsnedsättningar, hbtqi-personer och personer som är arbetslösa eller nyanlända har sämre hälsa. Fattiga människor har sämre hälsa. De är sjukare och lever kortare liv än rika människor.

Det blir heller inte bättre. Vi ser att skillnaderna har ökat de senaste åren. Så kan vi inte ha det.

Fru talman! En av de åtgärder som den tidigare, socialdemokratiskt ledda regeringen gjorde var att tillsätta en kommission för jämlik hälsa med uppgift att lämna förslag som skulle kunna bidra till att minska hälsoklyftorna i samhället.

Utredningen och arbetet mynnade ut i att riksdagen antog ett nytt övergripande mål för folkhälsopolitiken, något som vi var inne på tidigare i debatten, nämligen att ”skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation”.

Det är en målsättning som förpliktar, och en central fråga blir då vad som är påverkbart och vad som inte är påverkbart. Det finns inga entydiga svar på vad som är en påverkbar hälsoklyfta, men det som Kommissionen för jämlik hälsa tydligt framhöll var att i princip alla systematiska skillnader i hälsa mellan samhällsgrupper faktiskt är påverkbara.

Människors hälsa, både generellt och specifikt för väldigt många av våra vanliga sjukdomar, påverkas av de förhållanden, villkor och miljöer där vi lever. Det handlar om förhållanden som går att påverka bland annat genom politiska insatser, inte minst i välfärden och till exempel genom förebyggande hälso- och sjukvård.

Det går inte heller att bortse från att den enskilda individen har ett väldigt stort ansvar för sin egen hälsa och för de val man gör. Men också på det området kan samhället påverka genom lagstiftning om till exempel rökfria miljöer, detaljhandelsmonopolet för att begränsa alkoholens skadeverkningar och åldersgränser.

Om vi ska kunna nå målet om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation krävs det en politik för större jämlikhet. Det krävs mer av socialt förebyggande insatser, och det krävs en omställning inom hälso- och sjukvården till att i högre grad än i dag arbeta hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande. Betydligt fler vuxna behöver erbjudas hälsoundersökningar och få stöd i att utveckla mer hälsosamma levnadsvanor. För detta krävs det mer pengar till välfärden och mer pengar till hälso- och sjukvården.

Det är förstas också väldigt viktigt att stödja idrottsverksamheter, föreningslivet och friluftslivet, eftersom vi vet att all forskning visar att fysisk rörelse, aktivitet och samarbete stärker de flesta människors hälsa och välmående. Samhällets målsättning måste vara att fler ska delta och att de som rör sig minst i dag ska röra sig lite mer i morgon.

Fru talman! Ska vi göra skillnad på folkhälsoområdet krävs ett brett men samtidigt sammanhållet arbete. Det har vi i dag utifrån de nya folkhälsomålen och den uppföljningsstruktur som nu är på plats. De målen och det arbetet måste vi hålla fast vid. För detta krävs politisk vilja, men det krävs också ekonomiska resurser och investeringar i människors hälsa.

I det här sammanhanget vill jag påminna om att vi socialdemokrater föreslog dubbelt så mycket pengar till välfärden och hälso- och sjukvården som det finns i den statsbudget som den nuvarande regeringen styr landet utifrån.

I stället har den nya regeringen prioriterat att sänka skatterna för dem med höga inkomster. Men det är inte skattesänkningar för dem som bor i välbärgade områden som kommer att öka medellivslängden i Bergsjön i Göteborg, i Vivalla i Örebro eller på någon enda plats i Norrbottens län.

Fru talman! Jag står förstas bakom alla Socialdemokraternas yrkanden på folkhälsoområdet, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 2, som handlar om just det jag har talat om här i dag – att vi måste sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.
(Applåder)

Anf. 94 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Ofrivillig ensamhet, brist på gemenskap och för lite rörelse är allvarliga folkhälsoproblem som medför negativa konsekvenser för människors hälsa och välmående. Vi kristdemokrater är nu med och kraftsamlar för att få en bättre folkhälsa i landet. Regeringen föreslår flera satsningar, bland annat en gemensamhetsatsning för att bryta ensamheten inte minst hos äldre, ett fritidskort för barn och ungdomar, en utveckling av fysisk aktivitet på recept och en satsning på äldres möjlighet till idrott.

Folkhälsan påverkas av en lång rad politiska åtgärder inom exempelvis arbetsmarknad, miljö, ekonomi och den enskildes möjligheter att påverka sin egen vardag. Vi kristdemokrater menar att ett stort ansvar för hälsan ligger på den enskilde, men vården, liksom skolan och andra myndigheter, måste i större utsträckning stötta enskilda till bättre levnadsvanor som att sluta röka, minska sitt alkoholintag, äta nyttigare och röra på sig mer.

Fru talman! En stor satsning är nu på gång inom folkhälsoområdet. Ofrivillig ensamhet är ett samhällsproblem som får allvarliga konsekvenser. Ensamhet kan leda till såväl psykiska som fysiska sjukdomar och kosta både mänskligt lidande och stora vårdresurser. Ofrivillig ensamhet ökar också risken för hjärt-kärlsjukdomar, stroke, demens och psykisk ohälsa. Den ofrivilliga ensamheten för med sig stora negativa konsekvenser för samhället, särskilt bland äldre, vilket har förstärkts under covid-19-pandemin.

För att stärka folkhälsan och minska konsekvenserna av ofrivillig ensamhet föreslår regeringen en treårig gemenskapssatsning som under 2023 uppgår till 300 miljoner kronor. För 2024 och 2025 beräknas också 300 miljoner kronor årligen avsättas för ändamålet.

Av medlen föreslås att det under detta år ska riktas 145 miljoner till kommuner och regioner för specifika insatser för äldre genom äldresamtal och hälsosamtal. Samtalen ska framför allt riktas till äldre personer som inte har hemtjänst eller bor i särskilt boende. Från och med 2024 beräknas 100 miljoner kronor årligen avsättas för arbetet.

Regeringen föreslår också att 50 miljoner kronor avsätts under 2023 för att motverka ensamhet bland äldre. Därefter beräknar regeringen att avsätta 50 miljoner kronor per år under 2024 och 2025.

Regeringen föreslår även att idrottsrörelsens arbete med idrott för äldre förstärks med 25 miljoner under detta år och med 50 miljoner per år under 2024 och 2025. Efter 2024 beräknas den statliga satsningen på äldres idrottande uppgå till ungefär 70 miljoner kronor.

Dessutom föreslår regeringen att ytterligare medel avsätts till civilsamhällets arbete för att bryta den ofrivilliga ensamheten. Under perioden 2023–2025 beräknas 75 miljoner kronor årligen avsättas för ändamålet. Samtidigt bör målgruppen breddas från äldre personer till att omfatta även andra utsatta grupper där ensamheten kan vara betydande. Just civilsam-

hället och föreningslivet, som idrottsföreningen, kyrkan eller kulturföreningen, har en viktig uppgift som mötesplatser.

Kristdemokraterna och regeringen föreslår även att 5 miljoner kronor anslås 2023 för att kartlägga problemen med ofrivillig ensamhet och för att ta fram en nationell strategi inom området. Den nationella strategin är tänkt att kunna användas för att kraftsamla och förstärka arbetet med att förebygga och bryta ofrivillig ensamhet och isolering i flera samhällsgrupper.

Fru talman! Ett fritidskort som ger barn och unga möjlighet att delta i idrotts- och föreningslivet införs också. En aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är viktig för att motverka fysisk och psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga.

Barn och ungdomar behöver få bättre tillgång till idrotts- och föreningslivet. Att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande är viktigt här och nu. Det lägger också grunden för en jämlik hälsa längre fram i livet. För att värna barns och ungas tillgång till idrotts- och föreningslivet avser regeringen att också införa ett fritidskort. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ska med fritidskortet få förbättrade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter.

Regeringen föreslår därför att 50 miljoner kronor avsätts under 2023 för att ta fram nödvändig infrastruktur för införandet av ett fritidskort till barn och unga. Under 2024 beräknas 731 miljoner kronor för att införa fritidskort, och från och med 2025 beräknas årligen 792 miljoner kronor för samma ändamål. Detta är en viktig folkhälsofråga, tycker vi i Kristdemokraterna.

Det finns stora hälsovinster med att öka den fysiska aktiviteten i befolkningen. Regelbunden fysisk aktivitet bidrar till förbättrad hälsa, psykiskt välbefinnande och livskvalitet. Det är därför angeläget att ge fler personer bättre möjligheter att röra på sig. Insatser för att stödja användandet av och följsamheten till fysisk aktivitet på recept gör det möjligt att nå grupper som löper särskilt stor risk att drabbas av psykisk och fysisk ohälsa kopplade till fysisk inaktivitet.

Fru talman! Kristdemokraterna och regeringen föreslår därför att 50 miljoner kronor avsätts för att utveckla användningen av fysisk aktivitet på recept, FaR. Det är beräknat till 75 miljoner kronor under 2024 och 100 miljoner från och med 2025 för detta ändamål. Fysisk aktivitet på recept ger fler personer möjlighet till förbättrad hälsa och psykiskt välbefinnande. Allt detta är för att stärka och förbättra folkhälsan.

Vi kristdemokrater är med och kraftsamlar för att få en bättre folkhälsa i landet.

Anf. 95 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD):

Fru talman! Folkhälsan, den samlade hälsan i en befolkning eller i någon annan större grupp av människor, är en grundsten i vår sjukvård. Folkhälsan omfattar ju alla delar av hälsa: psykisk, social och fysisk. Om vi har ett fungerande folkhälsoarbete syns det tydligt i mätningar att medellivslängd, självupplevd livskvalitet, förekomst av olika sjukdomar eller dödlighet vid till exempel barnafödande förändras. Och likaså ser vi tydligt om det inte fungerar.

Folkhälsan spelar också en viktig roll för ett gott välmående och för en friskare befolkning. Folkhälsopolitik syftar till att stödja den enskilde i att

göra hälsosamma val, och genom att tidigt upptäcka och personanpassa behandlingsupplägg kan många folkhälsoproblem förebyggas. En fortsatt restriktiv alkohol- och narkotikapolitik och ett förebyggande arbete i frågor om rökning och spelmissbruk är i detta sammanhang viktigt. Här spelar ANDTS-strategin en viktig roll.

Att aktivt arbeta och skapa goda incitament för att få befolkningen till hälsosammare levnadsvanor är viktigt. Sverigedemokraterna anser att regeringen måste vidta åtgärder skyndsamt och på ett effektivt sätt uppmuntra människor att äta hälsosammare, röra sig mer samt minska användningen av alkohol, narkotika och tobakspreparat. Vi politiker i Sveriges riksdag och ledamöter i socialutskottet har en viktig funktion i att skapa ett starkt folkhälsopolitiskt Sverige som bidrar till att människor får en hälsosammare vardag och således också ett friskare liv. Genom att tidigt upptäcka, personanpassa och individualisera behandlingsupplägg och livsvanor kan många folkhälsoproblem förebyggas.

Det övergripande målet med det nationella vaccinationsprogrammet är att förbättra folkhälsan genom att förebygga smittspridning och bygga upp ett gott skydd mot allvarliga sjukdomar hos befolkningen. Detta är något som vi i Sverige har varit fantastiskt duktiga på, och som vi i dag vaccinerar våra barn när vi dem oavsett var de bor i landet via deras besök inom barnhälsovården och elevhälsan men även senare via primärvården, företagshälsovården, sjukvården och hos privata aktörer som vaccinerar under olika skeden i livet. Men det går inte att i dag få en samlad bild av vilka vaccinationer som har tagits, var de har tagits eller när de har tagits och hur patienten har fått dem.

Hur många har inte liksom jag haft dessa små papperskort till sina barn? Jag vet att mina barns journaler finns i minst tre, kanske till och med fyra, olika journalsystem – och då är min äldsta 22 år. Vaccinationskortet ligger numera nedpackade i någon låda sedan flera flyttar tillbaka.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att vi måste vidta åtgärder för att få fram de it-lösningar som krävs för att ta fram ett väl fungerande vaccinationsregister. På samma sätt som vi i dag jobbar med att ta fram läkemedelslistan skulle ett vaccinationsregister vara av stor vikt för patientens säkerhet. Registret skulle följa patienten genom hela livet och inte enbart finnas via ett papperskort i en flyttlåda som stannar kvar på vinden hemma hos dina föräldrar när du flyttar hemifrån.

Fru talman! En av de största orsakerna i dagens samhälle till att allt fler mår dåligt är den psykiska ohälsan.

I dagens samhälle lägger vi alltmer tid på sociala medier. I dag styrs vår tid på sociala medier av avancerade algoritmer som mediebolagen använder sig av för att få oss att spendera mer och mer tid på deras tjänster. Och det fungerar ju; det kan vi nog alla skriva under på.

Många av oss vet att vi kartläggs i detalj via sociala medier och att våra personliga uppgifter kan användas för att påverka oss att köpa en viss produkt eller ta ställning i en politiskt laddad fråga. Ändå fortsätter vi använda tjänsterna. Varför gör vi det? Vi är inte dumma. De flesta av oss förstår att när en tjänst är gratis är det vi som är produkten. Vi blir alltmer medvetna om risken att data om oss kan hamna i fel händer och användas i sammanhang vi inte har kontroll över, till exempel för att exponera oss för reklam eller för att manipulera oss. Trots det fortsätter vi använda de sociala mediernas tjänster även om risken finns att det kränker vår integritet.

För många har sociala medier och dagens teknik även blivit en del av våra liv. Det är mer än bara en plattform att söka och få information på. Det är ett sätt att hålla kontakten med vänner, till och med ett sätt att kunna ha vänner.

Min son har alltid varit en ensamvarg och haft svårt att ha vänner och umgås på grund av sin autismdiagnos. Men i dag kan han använda sociala medier till att ha en kompisrelation med sin bästa vän 15 mil bort. Varje dag efter skolan samtalar och leker de via Facetime, där de kan spela spel och prata. Han har en vän som vill "hänga" och leka med honom varje dag. Han är inte längre ensam.

Men hur påverkas vi då av de stora mediebolagen, och hur mår vi psykiskt av det? Det finns flera forskningsrön som visar på korrelationen mellan psykisk ohälsa och den tid vi spenderar på sociala medier. Socialstyrelsen har även rapporterat att den psykiska ohälsan hos barn i åldern 10–17 år har ökat med 100 procent på tio år. 100 procent!

Ju mer tid vi spenderar framför skärmen, desto större risker föreligger det för depression, ångest och självmordstankar, inte minst bland unga människor. Även om det i dag inte finns forskning som helt klarlagt detta samband tyder mycket på det.

Fru talman! Sverigedemokraterna ser det som oerhört viktigt att vi nu med det nya högerstyret tar tag i detta genom att studera och se över hur sociala medier påverkar vår hälsa och undersöka särskilda åtgärder så att den negativa inverkan ska kunna hanteras effektivt.

Fru talman! Sverigedemokraterna ställer sig bakom samtliga reservationer men väljer att yrka bifall endast till reservation 18 om psykisk ohälsa.

Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Blomkvist som gäller vaccinationsprogram för äldre. Det finns ju ett bra vaccinationsprogram för barn. Vi behöver ett för äldre också, anser vi.

I dag kan man få pneumokockvaccin om man råkar vara över 75 år. Det är faktiskt Vänsterpartiets förtjänst; det måste jag säga. Jag vill stå här och skryta lite. Man kan också själv ta vaccin mot bältros – det kostar 2 000 kronor per vaccinationstillfälle – och mot TBE och så vidare. Men det saknas i dag ett sammanhållet vaccinationsprogram för äldre. Det är flera partier som har promotat det här. Jag tänkte höra med ledamoten om det.

Vaccinationsgraden när det gäller pneumokocker ligger ganska lågt i Sverige. Den är 36 procent för personer över 65 år i Sverige. I Danmark har man kommit upp till 73 procent. Man har satsat på att försöka vaccinera äldre, för man vet att det är många äldre som blir väldigt sjuka av pneumokockbakterien.

Det fanns sådana förslag här som vi har gått igenom när det gäller just vaccinationer. Jag undrar vad ledamoten tror att Sverigedemokraterna, som har stort inflytande på regeringen, kan göra för att få igång ett vaccinationsprogram för äldre. Det behövs.

Anf. 97 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för en viktig fråga som vi nu under pandemin har sett den stora vikten av.

Vi ser positivt på att det görs en utredning av en nationell vaccinationsplan. Vi måste nå en jämlik vård och nå pensionärerna, som vi har svårt att få ut information till. Vi måste nå ut med förbättrad information till alla målgrupper, så vi ser positivt på en utredning av vaccination.

Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Då hade ni kunnat hänga på oss, säger jag till ledamoten. Det fanns ju några partier som ville genomföra det här.

En annan fråga då. Ledamoten Blomkvist lyfter också fram den psykiska ohälsan hos barn och unga. Den är hög, men problemet är också att det saknas väldigt många ingångar för barn som har psykiska problem av olika slag. Man kan ha ett brett spektrum, och alla barn kan ju inte hamna hos barn- och ungdomspsykiatrin. Mycket ser det ut så för att det finns för få andra ingångar.

Men det krävs pengar och budget för att kunna göra exempelvis skolhälsovården mer robust och ha ungdomsmottagningar som kan ta emot unga personer som mår dåligt men inte till den grad att de behöver uppsöka barn- och ungdomspsykiatrin.

Jag är lite orolig av olika anledningar, fru talman. En är att statsbidragen från Sverigedemokraterna och regeringen är så pass låga, vilket alla nu har börjat prata om. Det kommer inte att ge bättre förutsättningar för den här gruppen, det vill säga barn och unga som behöver olika typer av hjälp för att må bättre psykiskt.

Det viktiga är också att de barn som mår väldigt dåligt och behöver akut hjälp får det snabbt. Så ser det inte ut i dag – köerna är enormt långa, och man saknar ingångar för barn generellt så att de kan få hjälp med det de behöver när de inte behöver just barn- och ungdomspsykiatrin.

På vilket sätt ska vi kunna få ned antalet barn som står i kön till bup, barn- och ungdomspsykiatrin?

Anf. 99 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för ännu en intressant fråga.

Jag ska inte gå in på statsbidragen och summor där. Jag ska säga att jag är ny, och jag är inte bra på summor och allt sådant där.

Men vi har ett stort problem med psykiatrin, och vi måste ta tag i det tillsammans med både skolan och sjukvården för att kunna nå de här barnen. Som ledamoten sa ska alla inte slussas raka vägen in till bup. Vi måste skapa ett större samarbete tillsammans.

Anf. 100 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till betänkandets förslag till beslut.

Samtidigt vill jag säga att det är första gången jag finns med här i socialutskottets debatt om folkhälsa. Jag ser väldigt mycket fram emot att fortsätta med det här viktiga arbetet, ett arbete som den som lyssnar på debatten hör att det råder stor samstämmighet om. Man vill människor väl. Människan är i centrum, och vi önskar alla människor ett bra liv. Sedan kan vägarna dit vara olika; det är det vi debatterar här i dag.

Personligen, fru talman, bär jag med mig min egen livserfarenhet in i det här arbetet. Jag har ägnat 20 år åt civilsamhällets uppgift att stötta och hjälpa människor i olika skeden.

Jag har en huvudregel när jag möter nya människor. Det kanske låter lite märkligt, men jag brukar tänka att jag ska vara snäll mot dem. Borde man inte alltid vara det?

Det här säger jag inte bara för att jag vill att mina kollegor i utskottet ska vara snälla mot mig här i dag, utan jag säger det för att jag tänker på det när jag möter nya människor. Jag vet ju inte vad denna människa bär på, vilken kamp den bär på, vilken livskamp den bär på. Det är ju så att alla människor bär på något, mer eller mindre, stort eller litet. De bär på en livskamp, och den kan se olika ut. Därför bör man vara snäll.

En av två saker som jag vill lyfta fram här i dag är den ofrivilliga ensamheten, som tyvärr ökar stort i vårt moderna samhälle.

Därför är det mycket viktigt att regeringen nu har gett ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram en nationell strategi mot ofrivillig ensamhet.

Enligt Folkhälsomyndigheten är nästan var fjärde person över 16 år på något sätt drabbad av ensamhet och isolering. Ofrivillig ensamhet orsakar en tuff kamp för dessa människor och innebär även stora kostnader för samhället. En kartläggning av ofrivillig ensamhet ska genomföras, och en nationell strategi ska tas fram för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser.

Kan det då hjälpa med en strategi? Kan det vara nyckeln och redskapet för ett sådant svårgripbart ämne som ensamheten är? Ja, det är att börja någonstans, och det är att börja i rätt ände med rätt åtgärder. Strategin blir en viktig del i arbetet för att motverka det oerhörda problem för individen och även för omgivningen och samhället som ofrivillig ensamhet utgör. Och detta går endast att göra med alla samhällsaktörer – myndigheter, kommuner, regioner, civilsamhälle och näringsliv – tillsammans för att förebygga och bygga gemenskap och relationer.

Fru talman! Det finns mycket gott som redan görs på detta område ute i våra kommuner som vi ska stärka. I min hemkommun gjorde kommunen ett IOP – en upphandling med civilsamhället – i ett samarbete med en kyrka. Alla äldre män över 80 år som bodde runt den här kyrkan bjöds in till en fika – på kyrkkaffe. Det måste ha varit en speciell upplevelse för diakonen i kyrkan när det plötsligt en vanlig torsdag förmiddag sitter en grupp ensamma män där tillsammans runt ett fikabord, ditbjudna med frågan: Är du ensam? Välkommen på en fika! Allt som behövdes var alltså en inbjudan, en fråga: Vill du komma på en fika? Och redan där har man lyckats bryta den ofrivilliga ensamheten hos äldre män.

Regeringen ger nu Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunerna motverka ofrivillig ensamhet bland äldre genom att erbjuda uppsökande hälsosamtal. Den ofrivilliga ensamheten bland äldre har inte minskat under pandemins isolering. Men nu finns det resurser för att på ett högst konkret sätt motverka denna ensamhet. Ibland krävs det bara ett hälsosamtal, en fråga, en inbjudan att komma in till en gemenskap. Det kan vara i kommunal regi eller i civilsamhällelig regi. Jag fick höra att en kommentar i gruppen med de ensamma männen var: ”Jag kommer hit för att det är mina skattepengar som betalar den här fikan. Jag har rätt till detta.” Det är helt okej, bara man bryter ensamheten.

Fru talman! Jag vill avsluta med att lyfta fram en av de svåraste men kanske viktigaste åtgärderna inom området folkhälsa, nämligen frågan om hur vi bättre kan stoppa och förebygga suicid. Det finns en enorm maktlös-

het hos den som har suttit ned med en människa som har bestämt sig för att ta sitt liv. Det mörkret och den bottenlösa hopplösheten går inte att beskriva med ord. Det går oftast inte att göra någonting annat än att sitta där och vara tyst. Det är därför regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor inom det suicidpreventiva området för att dra lärdomar efter att ett suicid har hänt. För när det har hänt är det av högsta vikt att vi frågar oss varför, vad som gick fel och vad som brast i samhällets skyddsnet.

För det är säkert så att det fanns någonting som vi hade kunnat göra bättre. Vi måste ändå tro att det finns någonting som kan förbättras för att förebygga och hjälpa. Vi behöver dra lärdom, inte för att skuldbelägga för att det gick fel, utan för att se vad olika aktörer såsom skola, socialtjänst, vård, polis eller räddningstjänst konkret kan göra för att hindra att det händer igen. Det om något är vad folkhälsa handlar om – att vi ska leva ett gott liv.

Anf. 101 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Folkhälsa är stort. Den stora bärande frågan för mig inom området folkhälsa, som jag har jobbat med en stor del av mitt liv, är de stora skillnader som vi kan se i hälsa och livslängd och som beror på klass. Då kanske det inte räcker med enstaka kampanjer om tobak eller fetma, även om det kan vara bra. Man måste göra fler saker samtidigt.

Fru talman! Vi kan nu se att kvinnor med låg socioekonomisk status, exempelvis med kort utbildning, har haft en negativ utveckling. I gruppen har medellivslängden till och med sjunkit. Det är väldigt allvarligt. Det borde sända en enorm signal till ett samhälle. Samtidigt kan man också se att deras ekonomiska standard har sjunkit. Det har påverkat hälsan för dem och deras barn, och det kommer att göra det på lång sikt.

Mer än vart femte barn till personer med kort utbildning lever i en situation där inkomsterna under flera år inte har räckt till de nödvändigaste utgifterna. I samma grupp är det ungefär 40 procent som har gått i gymnasiet. Då förstår ni – det här är folkhälsa. Vad ska vi göra åt det? Det kan man fundera på. Det krävs många insatser samtidigt, men det krävs definitivt inte nedskärningar för den här gruppen, som vi kommer att se nu de kommande fyra åren om inte något mirakulöst inträffar.

Fru talman! Det är väldigt oroande att hälsan försämras för den här gruppen kvinnor och deras i runda slängar 65 000 barn som lever i ekonomisk utsatthet. Detta är en fråga som borde väcka enormt engagemang och som borde ha gjorts det länge. Det här handlar inte om en utveckling som har varit under sex månader, utan det är en utveckling som har varit under en väldigt lång period.

SNS har gjort en forskningsrapport som heter *Hellre rik och frisk – om familjebakgrund och barns hälsa*. Där går forskarna igenom väldigt många utredningar och så vidare. I rapporten står det att barn till de föräldrar som har högst inkomst och utbildning har upp till 40–45 procents lägre sannolikhet att hamna på sjukhus och bli sjuka.

Det behövs alltså verkligen ett förebyggande arbete. Jag tror att det behövs en annan lagstiftning. Folkhälsoarbete är ju ingenting som vi behöver jobba med i regionerna eller i kommunerna, det vet ni, utan det borde finnas en nationell folkhälsolag, liknande de som finns i Norge, Finland och Danmark. Vi borde ha en folkhälsolag som man kan implementera,

där folkhälsa blir någonting på riktigt, där regionerna jobbar med detta och där det händer något. Det vill vi se.

Sedan över till vaccinationerna, fru talman. Vi har ju ett väldigt stabilt barnvaccinationsprogram. När det gäller just barnvaccinationerna ligger vi väldigt högt. Det är bra. Det har funnits tendenser till att man inte vill vaccinera, men de har eliminerats, tycker jag.

Men sedan har vi vaccinationer för äldre, som jag har pratat om tidigare här i replikskiftet: pneumokocker för personer som är 65 plus, bältros, som är en extremt dyr åtgärd – 2 000 kronor per vaccinationstillfälle, vilket gör 4 000 – och TBE, som också är en oerhört viktig vaccination.

Pneumokocker är intressant att titta på. Enligt Folkhälsomyndigheten är pneumokocker den vanligaste orsaken till lunginflammationer för de yngsta och de äldsta individerna i samhället. För barn har pneumokockvaccin ingått i det allmänna vaccinationsprogrammet för barn sedan 2009. Från 2022 ingår vaccination mot pneumokocker för äldre också i programmet, men då ska man vara 75 år eller äldre. Folkhälsomyndigheten rekommenderar vaccination mot pneumokocker till personer som är 65 år och äldre. Så det är en diff där på tio år. Trots det erbjuds inte gruppen vaccinet i det särskilda vaccinationsprogrammet.

Det är intressant att jämföra länder. Danmark brukar ibland hyllas här av olika skäl av olika partier. Där vaccinerar man personer över 65 år. Där har man en vaccinationstäckningsgrad på 73 procent, medan vi har 36 procent för samma grupp. Det tycker jag att man kan fundera på.

Vi måste göra något åt detta, och därför vill vi att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett vaccinationsprogram för äldre. Därför vill jag yrka bifall till reservation nummer 12.

Sedan tänkte jag prata lite om hiv och aids, som på 80-talet var något man dog av. Om man fick hiv var man på något sätt predestinerad att avlida av aids. I dag kan vi tack vare forskning se att rätt behandlad hiv inte längre är en överförbar sjukdom. Det finns effektiva läkemedel för att undvika hivinfektion, och ett av de mer effektiva är så kallade Prep-läkemedel, som kan användas om man är en person i riskzon.

Man har tittat på detta i USA och England och sett att det har funkade alldeles utmärkt, men i Sverige är det lite svårare. Det är bara ett antal kliniker i Sverige som skriver ut Prep, fast läkare har förmåga och möjlighet att göra det. Biverkningarna är minimala, så detta är något som vore toppen att skriva ut till riskgrupper. Man kan fundera på varför det inte sker, om det är för att det är mer moralkonservativa läkare som sitter vid bordet eller något annat. Det är enorma väntetider för att få Prep-behandling runt om i Sverige. Detta har vi försökt jobba med i några år, och nu är det fler partier som gör det, vilket är bra.

Sedan handlar det om att barns och ungas psykiska mående har försämrats, som vi alla vet. Vi har också, precis som jag nämnde tidigare, väldigt få ingångar för barn och unga inom hela psykiatrin. Alla barn kan inte hamna på barn- och ungdomspsykiatrin. Det är inte möjligt, utan vi måste ha bättre ingångar när det gäller barn- och ungdomshälsan. Exempelvis kan man rusta ungdomsmottagningarna, ha bra skolhälsovård och så vidare. Detta ska vi diskutera senare under våren.

Jag tycker att psykisk hälsa är en oerhört viktig fråga, både hos vuxna och hos barn och unga. Det finns mycket mer vi kan göra för att få flera

trygga vägar in i vården. Det är en förutsättning för att fånga in dessa barn tidigt.

Anf. 102 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Jag begärde replik därför att jag kände det stora engagemanget för folkhälsa hos ledamoten Karin Rågsjö och för att vi ska uppehålla oss lite till vid de frågor som lyftes upp.

Jag märkte att ledamoten inte tog replik på mig, kanske av hövlighets-skäl därför att jag är ny här. Det blir kanske annorlunda framöver.

När det gäller det som ledamoten lyfte upp om de socioekonomiska skillnaderna instämmer jag i den problembild som ledamoten lyfte fram – att vi har detta i vårt samhälle i dag, både i livslängd och i välmående, speciellt hos barn och unga och hos kvinnor.

Regeringen går nu fram med en satsning på fritidskort. Det är ett exempel på en riktad satsning som går just till dem som inte har råd att börja på en fritidsaktivitet, som scoutverksamhet eller fotbollsverksamhet, eller som inte har råd med gym-paskor, fotbollsskor eller vad det nu kan vara. Jag undrar hur ledamoten Karin Rågsjö ställer sig till fritidskortet och hur hon ser på det – om det är en bra eller dålig satsning.

Anf. 103 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag begärde inte replik på dig, Jakob Olofsgård, för jag ville vara snäll.

Jag tycker att hela Tidöavtalet är sorglig läsning, men vi är positiva till fritidskortet. Det var några från oppositionen som inte var det, men vi är det. Vi tycker att det kan vara en smart idé.

Jag lever i Stockholm, som ni hör, och man kan undra var klubbarna finns. Var finns Scouterna, simklubbarna och de bra fotbollsklubbarna? De finns väldigt sällan i eftersatta områden, utan de finns i mer välbeställda områden. Detta tycker jag är sorgligt. Det måste handla om att försöka styra över verksamheter på det sättet eller ge dem likvärdiga förutsättningar.

Att vara med och spela fotboll kostar, som sagt. Det är fotbollsskor och så vidare, och det kan bli dyrt. För familjer som verkligen lever på marginalen behövs stöttning för att barn ska komma ut i ett sammanhang. Jag tror väldigt mycket på fritidsaktivitet för barn – att vara med i ett sammanhang på olika sätt eller att vara med och spela teater. Det behöver inte handla om sport, utan det kan vara att lära sig att spela ett instrument eller sjunga tillsammans – whatever, bara det är ett sjyst sammanhang.

Vi har varit väldigt dåliga på att erbjuda barn i eftersatta områden detta, och man kan undra varför. Man kan undra varför Scouterna inte har mer verksamhet i Rinkeby, Tensta eller Botkyrka. Nu pratar jag om Stockholm – det blev väldigt stockholmskt.

Det behövs stora satsningar, men det behövs också satsningar ekonomiskt på de föräldrar som lever med barnen. Om du är en mamma eller pappa och har fyra jobb för att få världen och livet att snurra runt har du väldigt lite tid för att se till att dina barn går på aktiviteterna. Det är en klassfråga.

Anf. 104 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det är tydligt att allt i Tidöavtalet inte är av ondo. Detta kan man se just det gäller fritidskortet.

Scouterna är inte här och kan försvara sig, men jag kan som gammal scout inbjuda till en nätverksträff nästa onsdag här i riksdagen, då vi kommer att lyfta upp just dessa frågor – hur Scouterna jobbar i utsatta områden. Man är faktiskt på bollen och har sett att man behöver finnas i de utsatta områdena, som ledamoten var inne på. Det är helt rätt tänkt, att vi behöver sprida de resurser som civilsamhället har till utsatta områden.

Barns och ungas psykiska ohälsa nämnde ledamoten också i sitt anförande. Det är ett otroligt viktigt arbete som jag ser fram emot att vi ska samtala mer om. Detta är otroligt viktigt i skolan, som nämndes. Där finns regeringen med satsningar på skolsociala team och specialpedagoger. Det finns och görs satsningar på skolan. Det är väldigt behövt, speciellt för att fånga upp dem som kanske inte har störst behov av att komma till barn- och ungdomspsykiatrin.

Man kan förebygga psykisk ohälsa genom att erbjuda särskilda undervisningsgrupper och genom att det finns fler vuxna i rummet och specialpedagoger som kan hantera barn och unga med särskilda behov. Detta är också något som finns i Tidöavtalet. Jag undrar om ledamoten tycker att också detta låter som en bra satsning.

Anf. 105 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När det gäller Tidöavtalet, som vi ibland benämner som slottsavtalet, är det de rasistiska undertonerna som gör att man inte gillar hela dokumentet.

När det gäller skolan och vad vi ska göra med den säger Sveriges Lärare att det med de statsbidrag som har gått ut blir svårare att upprätthålla till och med den nivå som fanns under de föregående åren. Vi står inför en kris i skolan, i förskolan och i vården. Det kommer att bli kris även inom barn- och barnpsykiatrin.

När det gäller resurser säger en del här att pengar är inte så viktigt, men pengar är viktigt om man ska anställa personal. Pengar är viktigt om man ska anställa en assistent till en kille eller tjej som behöver en assistent i skolan. Om man inte kan göra det blir det en väldig belastning på de lärare som jobbar där. Det handlar också om folkhälsa.

Skolan är det viktigaste instrumentet vi har i Sverige för att se till att barn och unga är rustade för livet och att de kan gå ut med betyg från grundskolan och gymnasiet. De barn som inte gör det kan man följa, och då ser man att det går dåligt för dem. Därför behövs extra satsningar som är långsiktiga. Det går inte med 5 miljarder hit eller 4 miljarder dit, utan det måste vara en bastant matta av medel, pengar och resurser som ligger länge för att barn och unga ska kunna ha den nivå i skolan som de behöver, där lärarna kan vara lärare och pedagoger och inte bara assistenter, kuratorer och allt på en gång. Detta klarar man inte som lärare.

Skolan är det viktigaste, och där har Tidöavtalet inte levererat.

Anf. 106 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 21 under punkt 13 om sexuell och reproduktiv hälsa.

I Sverige har vi överlag en god folkhälsa, och vi har haft det under väldigt lång tid. Medellivslängden har ökat över tid, den allmänna skattningen av den egna hälsan har generellt sett varit god och är det fortfarande, rökningen har minskat under lång tid och många är engagerade i föreningslivet i Sverige. Likväl finns det utmaningar även hos oss, och jag ska fokusera på två av dessa utmaningar.

På den ena sidan av skalan har vi under många år kunnat se hur många ungdomar har ett allt sämre psykiskt mående, och inte minst kan vi se detta bland många unga flickor. På den andra sidan av skalan kan vi se att många äldre inte heller får det stöd och den hjälp som de behöver för att upprätthålla en god hälsa. Inte minst under coronapandemin framkom detta med väldigt stor tydlighet.

Herr talman! Under hösten och våren har det kommit flera larmrapporter om hur det står till på de statliga ungdomshemmen och framför allt i vården av unga flickor. Många känner sig otrygga, det förekommer kränkningar, det förekommer sexuella övergrepp och det förekommer en överanvändning av tvångsmetoder. Detta har väckt stor uppmärksamhet, och det är en fråga som bevakas nogsamt av socialutskottet.

Det största problemet är dock att så många av våra ungdomar över huvud taget hamnar på Sis-hem. Detta hänger ofta ihop med en lång historik av dåligt psykiskt mående där samhället inte har förmått att hjälpa den unge i tid. Ännu värre är det när det psykiska måendet leder till suicid. Själv mord är alltså den vanligaste dödsorsaken i åldern 15–24 år.

Centerpartiet ser här ett stort behov av att samordna de instanser som i dag arbetar med barns och ungas välmående. Det handlar om mödra- och barnhälsovård, förskola, skola, elevhälsovård, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och ungdomsmottagningar. Men det handlar också om föreningsliv och civilsamhälle. Därför har vi lagt fram en lång rad förslag i flera olika utskott om hur man kan stärka ungdomars hälsa och psykiska mående. Vi ser även fram emot den kommande nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Den är viktig, och den brådskar.

Utöver detta ser vi ett behov av att stärka tillgången och tillgängligheten till ungdomsmottagningar eftersom dessa spelar en väldigt viktig roll i att stärka ungdomars psykiska mående och att lotsa ungdomar rätt när de har behov av hjälp. Delar av Sverige består av glest befolkade områden där det kan vara långt till närmaste ungdomsmottagning. I andra delar av Sverige finns det kanske en geografisk närhet men i stället hinder i form av normer och social kontroll. Därför behöver ungdomsmottagningarna finnas tillgängliga i flera olika former. Det handlar självklart om fysiska mottagningar, men det handlar också om mobila mottagningar och om digitala mottagningar. Här vill vi från Centerpartiet att det tas ett helhetsgrepp för att alla ska ha nära tillgång till en ungdomsmottagning.

Herr talman! Vi är dessbättre, eller dessvärre, inte unga genom hela livet. Och det leder mig fram till den andra delen av mitt anförande.

Centerpartiet har flera gånger lyft fram behovet av ett samlat äldrehälsovårdsprogram i syfte att främja äldres hälsa. På samma sätt som det i dag är en självklarhet att vi har barnhälsovårdsprogram för att ge barn en god start i livet och förebygga framtida hälsoproblem borde det vara självklart att även äldre får samma stöd.

Vad är då ett äldrehälsovårdsprogram? Det handlar egentligen om tre saker: samtal, vaccinering och screening. Redan i dag är det ett flertal regioner som arbetar med riktade hälsosamtal för att i god tid kunna förebygga hälsoproblem när människor blir äldre. Region Halland erbjuder hälsosamtal för 40-åringar. Region Kronoberg erbjuder det för 50-åringar. Och Region Skåne erbjuder det för både 40- och 50-åringar. Detta är goda exempel som vi vill bygga vidare på. Det som vi vill komplettera med från Centerpartiet är just hälsosamtal från och med 70 års ålder. För många människor blir det ett stort skifte i livet när de lämnar arbetslivet bakom sig och börjar bygga upp nya vanor. Därmed är det också ett viktigt tillfälle för ett samtal där man kan reflektera över matvanor, fysisk aktivitet samt tobaks- och alkoholvanor i syfte att förebygga sådant som kan leda till sämre hälsa och sjukdomar. Det är också ett bra tillfälle att fånga upp den som har behov av stöd och hjälp på andra sätt.

Ett annat sätt att förebygga ohälsa hos äldre är att ta fram ett nationellt vaccinationsprogram mot de sjukdomar som vi vet utgör en stor risk för äldres hälsa. Det handlar exempelvis om säsongsinfluensa, pneumokocker och bältros. På samma sätt som vi arbetar med att bland barn skapa skydd mot farliga sjukdomar som de annars kan drabbas av under livet bör vi erbjuda de äldre ett bra skydd mot de sjukdomar som riskerar att bli allvarliga och ofta livshotande när kroppens egen motståndskraft har minskat.

Även screening för olika sjukdomar är något som i högre grad måste erbjudas även den som är äldre. Risken att utveckla bröstcancer upphör inte när man fyller 75 år, men det gör däremot möjligheten till mamмоgrafi. Från Centerpartiet menar vi därför att det behövs screeningprogram även för den som är äldre, exempelvis för bröstcancer.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att arbetet för en god folkhälsa måste pågå inom många delar av samhället. Även om denna debatt nu sker inom ramen för socialutskottets område handlar det i lika hög grad om kultur, utbildning och arbetsmarknad. Vi behöver över huvud taget bli bättre på att ta samlade grepp om viktiga frågor. Och folkhälsan är en sådan fråga – från barndom till ålderdom.

Anf. 107 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Nu kan man tro att jag och Karin Rågsjö har synkat våra anföranden. Men så är inte fallet.

Miljöpartiet, liksom Vänsterpartiet, anser att Sverige behöver en folkhälsolag, precis som övriga länder i Norden har. Vi behöver ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. Ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner i folkhälsofrågor behöver tydliggöras, och kopplingen till miljömålen behöver stärkas.

Ju klarare det är för politiker, tjänstemän och invånare, desto mer sannolikt att folkhälsoperspektivet och folkhälsoarbetet kommer att lyftas fram mer och få större genomslag. Kommissionen för jämlik hälsa skrev i sitt slutbetänkande om behovet av ett sådant klargörande och föreslog en utredning som ska se över om existerande ansvarsområden är tillräckliga eller om en folkhälsolag bättre kan bidra till målet om en god och jämlik hälsa. Miljöpartiet hoppas att detta snart kan bli verklighet.

Det behövs generellt en bred jämlikhetsskapande politik för att uppnå målet om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Skill-

naderna i hälsa mellan människor beroende på till exempel var i landet de bor eller vilken utbildning de har måste försvinna. Regeringen bör höja kraven på alla regioner att bedriva ett systematiskt förebyggande hälsoarbete. Alla invånare ska kunna få högkvalitativt stöd, hjälp och råd för att till exempel kunna förhindra undvikbara livsstilssjukdomar och kunna screenas för sjukdomar som kan botas enklare om de upptäcks i tid.

Herr talman! Det finns många åtgärder som kan vidtas för att förbättra hälsan hos olika grupper i befolkningen eller förhindra svår sjukdom, och jag vill särskilt nämna några av dem.

Miljöpartiet anser att regeringen bör överväga initiativ som i alla regioner säkerställer ökad rådgivning och förskrivning av så kallade Prep, det vill säga behandlingar som kan minska risken för att hiv överförs. Det är särskilt viktigt att de som tillhör olika grupper som har en ökad risk för att få hiv-viruset överfört, till exempel män som har sex med män och migranter från vissa länder samt deras partner, får förbättrad tillgång till detta genom riktad information. Det är även viktigt att smittskyddslagens intentioner efterlevs och att tillgången till testning för hiv i regionerna möter de faktiska behoven.

Mäns våld mot kvinnor och annat våld i nära relationer är ett stort folkhälsoproblem, och arbetet mot detta behöver införas som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken.

Miljöpartiet anser att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att se över behoven för vaccinationsprogram för äldre, vilket också är en fråga som flera här inne har lyft fram i dag. Regeringen bör överväga om vacciner och även screeningar i linje med expertmyndigheternas rekommendationer ska vara kostnadsfria för äldre över en bestämd ålder i hela landet. Som det är nu finns en överhängande risk att människors ekonomiska situation blir avgörande för vilka vacciner de har tillgång till.

Herr talman! Psykisk hälsa och suicidprevention är ett annat högst angeläget område. Regeringen har i regeringsförklaringen aviserat att man ska tillsätta en haverikommission varje gång en människa dör i suicid.

Detta är en fråga som Miljöpartiet har drivit länge, och vi välkomnar verkligen detta. Men jag vill ta tillfället i akt att lyfta fram att händelseanalyser behöver göras även vid självmordsförsök, inte minst eftersom personen det handlar om då är kvar i livet och kan bistå med bättre förståelse för vad som hade kunnat göras för att undvika att självmordsförsöket gjordes. Det blir ett viktigt bidrag till det förebyggande arbetet.

Miljöpartiet vill att Sverige ska vara ett land där det finns bra och verksamma insatser för personer med psykisk sjukdom, psykisk ohälsa och suicidrisk – såväl direkta insatser som förebyggande. Den nationella hjälplinje som fanns tidigare fyllde en viktig kompletterande funktion, och det var många som blev bestörta när den lades ned.

Organisationerna Suicide Zero, Funktionsrätt Sverige och Nationell samverkan för psykisk hälsa har initierat ett uppdrag och en namnsamling för att återinrätta den nationella hjälplinjen. Den 21 februari överlämnades drygt 10 000 namnunderskrifter till ministern.

Folkhälsomyndigheten fick redan 2021 ett uppdrag att analysera behovet. Ett kompletterande uppdrag har rapporterats, och frågan ligger på regeringens bord. Behovet av linjen är mycket stort, och såväl avgränsningsfrågor som tekniska lösningar har utretts. Miljöpartiet hoppas nu att den nationella hjälplinjen kommer att återinrättas.

Slutligen, herr talman, vill jag lyfta fram ett upprop som nyligen publicerades i Aftonbladet. Det var drygt 130 undertecknare, bland annat läkare, annan vårdpersonal och forskare. Skribenterna påpekade att Världshälsoorganisationen beskriver klimatförändringarna som det största hälsohotet mänskligheten står inför. De menar också att dessa frågor inte behandlas med den tyngd som de fordrar trots att Folkhälsomyndigheten själva påpekar att klimatförändringarna försämrar förutsättningarna för att skapa en god folkhälsa i Sverige.

Skribenterna har tre uppmaningar till Folkhälsomyndigheten: att tydligare kommunicera att klimatkrisen är det största hotet mot folkhälsan, att påpeka behoven av kraftfulla förebyggande klimatåtgärder och att differentiera mellan olika uppvärmningsscenario, så att allmänheten får kunskap om skillnaden i hälsopåverkan vid olika graders uppvärmning.

Miljöpartiet välkomnar detta och andra inlägg i debatten som på olika sätt synliggör vilka olika typer av effekter som klimatkrisen för med sig och kommer att föra med sig framöver. Vi hoppas att fler inlägg av detta slag kommer att följa och att medvetenheten om klimatkrisens hälsoeffekter kommer att öka.

Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 1 under punkt 1. Reservationen handlar om en folkhälsolag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

§ 11 Familjerätt

Familjerätt

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU6
Familjerätt
föredrogs.

Anf. 108 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Vi ska nu debattera civilutskottets motionsbetänkande gällande familjerättsfrågor.

Jag yrkar bifall till civilutskottets förslag.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande gällande bodelning vid skilsmässa. Regeringen bör ta initiativ för att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar. Regeringen bör även se över möjligheten att införa en rimlig bortre tidsgräns då en bodelning ska vara klar. Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden då regeringen redan arbetar med de frågorna.

Herr talman! Jag säger det självklara: Barnets bästa måste alltid sättas först, i alla frågor – oavsett om det gäller vårdnadstvist, brottslighet eller andra frågor. Det här är svåra bedömningar, men det ska vara självklart att barnets bästa går före föräldrarnas bästa eller andra vuxnas bästa. Så har det inte varit hittills i Sverige, men det tänker den moderatledda regeringen ändra på.

Herr talman! Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag som polis i Göteborg, och i tre år jobbade jag som barnutredare på Barnahus. Jag höll massor av förhör med barn, och vissa barns öden har fastnat i minnet.

Jag minns en liten pojke – han var sisådär sex sju år – vars föräldrar bråkade om vårdnaden. Pappan hade varit våldsam, och barnen var rädda för honom och ville inte åka till honom. Efter förhöret berättade mamman för pojken att han måste åka till pappan. Benen vek sig under pojken. Jag kommer fortfarande ihåg detta och börjar nästan gråta här, för jag tyckte att det var så jobbigt. Benen vek sig under pojken, och han föll ihop i en hög på golvet. Han låg i fosterställning och grät hjärtskärande.

Detta är alltså 15 år sedan, men jag kan fortfarande minnas hur hemskt det var att se den förtvivalade pojken. Och då är det ju inget i jämförelse med hur hemskt det var för pojken och hans mamma.

Jag kände att detta var helt fel. Jag tog socialsekreteraren åt sidan och sa att de måste stoppa umgänget. Hon sa att det var bestämt att pojken skulle till sin pappa och att hon inte kunde göra något åt saken. Jag insisterade på att detta var en akut situation och att besöket måste stoppas. Det stoppades, och pojken behövde inte åka till pappan – i alla fall inte den dagen. Hur det gick sedan vet jag inte.

Det kan vara så att jag begick tjänstefel, för jag blandade mig i socialtjänstens arbete. Men jag struntar faktiskt fullständigt i det, för ibland måste man göra det som känns rätt i hjärtat. Dessa tvångsumgängen måste stoppas, och den moderatledda regeringen kommer att agera i frågan.

Herr talman! Oavsett hur en familj ser ut ska Sverige vara ett av världens bästa länder att leva i. Familjepolitiken ska värna rättigheter och skyldigheter och vara jämställd oavsett människors sexuella läggning. Familjepolitiken ska underlätta för dem som längtar efter barn men också skydda barn genom ett välfungerande socialt nätverk när den biologiska familjen inte finns eller när det inte finns skydd på annat håll.

I det här motionsbetänkandet finns många olika förslag. De gäller tvångsäktenskap, bodelning, föräldraskap, vårdnadsöverflyttningar, framtidsfullmakter med mera. Jag kan inte ta upp allt i mitt anförande, men jag nämner frågan om bodelning i och med att vi får ett tillkännagivande till regeringen om det.

När ett par skiljer sig kan bodelningsprocessen vara besvärlig och ta mycket lång tid om parterna inte kommer överens. Det har nämnts att det i vissa fall har tagit tio tolv år om den ena parten förhalar processen – om den helt enkelt vill jävlas och fördröja processen. Under dessa år kan det vara svårt att till exempel få bolån, och det blir helt omöjligt att gå vidare i livet. Att det tar så lång tid är givetvis helt orimligt.

Justitieminister Strömmer har redan agerat i frågan. Han har bjudit in till ett rundabordssamtal om bodelningsförfarandet. Mötet kommer att äga rum den 3 maj, och alla riksdagspartier samt företrädare för olika intresseorganisationer är inbjudna.

Det är ett enigt civilutskott som står bakom detta tillkännagivande, men här behöver noteras att den socialdemokratiskt ledda regeringen inte gjorde något i frågan på åtta år. Det var också Socialdemokraterna som tog bort den rättshjälp som tidigare fanns för bodelningsprocesser. Detta har lett till att många inte har råd att betala och därför har fått en orättvis bodelning. I vissa lägen kan domstolen besluta om ekonomiskt stöd i bodelningsprocessen, men bara i högst fem timmar. Det räcker inte särskilt långt.

Herr talman! Som jag sa i början av mitt anförande pågår väldigt mycket arbete i Regeringskansliet när det gäller familjerättsfrågor. För att

nämna något finns det ett betänkande som heter *Tryggare hem för barn*. Betänkandet innehåller bland annat förslag på hur skyddet för barnet kan stärkas när det gäller umgänge med förälder som utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning.

Detta är mycket viktigt, för inget barn ska svikas av samhället på det hemska sätt som i fallet med pojken jag berättade om tidigare. Vi har tyvärr även ett ganska aktuellt ärende i Luleå – den stackars Tintin. Ni kan ju tänka er: en åttaårig pojke som är livrädd för sin pappa och som tvingas att åka till honom helt ensam. Det är så förfärligt att jag inte vet vad man ska säga. Och pojken blir mördad. Han blev inte dödad, utan han blev mördad med våld.

Samhället kan inte svika barn på det sättet. Det måste bli en ändring. Det är så förfärligt att man knappt vill tänka på hur livrädd den lille pojken måste ha varit.

I betänkandet överväger utredningen bland annat hur man bör se på umgänge i en situation där barnet eller en förälder har skyddade personuppgifter eller befinner sig på ett skyddat boende. Utredningen lämnar också lagförslag när det gäller vårdnadsöverflyttningar. Remisstiden går ut i maj, och därefter börjar regeringen att jobba fram olika lagförslag.

Det finns ett betänkande som heter *En uppväxt fri från våld*. Uppdraget har varit att lämna förslag om hur man ska förebygga och bekämpa våld mot barn. Betänkandet lämnades i januari i år. Det innehåller många bra förslag, bland annat en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Arbete med detta pågår i Regeringskansliet.

Detta jobbade jag med när jag satt i justitieutskottet och hade erfarenhet från barnahusen. Jag läste i en rapport att det är väldigt olika – i hela Sverige – hur man utreder brott mot barn. På vissa ställen finns det barnahus; på andra ställen finns det inte barnahus. Det var väldigt olika, och det ska det inte vara – alla barn ska ju få samma hjälp oavsett var i landet de bor. Det är väldigt bra att det kommer en nationell strategi så att alla barn får samma hjälp och den hjälp de behöver.

Det finns också ett betänkande som heter *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv*. Uppdraget var att se över föräldraskapens regler och ta hänsyn till olika familjekonstellationer. Även med detta pågår arbete i Regeringskansliet.

Det finns ett betänkande som heter *Gode män och förvaltare*. Där har olika förslag lämnats, till exempel att framtidsfullmakter ska kunna undertecknas digitalt. Arbete pågår i Regeringskansliet också när det gäller detta.

Utöver dessa betänkanden tas flera familjerättsliga frågor upp i Tidöavtalet. Det gäller kusinäktenskap, månggifte, fullmaktsäktenskap samt arv och testamente. Där kommer det att ske skärpningar.

Det framgår av mitt anförande att den moderatledda regeringen anser att familjerättsfrågor är mycket viktiga och arbetar hårt för att komma med lagförslag så fort som det någonsin går. Justitieministern har sagt att han ska se till att det sker utbildning av personer som på olika sätt jobbar med familjerättsfrågor, till exempel i domstolar eller inom socialtjänsten. Vem det än må vara måste det bli fler och bättre utbildningar med högre kvalitet för att höja kunskapen.

Det är en självklarhet för den moderatledda regeringen att barn ska skyddas mot våld och annan kränkande behandling.

Till sist, herr talman: Barnets bästa ska alltid vara viktigast – inte föräldrarnas bästa. Ofta får man höra att alla barn behöver sina föräldrar. Jag hörde det tusen miljoner gånger när jag jobbade med barnutredningar och när jag under många år utredde grova kvinnofridskränkningar. Då brukar jag säga: Nej, det finns massor av dåliga föräldrar. Det kan låta hårt att säga så, men så är det. De flesta är bra, och de flesta av oss är good enough, som man säger – vi gör vårt bästa och är hyfsat bra föräldrar. Det finns dock väldigt många dåliga föräldrar, och det måste man också våga säga. Man kan mycket väl älska sina barn och ändå vara en dålig förälder. Många har jag hört att föräldrarna älskar sina barn, men de kan ändå vara dåliga föräldrar. Man kan älska hur mycket man vill, men man kanske inte tar hand om sina barn.

Det kan som sagt låta hårt, men jag kommer alltid att stå på barnens sida. Inget barn ska behöva växa upp med våld. Inga barn ska heller tvingas ha umgänge med en förälder som de är rädda för.

(Applåder)

I detta anförande instämde David Josefsson (M).

Anf. 109 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Alltför många barn drabbas av våld och upplever våld och död. Det är någonting som inte får hända; det tror jag att vi alla kan skriva under på.

För att det inte ska hända krävs det tidiga insatser från många olika delar. Det handlar om stöd till små barn och deras familjer där behövs hjälp. Vi behöver ha bra evidensbaserade metoder både inom familjerätten och inom socialtjänsten för att detta ska fungera på ett bra sätt.

Men det kan också vara så att det värsta händer och ett barn drabbas av att se våld eller av sådant som det vi kan läsa om i Dagens Nyheter i dag. Pappan till tre barn dödade barnens mamma. Efter fyra års strid från familjehemmet flyttades vårdnaden över från pappan till familjehemmet. Jag och Centerpartiet anser att en förälder som dödar den andra föräldern per automatik ska förlora vårdnaden. Det är inte rimligt att den föräldern får behålla vårdnaden.

I dagens betänkande finns en reservation där det föreslås att en förälder som har dödat den andra föräldern automatiskt ska förlora vårdnaden om barnen och att detta ska tillkännages för regeringen. Jag kommer att yrka bifall till denna reservation senare under kvällen.

Eftersom ledamoten säger att detta är en viktig fråga för regeringen vill jag fråga: Kommer Moderaterna att kunna rösta på ett sådant förslag för att motverka att barn får ha en vårdnadshavare som har dödat den andra föräldern?

Anf. 110 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag tycker personligen att det är förfärligt att en förälder som har mördat den andra föräldern fortfarande ska kunna ha vårdnaden.

För ett par år sedan infördes det tillfälliga vårdnadsöverflyttningar just i lägen där den ena parten hade dödat den andra. Jag läste dock i en artikel i tidningen att denna bedömning ändå inte hade gjorts av socialtjänsten, så det verkar som att socialtjänsten inte riktigt har förstått. De hade tydligen trott att det måste bli en dom först, men det ska inte behöva bli en dom, utan de kan gå in direkt och se till att mördaren inte ska kunna ha vårdnaden av barnen.

Det tycker jag verkligen inte att mördaren ska ha, men jag är ju inte ensam om att besluta detta. Jag hänvisar till det betänkande som jag pratade om, som heter *Tryggare hem för barn*. I detta arbete kommer även vårdnadsöverflyttningar att behandlas. Remisstiden går ut den 8 maj. Jag tycker att vi får avvakta och se vilka förslag regeringen kommer med.

En sak är dock säker: Vi kommer att komma med skärpningar. Vi moderater och vår statsminister Ulf Kristersson brinner faktiskt för dessa frågor, så jag kan lova att skärpningar är på väg.

Anf. 111 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Det ligger ett stort och tungt ansvar på Moderaterna och regeringen att se till att barnens rättigheter är det som kommer i första rummet. Många pratar om det, men när mediernas rapportering minskar tenderar även intresset för dessa frågor att minska. Regeringen har ett ansvar för att detta inte händer igen.

Dessa skärpningar behövs. Det som ledamoten var inne på om hur socialtjänsten arbetar är också en viktig fråga. Det är viktigt att få till stärkta risk- och skyddsbedömningar, så att man gör bättre bedömningar och så att vi får en kompetensförstärkning i hela landet. Det handlar om många olika delar.

Ledamoten var också inne på samtal med barn, som hon själv har jobbat med. Inom socialtjänsten finns ingen utbildning som motsvarar den som sker hos barnhusen och inom polisen. Detta är verkligen någonting som skulle behövas för att stärka barns rättigheter och för att höra barnets ord. Vad är det barnet vill, och vad är det som eventuellt kan komma från en vuxen?

Jag tycker att det är synd att Moderaterna inte kan överväga att följa upp ett sådant här tydligt förslag, som oavsett socialtjänstens bedömningar i praktiken skulle innebära att föräldern i det här fallet inte skulle ha kvar vårdnaden. Jag har inte sett motsvarande förslag i de olika utredningar som ligger på bordet och som bereds inom Regeringskansliet.

Det får inte hända att fler barn dör eller ser en förälder mördas, och här ligger det som sagt ett tungt ansvar på Moderaterna och regeringen.

Därför ställer jag frågan igen: Skulle Moderaterna kunna överväga att bifalla denna reservation vid voteringen nästa vecka?

Anf. 112 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Martina Johansson sa att det ligger ett tungt ansvar på Moderaterna och regeringen i denna fråga. Vi är beredda att axla detta ansvar, för vi känner oss mogna för det och är verkligen inne på att det måste bli skärpningar. Hittills har föräldrarnas rätt gått före barnets bästa. Det måste bli ett slut på det; det får inte fortsätta.

Att göra ett tillkännagivande i detta läge är ganska meningslöst i den bemärkelsen att det då kommer att ta mycket längre tid innan regeringen kommer med förslag. Det pågår redan ett arbete, och remisstiden går som sagt ut i maj. Därefter kommer regeringen att arbeta fram lagförslag, och det kommer att bli skärpningar. I dessa lagförslag ingår även vårdnadsöverflyttningar.

Vi anser att det är bättre att avvakta regeringens lagförslag. Sedan får vi se om det räcker till eller om det behöver skärpas ytterligare. Vi kommer att se till att barnets bästa ska gälla, till skillnad från nu.

Jag har jobbat ganska mycket parallellt med socialtjänsten, och ibland blev jag rent ut sagt tokig på hur naiva de var där. Syftet var gott, och de ville väl. Men många gånger var socialsekreterarna unga och ville tro gott om alla. Om en pappa som var misstänkt för att ha slagit sitt barn sa att han älskade sitt barn lät de ungen åka hem igen. Man måste ha bra utbildning, och det får gärna finnas lite äldre socialsekreterare som har lite mer rutin.

Anf. 113 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Ellen Juntti för anförandet.

Låt mig gå rakt på sak och ta upp det ledamoten sa om det justitieminister Gunnar Strömmer nyligen anförde i ett interpellationssvar om ett starkt barnrättsperspektiv i lagstiftningen när det gäller umgänge och vårdnad. Han menade att det är en självklarhet för den moderatledda regeringen att barn ska skyddas mot våld och annan kränkande behandling och att varje barn ska ges möjlighet att vara delaktig i frågor som rör honom eller henne.

I samma interpellationssvar förband justitieministern sig att bidra till att det genomförs utbildningar för att höja kunskapen hos domstolar och andra som på ett konkret sätt ska ta till vara barnets intresse. Enligt justitieministern är det också helt oundgängligt att de som dömer och ytterst avgör dessa frågor har en ordentlig kunskap om de fall de ska ta ställning till.

Vi i Vänsterpartiet instämmer helt och hållet i detta, och därför motiverade vi om att regeringen skulle återkomma med ett förslag till ändring i lagstiftningen som innebär att de domare som ska döma i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat en särskild barnkompetens.

Hur kommer det sig att regeringen inte nådde en överenskommelse med oss i Vänsterpartiet och andra oppositionspartier som stöder vår motion om att införa ett juridiskt biträde för barn och om att de domare som dömer i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat särskild barnkompetens? Varför avstyrker ni dessa yrkanden?

Det får mig att undra om ni inte hellre väntar in regeringens proposition än ser till att civilutskottet och därmed riksdagen kommer överens om något så viktigt som en förstärkning och ett säkerställande av domares barnkompetens.

Anf. 114 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Svaret på frågan varför är att detta ingår i betänkandet *Tryggare hem för barn*. Här ingår frågor om vårdnad, boende, umgänge, vårdnadsöverflyttningar och juridiskt biträde för barn. Det pågår redan arbete, och remisstiden går ut i maj. Sedan sätter regeringen igång. Jag kan lova att man inte kommer att dra ut på det, för alla regeringspartier och Sverigedemokraterna tycker att detta är otroligt viktiga frågor. Jag kan

därför lova att regeringen sätter full fart när remisstiden har gått ut, för man vill verkligen se till att barnets bästa gäller. Hittills har det mest varit tomma ord, men nu ska hänsyn till barnets bästa bli verklighet.

Gör vi ett tillkännagivande nu tar det ganska lång tid innan detta blir verklighet. Det går snabbare att få fram lagförslag om vi avvaktar till efter att remisstiden för betänkandet har gått ut och regeringen börjat jobba med frågorna.

Jag noterade också att justitieminister Strömmer uppgav att han förbinder sig att bidra till att utbildning sker i högre grad och av högre kvalitet än i dag. Jag kan lova att det inte är tomma ord utan att det kommer att ske. Det finns även med i betänkandet.

Anf. 115 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Det stämmer att det i betänkandet *Tryggare hem för barn* nämns att barnkompetensen hos domare ska höjas och att barn ska ha tillgång till juridiskt biträde, och jag ser fram emot att regeringen tar detta vidare.

Det som inte nämns och inte tydliggörs när det gäller vårdnad, umgänge och boende är att tvångsumgänge inte ska få ske. Man pratar om att det ska göras en helhetsbedömning av barnets bästa, vilket gör lagstiftningen ännu luddigare. Detta har mött hård kritik av civilsamhället. Kvinnoorganisationer och barnorganisationer har i medier uttalat att det är orimligt att förslagen i betänkandet inte preciserar när umgänge, vårdnad och boende inte ska få ske. Men i betänkandet menar man att det är olämpligt att precisera när det inte är passande att en förälder har exempelvis vårdnad.

I förslaget i betänkandet ingår inte att precisera att tvångsumgänge inte får ske vid våld eller andra kränkningar, men tycker ledamoten att det är något regeringen borde gå vidare med? Annars går det ju helt emot det Ellen Juntti lyfte upp i sitt anförande om att tvångsumgänge är orimligt och bör stoppas.

Kommer regeringen att precisera när vårdnad, umgänge och boende inte får ske trots att betänkandet *Tryggare hem för barn* är emot det?

Anf. 116 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Tvångsumgänge ska inte ske. Barn ska inte behöva åka till en förälder, oavsett om det är mamman eller pappan, om de är rädda eller verkligen visar att de mår dåligt, som den där pojken som ramlade ihop. Jag har honom fortfarande på näthinnan, för det var så hemskt. Jag grät inombords, för jag fick inte gråta i min yrkesroll.

I många ärenden pratar man om barnets bästa men tänker ändå att det är viktigt för föräldrarna att träffa sina barn. Jag tycker att många som jobbar med dessa frågor är ganska blåögda. Det kan låta hårt att säga ”du får inte träffa ditt barn, för det är inte bra för barnet”, men vi måste våga vara modiga och säga det. Vi kan inte hålla på och jamsa med och offra barns välmående.

Enligt betänkandet *Tryggare hem för barn* ska det göras en helhetsbedömning utifrån barnets bästa, och det säger sig självt att tvångsumgänge med en förälder barnet är rädd för inte är barnets bästa. Ingen i hela världen kan säga att det är barnets bästa att bli skickad helt ensam till en pappa man är rädd för där det händer hemska saker.

Jag är säker på att regeringen kommer att komma med bra förslag. Det blir skärpningar. Det ser jag väldigt mycket fram emot, för det är hög tid att göra något åt detta. Det är alldeles för många barn som far illa. Vi måste sluta blunda. Vi måste sluta vara naiva.

Anf. 117 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Denna debatt handlar om civilutskottets betänkande 6 *Familjerätt*. Det spänner över en lång rad frågor. Vi socialdemokrater vill här lyfta två av dem – båda handlar om våld i nära relation.

Alla som utsätts för våld i nära relationer ska få hjälp och stöttning av samhället. Det gäller alla, oavsett kön. Eftersom det allra vanligaste är mäns våld mot kvinnor är det främst på det sättet vi beskriver samhällsproblemet när vi formulerar våra förslag till lösningar.

I regeringsställning bedrev vi ett systematiskt arbete för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Vi genomdrev eller initierade en rad viktiga förslag, till exempel samtyckeslagstiftningen, stärkt skydd för våldsutsatta kvinnor att bo kvar i sitt hem och principen att det är förövaren som ska flytta.

Vi arbetade utifrån ett 40-punktsprogram mot mäns våld mot kvinnor. Vi tog också viktiga steg för att stärka barns rättigheter, för ett liv fritt från våld. Det finns tyvärr mycket kvar att göra, och vi fortsätter detta systematiska arbete nu i riksdagen.

Herr talman! Den första fråga jag vill lyfta gäller bodelning. När en kvinna vågar ta steget att lämna en våldsam partner är det viktigt att få stöd. Lika viktigt är att få till en långsiktighet för att kunna börja ett nytt liv. Det finns kvinnor som har lämnat en våldsam relation men känt sig tvingade att gå tillbaka när de inte har kunnat få till en bra bostadssituation för sig och barnen. Till exempel handlar det om kvinnor som inte fått till stånd en bodelning och därmed inte har ekonomiska möjligheter till en hållbar bostadssituation.

Expartnern har vägrat medverka till en bodelning, och det har till slut tvingat brottsoffren, kvinnan och barnen, tillbaka till förövaren. Det är en del av mannens eftervåld mot kvinnan. Det är en typ av ekonomiskt våld för att fortsatt kunna kontrollera och skada kvinnans och barnens psykiska och fysiska mående.

Herr talman! I det betänkande vi nu debatterar behandlas fyra kommittémotioner där förslag om förbättrade bodelningsprocesser lyfts. De är från Socialdemokraterna och från SD, Centern och Vänstern. Det socialdemokratiska yrkandet var konkret och handlar om att införa en tidsgräns för när bodelningsförfarandet ska vara klart.

Vid första beredningstillfället i mars yrkade samtliga dessa fyra partier bifall till sina motioner, och MP yrkade också på vårt socialdemokratiska förslag. Som framgår i de offentliga handlingarna innebar det att vi socialdemokrater inför den fortsatta beredningen hade utskottsmajoritet för vårt förslag om att införa en tidsgräns.

Vid nästa möte blev vi därför väldigt glada när regeringspartierna yrkade på SD:s förslag och utskottet därmed senare kunde nå en samskrivning och enighet. Det är självklart bättre att ett enigt utskott står bakom vår motion om att införa en tidsgräns i bodelningsprocesser än att en smal majoritet enbart bestående av S och MP gör det. Vi vill därför här ta till-

fället i akt att tacka för det goda samarbetet på utskottssammanträdena i denna fråga.

Nu, herr talman, går alltså ett enigt utskott fram med förslaget om att se över möjligheten att införa en bortre tidsgräns, och det blir ett tillkännagivande till regeringen, precis som min moderata utskottskollega har sagt. Vi kommer att noga följa regeringens arbete. Vi vill erinra regeringen om vad konstitutionsutskottet återkommande har slagit fast, det vill säga vikten av att regeringen behandlar riksdagens skrivelser skyndsamt. I detta ärende är mycket av beredningsarbetet redan gjort och enighet finns här i riksdagen.

Vi utgår från att det blir en skyndsam återkoppling från justitieministern, så att lagen snarast möjligt kan träda i kraft och våldsamma mäns användning av bodelningsprocesser mot våldsutsatta kvinnor och barn kan få ett slut.

Herr talman! Den andra fråga vi socialdemokrater vill lyfta här i dag är frågan om mäns våld mot barn och kvinnor i ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge. Barn är de enda brottsoffer som tvingas träffa sina förövare.

Tidigare i år dog en pojke i Luleå, dödad av sin pappa under umgänge – mördad. Pojken i Luleå tvingades till umgänge med pappan trots sin rädsla, trots mammans varningar och trots att flera myndigheter var medvetna om riskerna. Pojken hittades sedan död.

Nio av tio barn som har umgänge med sin eller en närståendes förövare upplever ångest, rädsla, sorg och frustration av umgänget. Nio av tio får bestående psykiska men.

Jämställdhetsmyndighetens rapport *Uppgifter om våld är inget undantag* granskar över 800 tingsrättsdomar gällande vårdnad, boende och umgänge. Granskningen visar att det i 64 procent av fallen framkom uppgifter om våld och övergrepp. Trots detta har domstolarna inte vägt in det i sina beslut. Det är inte till barnens bästa.

Förra året kom också forskningsrapporten *Utan mig är du helt ensam*, som handlar om kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld. Rapporten är utgiven av Högskolan i Gävle och Svenska kyrkan. Både denna forskningsrapport och Jämställdhetsmyndighetens rapport visar att våldsutsatta mammor ofta lämnas helt ensamma att skydda sina barn från våldsutövande pappor.

Det handlar inte om enstaka fall eller undantag, där vissa omskrivs i medierna. Tvärtom är det så att våldsutsatta barn och mammor systematiskt lämnas ensamma av samhällets stödsystem och rättsväsendet för att själva tvingas värja och skydda sig mot våldet.

Herr talman! Vi socialdemokrater menar att inget barn ska behöva ha oskyddat umgänge där risk för våld föreligger med en förälder som utövat våld mot barnet eller andra familjemedlemmar. Vi menar också att mäns våld mot barn och kvinnor måste få konsekvenser för frågor om vårdnad och boende. Vi vill därför yrka bifall till vår reservation nummer 26.

Vi beklagar att vi inte redan nu i utskottet vid detta riksmöte har kunnat nå enighet i dessa frågor, men vi har goda förhoppningar framåt. Såvitt vi har kunnat se har de flesta partier uttalat sig för en förändrad lagstiftning, så att barn inte ska behöva ha oskyddat umgänge där risk för våld föreligger. Vi hade också hoppats på ett konkret tillkännagivande här.

Vi socialdemokrater har varit tydliga, och vi upprepar det i dag igen: Barn ska inte behöva ha oskyddat umgänge där risk för våld föreligger.

Tydliga har också regeringspartiet Liberalerna varit, som sagt, och det är ledamoten Juno Blom jag nu citerar. Jag ser henne sitta här i kammaren. Hon sa i en debatt för Liberalernas räkning: ”Jag har mött så många barn som tvingas till umgänge med en våldsutövande pappa. Jag har träffat så många mammor som är helt förtvivlade för att rätten ger den våldsutövande pappan rätt till vårdnad i vissa fall och umgänge i andra fall. Jag har mött mammor som helt förlorat vårdnaden för att rätten inte anser att de är samarbetsvilliga med den våldsutövande kriminella pappan som försatt hela familjen i skräck. Hur kan vi politiker acceptera att barn är de enda brottsoffer som tvingas möta sin förövare ensamma, helt oskyddade, helt utlämnade?”

Juno Blom sa också: ”Umgänge ska vara till för barnet, inte för föräldrarna. Och barns rätt till skydd måste alltid gå före föräldrars rättigheter.” Vi välkomnar Liberalernas tydlighet. Den förpliktar i regeringen.

Herr talman! Var står vi då nu? Vi socialdemokrater har varit och fortsätter att vara tydliga. Lagen måste ändras. Tydliga är också regeringspartiet Liberalerna. Det är också Centerpartiet, som i sin motion, som behandlas här i dag, säger: ”I de fall ett umgänge medför risk för våld, hot eller fridskränkningar ska inte heller umgänge fastställas i dom eller beslut.”

Också Vänsterpartiet och Miljöpartiet är tydliga i denna fråga. Även SD har uttalat sig tydligt. När ledamoten Carita Boulwén nyligen stod i denna talarstol och talade om flickan som kallades Lilla Hjärtat och pojken som dödades i Luleå sa hon att dessa två barn tyvärr inte är de enda som har fallit offer som en direkt konsekvens av att samhället brustit i sitt skydd av utsatta barn. Hon sa: ”Barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga måste stärkas på riktigt.”

Herr talman! Ärade ledamöter! Jag konstaterar att vi socialdemokrater inte är ensamma om att anse att lagen måste ändras. Det finns en enighet bland en majoritet av riksdagens partier här i kammaren. Låt oss ta fasta på denna samsyn. Barn ska inte behöva ha umgänge där risk för våld föreligger.

Jag vill verkligen välkomna Moderaternas och Ellen Junttis tydliga besked här i kammaren i dag, att tvångsumgänge måste stoppas.

Jag hade faktiskt förberett detta och skrivit att det skulle vara välkommet om Moderaterna ville tydliggöra sin position, eftersom vi inte har hört något tydligt från regeringen tidigare. Därför är det fantastiskt bra att vi får dessa besked i dag.

Vi uppskattar att den nuvarande regeringen följer upp det arbete som vi inledde under den förra regeringen. Det gäller de utredningar som tillsattes och som nu, precis som Ellen Juntti beskrev, är ute på remiss. Nu gäller det att vi verkligen följer upp detta.

Herr talman! Vi välkomnar att utskottet kunde nå enighet i den viktiga frågan kring en tidsgräns för bodelningsprocesser. Men, herr talman, vi beklagar att utskottet inte lyckades i frågan om vårdnad, boende och umgänge vid våld. Det hade behövts här och nu för alla de barn som är utsatta och rädda och som tvingas till umgänge i dag, i morgon och i övermorgon – varje dag – runt om i vårt land.

Utifrån vad en majoritet av riksdagens partier har sagt utgår vi socialdemokrater från att vi allra senast i nästa motionsbetänkande om familjerätt, under nästa riksmöte, gemensamt ska kunna tillskapa en förändring i den lagstiftning som rör vårdnad, boende och umgänge vid våld. De vackra och starka orden förpliktar.

Men nu yrkar vi bifall till vår reservation nummer 26. Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinning prioriterar vi denna. Alla som vill stärka barnrättsperspektivet redan nu är självklart välkomna att rösta med oss. För barnens skull behövs det beslutet här och nu. Barn ska skyddas från våld.
(Applåder)

Anf. 118 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag vill ta vid när det gäller frågan om bodelningar. Bodelningar som drar ut på tiden kan innebära stora problem, framför allt för den ekonomiskt svagare parten, som ofta är kvinnan. Inte sällan används bodelningsprocessen som en del i ett ekonomiskt våld, och det kan orsaka mycket lidande och stress för den som blir utsatt.

Den förra socialdemokratiska regeringen, som satt vid makten i åtta år och som påstod sig vara en feministisk regering, lyfte inte ett finger under dessa åtta år för att förbättra bodelningsprocessen, trots att det är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

Frågan har behandlats av civilutskottet tidigare. Socialdemokraterna valde då att säga nej till förändringar på detta område trots att Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna tillsammans utgjorde en majoritet – det gör vi också nu. Vi hade alltså kunnat driva igenom denna fråga mycket tidigare.

Att man nu tycks ha vänt i denna fråga är absolut väldigt välkommet och jättebra. Jag delar uppfattningen att det är starkt och att det sänder en bra signal att vi är ett enigt utskott bakom detta tillkännagivande. Men jag skulle ändå vilja ställa en fråga till ledamoten: Finns det fler förslag på familjerättens område som Socialdemokraterna inte drev under åtta år i regering men som man nu i opposition kan tänka sig att stödja?

Anf. 119 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lundberg, för repliken! Låt mig säga att vi bedriver ett systematiskt arbete kring detta, och vi har sett resultat av det. Som jag nämnde i mitt anförande genomdrev vi flera reformer och initiativ. Vi har också kunnat se hur detta systematiska arbete har gett effekt. Till exempel har olika myndigheter i regleringsbrev fått i uppdrag att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor inom sina områden. Ett konkret exempel, när vi pratar om ekonomiskt våld, är hur Kronofogdens hemsida har uppdaterats kring mäns våld mot kvinnor och ekonomiskt våld och om vart man kan vända sig om man utsätts för ekonomiskt våld.

Detta är inget som har kommit av sig självt. Det är ett systematiskt arbete som har kommit av att vi har haft en feministisk socialdemokratiskt ledd regering som har sett till att alla statens verktyg, alla statens verk, förhoppningsvis ska jobba med dessa frågor inom sina respektive tårtbitar av statens verksamhet. Jag vill bara nämna det.

Jag uppfattade den konkreta frågan och ska svara på den. Vi är beredda att titta på alla frågor i vårt systematiska arbete. Vi tittar på och läser alla de förslag som kommer – absolut.

Men nu när jag har svarat på frågan vill jag passa på att ställa en fråga. Vi anser att regeringen snabbt bör kunna återkomma till riksdagen i denna fråga. Det är ett enigt utskott, och mycket av beredningen är redan gjord i den departementsskrivelse som nämns i Sverigedemokraternas motion: *Några bodelningsfrågor*.

Sverigedemokraterna ingår i regeringsunderlaget – det är det största partiet, och väldigt avgörande. Min fråga till Sverigedemokraterna är: När anser ni att regeringen bör kunna komma tillbaka till riksdagen med ett konkret förslag så att vi kan få till denna lagändring snarast möjligt?

Anf. 120 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Den utredning som ledamoten nämner lades på bordet 2005. Ville Socialdemokraterna att någonting skulle hända snabbt när det gällde den utredningen hade man kunnat göra någonting under de åtta år då man satt i regering.

Jag hörde även ledamoten prata om att det är synd att vi i dag inte får ett tillkännagivande gällande vårdnad, boende och umgänge. Där är det egentligen samma sak. Det är lite sent att nu komma med ett tillkännagivande till den nya regeringen när man har suttit i regering i åtta år och haft möjlighet att göra precis vilka lagändringar som man har velat när man har haft majoritet.

Ett annat förslag som skulle kunna förbättra för våldsutsatta kvinnor men som Socialdemokraterna i dag säger nej till är förslaget om slopad betänketid när det till exempel förekommit våld eller liknande brott mot person inom äktenskapet. Dagens regelverk säger att äktenskapsskillnad ska föregås av en betänketid på minst sex månader om den ena maken begär det eller om någon av makarna bor varaktigt med och har vårdnaden om barn under 16 år.

Detta blir väldigt problematiskt i de fall där det förekommer våld i relationen. I dessa fall bör det vara möjligt att skilja sig omgående. Därför vill Sverigedemokraterna utreda hur fler situationer kan undantas från kravet på betänketid. Jag vill fråga ledamoten här i dag: Är detta något som vi kan hoppas få stöd för från Socialdemokraterna nästa gång som frågan behandlas?

Anf. 121 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Det var flera frågor. Jag ska försöka använda min tid väl. Vi får fortsätta diskutera i utskottet om jag inte hinner med allt.

Du nämner frågan om vårdnad, boende och umgänge vid våld. Det är inte för inte som det var vår regering som tillsatte de utredningar som den moderata kollegan i utskottet förtjänstfullt redogjorde för. Det är en lång rad utredningar, en lång rad produkter, som den nuvarande regeringen har tagit över och jobbar med. Det uppskattar vi. Vi tror verkligen att vi i detta land är betjänta av enighet i dessa frågor. Vi vill verkligen rikta ett tack till regeringen för att man fortsätter jobba med detta. Det är ju inte partiskiljande.

Detta gjorde vi alltså i regeringsställning.

Sedan hörde jag inte riktigt att jag fick svar på min fråga om när Sverigedemokraterna anser att regeringen ska komma tillbaka till riksdagen i denna fråga.

Vi tar gärna fasta på att vi nu är eniga. Visst kan vi blicka bakåt – absolut. Det gör vi när vi granskar arbetet, och det gör vi i våra årsberättelser. Men nu talar vi om här och nu. Vi har en enighet. Min fråga till ledamoten Lundberg är fortfarande: När anser ni att det är rimligt att regeringen kommer tillbaka? Eller är Sverigedemokraterna inte beredda att ge ett besked om det? Nu är det ändå ni som är regeringsunderlag.

Apropå att vi styrde vill jag säga: Vi hade absolut regeringsmakten, men vi vet att vi inte alltid styrde med våra budgetar. Vi vet också hur det såg ut här i kammaren.

Jag har säkert glömt någon av alla de frågor jag fick, men då hoppas jag att vi kan fortsätta med diskussionen i utskottet. Jag menar inte något annat än att jag hoppas att vi ska kunna ha goda och konstruktiva diskussioner för att nå samsyn i viktiga frågor.

Anf. 122 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Eftersom Laila Naraghi i sitt anförande apostroferade mig tänker jag att det är viktigt att försöka förklara hur vi resonerar.

Under förra mandatperioden införde vi till exempel ett barnfridsbrott inom ramen för januarisamarbetet. Jag är glad att Morgan Johansson, som då var statsråd, och jag hade den pressträffen ihop, för Liberalerna låg verkligen bakom att detta skulle ske.

Innan det skedde var Liberalerna tydliga med att när vi nu inför ett barnfridsbrott som innebär att barn i juridisk mening blir brottsoffer är det ju oerhört viktigt att man parallellt med det direkt tillsätter en utredning för att det inte ska hamna i det läge som ledamoten tog upp här, nämligen att barn tvingas till umgänge med en våldsutövande förälder och att mammor är förtvivlade och rädda för att lämna en relation.

Efter fyra år av kamp för att våga ta fasta på centralt viktiga frågor blev det ändå inte det gehör som jag hade önskat, även om vi lyckades genomföra många viktiga reformer. Jag uppfattade också att ledamoten från Vänsterpartiet sa att det i den utredning som nu ligger inte är riktigt tydligt när det gäller åtgärder kring tvångsumgänge.

Det här handlade också om frågan om barnets bästa, där Socialdemokraterna inte ville delta och inte ville driva på, så när vi då har dels statsrådet Camilla Waltersson Grönvall som är supertydlig, dels justitieminister Gunnar Strömmer som också är tydlig med det här känner jag att det verkar dumt att gå över ån efter vatten. Då är det bättre att aktivt jobba med dem som tydligt uttrycker att de vill göra det som jag önskade göra under hela den förra mandatperioden.

Men jag är glad att även ni har bytt fot nu.

Anf. 123 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Tack, Juno Blom, för att du deltar i den här debatten! Det är väldigt uppskattat. Jag hade tänkt citera dig oavsett, eftersom du så tydligt för Liberalernas räkning har gett besked i den här frågan.

Vi socialdemokrater är tydliga. Vi har gett ett tydligt besked, och vi anser att det här är oerhört viktigt.

Om det nu är det som sägs och om jag förstår ledamoten rätt vill jag säga att jag delar uppfattningen att det finns en hel del att göra med det förslag som kommit från utredaren. Precis som Vänsterpartiets ledamot lyfte fram har det ju kommit allvarlig kritik mot utredarens förslag, så nog finns det en hel del att göra. Men jag uppskattar verkligen Moderaternas tydliga besked om tvångsumgänge.

Sedan tror jag att det är lite viktigt att vi håller tungan rätt i mun. Jag hade tänkt att vi kanske skulle spara det här till beredningen i utskottet, men eftersom jag ser att jag har tid vill jag ändå ta tillfället i akt och säga att ja – alla talar om barnets bästa. Men bekymret är ju att lagstiftningen som en del av barnets bästa beskriver den här nödvändigheten som trumfar allting annat, som trumfar rätten till ett liv fritt från våld, som i princip trumfar rätten till liv. Det har vi sett i de här fallen. Det handlar om att under alla omständigheter ha detta umgänge, även om det finns risk för våld, precis som Moderaterna har beskrivit.

Här gäller det att titta noga på remissvaren och på vad som kommer från regeringen och att också inse att det här gäller många fler barn än dem där det finns personer som är dömda för de här brotten. Det gäller väldigt många barn.

Anf. 124 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Jag tror att man ska hålla isär begreppen. Socialtjänstlagen är en ramlag, så det finns barn som inte tvingas till umgänge med en våldsutövande pappa, och det finns även barn som tvingas till sådant umgänge. Det handlar alltså också om en attitydfråga.

Vi har en väldigt stark föräldrarätt, och ett perspektivskifte måste till. Det är exakt det som regeringen aviserar. Jag saknade det under den förra mandatperioden även om jag här i kammaren, precis som ledamoten var inne på, var tydlig med att det måste ske.

När det gällde just tvångsumgänge men även, som ledamoten var inne på, barnets bästa var det en diskussion som gällde barn som är placerade och där vården ska upphöra. Då ansåg inte Socialdemokraterna och till en början inte heller Miljöpartiet – när man sedan lämnade regeringen ställde man sig på övriga partiers sida – att man måste ha barns bästa som ett eget rekvisit i lagstiftningen för att kunna lyssna på barn. Det som skiljer vår lagstiftning från barnkonventionen när den blev lag är ju barns rätt att komma till tals.

Det är alltså oerhört viktigt att detta går igenom alla delar. Därför blir det märkligt för mig att Socialdemokraterna i det här läget säger att de är tacksamma för att vi ställer oss på deras sida, när det som faktiskt har skett är att Socialdemokraterna *inte* har vågat fatta de här avgörande besluten. Att utredningen är otydlig beror ju på att direktiven inte har haft den tydlighet som krävs för att man fullt ut verkligen ska ställa sig på det lilla utsatta barnets sida.

Däremot tror jag att allvaret i de konflikter som finns för utsatta barn är så mycket större och viktigare än våra partipolitiska konflikter. Därför tycker jag att det är väldigt viktigt att vi är ärliga mot varandra, att ni kan säga att ni har insett att det är på det här viset och har väckt en motion och att vi nu, tillsammans med en regering som vill, kan göra en förändring.
(Applåder)

Anf. 125 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag tror att de som möjligtvis följer debatten denna timma är intresserade av att veta vad riksdag och regering ska göra här och nu. Jag instämmer i det. Vi har haft ett tydligt anförande. Vi har två tydliga kommittémotioner väckta både i justitieutskottet och här, där vi är tydliga i dessa frågor.

Det är väl fantastiskt om vi kan få den här enigheten, oavsett var den kommer ifrån. Jag tror att de våldsutsatta barnen, mammorna, anhöriga och alla som kämpar i de här frågorna – eftersom jag citerade Juno Blom förstår jag att även hon har mött dem – nog mest vill att detta ska komma på plats. Jag tänker därför att vi kan väl ta fasta på den enigheten.

Vi hörde också hur vår moderata kollega talade om att det kommer att gå snabbare så här, utan ett tillkännagivande. Det är ju ett löfte till oss här i riksdagen att regeringen kommer att vara snabb. Vi får väl hålla utkik på propositionslistan och se att vi får bra förslag som gör skillnad på riktigt.

Jag uppskattar alltså enigheten. Sedan kan vi säkert ha en särskild övning där vi diskuterar bakåt i tiden. Men det viktiga är ju vad som sker framåt.

Anf. 126 MAGNUS BERTSSON (KD):

Herr talman! I detta betänkande föreslår civilutskottet att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden om bodelning. Utskottet anser att regeringen bör ta de initiativ som krävs för att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar. I det sammanhanget bör regeringen bland annat se över möjligheten att införa en rimlig bortre tidsgräns för när en bodelningsförrättning ska vara klar. Vi kristdemokrater står bakom hela betänkandet och därmed också detta tillkännagivande.

Om ett gift par inte kan komma överens om en bodelning ska en domstol på ansökan av en parterna utse någon till bodelningsförrättare. För den av de båda med den sämsta ekonomiska situationen har fastställandet av bodelningen vanligtvis mycket stor finansiell betydelse. Det är därför av stor vikt att det finns ett välfungerande och rättvist system.

I departementspromemorian *Några bodelningsfrågor* uppmärksammas bodelningsfrågor att tänka på för framtiden. Bland annat konstateras att flera verksamma jurister vittnat om stora handläggningsproblem på grund av passivitet eller frånvaro från sammanträden av den part som vinner på att ärendet drar ut på tiden. För att komma till rätta med detta lyfte utredaren fram flera förslag till åtgärder att överväga eller att utredas vidare, exempelvis en rättighet för en bodelningsförrättare att utdöma vite om någon av parterna inte skulle dyka upp till ett kallat sammanträde.

Justitieminister Gunnar Strömmer har berättat att det snart går ut en inbjudan till ett rundabordsamtal för att inleda en kartläggning om orsaker till utdragna bodelningsprocesser och hur ofta förekommande dessa är, vilket är mycket positivt. När regeringen i enlighet med detta tar initiativ ska den också överväga det som nämndes innan om en rimlig bortre tidsgräns för när en bodelningsförrättning ska vara klar.

Även frågor om vårdnadsöverflyttning och adoption vid familjehemsplaceringar diskuteras i betänkandet, och på detta område har det riktats tillkännagivanden till den tidigare regeringen. Bland annat har de gällt att regeringen ska återkomma med lagförslag som kan säkerställa att barns

bästa alltid går före alla andra intressen när det gäller vårdnadsöverflyttning och adoption vid familjehemsplaceringar. Vidare ska prövningen av en fråga om vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrar göras på det mest ändamålsenliga sättet.

Som resultat av detta tillsattes en utredning som fick namnet Utredningen om vikten av trygghet och kontinuitet för barn i utsatta situationer, som skulle göra en översyn av reglerna i föräldrabalken. Utredningen redovisade sitt förslag i januari i år i betänkandet *Tryggare hem för barn*. Utredningen har sett över reglerna i föräldrabalken om bland annat vårdnadsöverflyttning och adoption i syfte att skapa bättre förutsättningar för kontinuitet, stabilitet och trygghet för familjehemsplacerade barn. Detta betänkande är nu på remiss, och remisstiden närmar sig sitt slut – vilket innebär att frågorna snart kommer tillbaka för beredning i Regeringskansliet.

Vidare behandlar betänkandet även frågor om tvångsäktenskap, månggiften och kusinäktenskap. Riksdagen har under senare år beslutat om en rad lagändringar och andra åtgärder som riktar sig mot bland annat tvångsäktenskap, månggiften och släktskapsäktenskap. Riksdagen riktade även under våren 2021 ett tillkännagivande till regeringen om en ventil i fråga om månggiften. I Tidöavtalet mellan de tre regeringspartierna och Sverigedemokraterna talas det dessutom om ytterligare åtgärder mot tvångsäktenskap, månggiften och kusinäktenskap som är helt i linje med flera av motionsönskemålen.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkande CU6.

Anf. 127 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Ungefär hälften av alla äktenskap i Sverige slutar i skilsmässa.

När par som är sammanboende eller gifta bestämmer sig för att gå skilda vägar ska de också skiljas ekonomiskt. Det kan vara en enkel process om de är eniga, men det kan också vara mycket långdraget och svårt om de inte är överens.

Om separationen varit önskad av den ena maken, eller om det förekommer våld i nära relation, finns en risk att den ena parten förhindrar bodelningen och förhalar processen. Tingsrätten kan utse en bodelningsförrättare för att hjälpa till med delningen, men det bekostas med hälften var av parterna och kan vara väldigt kostsamt. Arvodet ligger på ungefär 2 000 kronor, och ofta vill bodelningsförrättaren ha betalt i förskott. Ju längre tid bodelningen tar, desto mer tjänar juristen på den. Det finns således inga incitament för en snabb process. Den rättshjälp som tidigare fanns för bodelningar togs mycket olyckligt bort av Socialdemokraterna i slutet av 90-talet, vilket innebär att den som inte har råd att betala inte får möjlighet till en rättvis bodelning om den andra parten inte samarbetar.

I dag finns inga regler för hur lång tid en bodelning får ta och inte heller tillräckligt kraftfulla konsekvenser för den som medvetet lämnar in fel dokument, vägrar att dyka upp på sammanträden eller på annat sätt gör att processen drar ut onödigt länge på tiden. Det finns ett stöd för fem timmars bodelning som tingsrätten kan besluta om i särskilda fall, men det är inte alls säkert att fem timmar räcker.

När ett par som varit sambo ska bodela är det enbart bostaden och bohaget som ska bodelas. Trots det kan bodelningen pågå mycket länge och kosta ofantliga summor. I ett fall som jag känner till tog det bodelningsförrättaren ett år att komma fram till att parterna ägde halva bostaden var, något de såklart redan visste. Processen får nu fortsätta genom lagen om samäganderätt. Det här har hittills kostat dem 138 000 kronor.

Har paret varit gifta är processen ännu mer komplicerad. Det finns exempel på bodelningar som har pågått i tolv år. Tolv år! Det är ju helt galet. "Karin", som hon kallades i reportaget i TV4 som handlade om bodelningar, bodelade i sex år till en kostnad av en halv miljon kronor. Exempelen och artiklarna är tyvärr många, och många av dem är helt horribla.

Herr talman! Bodelningsprocesser som drar ut på tiden kan innebära stora problem, framför allt för den ekonomiskt svagare parten. I relationer där det förekommer våld är det extra viktigt att det går snabbt att lämna förhållandet när man väl har bestämt sig för det. Men faktum är att bodelningsprocessen i stället kan bli en del i eftervåldet.

Ekonomiskt våld är i regel en förlängning av annat våld och utövas oftast av en man mot en kvinna genom manipulation, fysiskt våld, psykiskt våld eller hot. Syftet är att få makt över kvinnan genom hennes ekonomi. Det kan handla om att till exempel ta kontroll över någons bank-id, flytta pengar från kvinnans konto till sitt eget konto, att skaffa nya kreditkort i hennes namn som bara han har tillgång till eller att helt enkelt skriva över fordon eller andra tillgångar på sig själv. Det kan också handla om att försvåra för kvinnan att få eller behålla ett jobb genom att till exempel stänga av väckarklockan på morgonen så att hon försover sig, skära sönder däck- en på bilen så att hon inte kan ta sig till jobbet eller besöka arbetsplatsen och uppträda hotfullt.

Övergreppen resulterar i att offret blir ekonomiskt låst till sin partner och beroende av honom, vilket försvårar en separation. Den här situationen begränsar självklart kvinnans möjlighet till en nystart när hon väl har lyckats lämna den destruktiva relationen.

Här kan tyvärr dagens regelverk för bodelning användas som ett våldsvärktyg. Den som är fast i en långdragen bodelning har betydligt svårare att gå vidare från ett sådant övergrepp, och gärningsmannen behåller offret i sitt grepp mycket längre.

Även betänketiden vid skilsmässa måste utredas så att fler situationer kan undantas från betänketiden, till exempel när det har förekommit våld eller liknande brott mot person inom äktenskapet. Jag vill därför yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 5.

Herr talman! Glädjande nog kommer riksdagen att ställa sig bakom Sverigedemokraternas förslag om att med utgångspunkt i promemorian *Några bodelningsfrågor* från 2005 utreda möjligheterna till en effektivare bodelningsprocess med en rimlig bortre tidsgräns. Regeringen har också uppmärksammat problemen och uttryckt en vilja att se över lagstiftningen. Det är bra. Men eftersom frågan är så oerhört viktig går civilutskottet fram med det här förslaget till tillkännagivande för att tydliggöra hur angelägen vi anser att en förändring är och för att sätta kvinnors trygghet högre upp på dagordningen.

Det måste bli enklare för den som vill ta sig ur ett destruktivt förhållande att separera, och dagens brister i bodelningsprocessen måste lagas.

På samma sätt som ingen ska tvingas in i ett äktenskap man inte har valt ska ingen heller tvingas stanna kvar i ett äktenskap mot sin vilja.

Det här tillkännagivandet är ett litet steg på vägen mot att förhindra att någon utsätts för förhållning när det gäller separation eller skilsmässa, men framför allt är det för att förbättra situationen för utsatta kvinnor.

Anf. 128 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Tack, Angelica Lundberg, för anförandet!

Det är väldigt få gånger som Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna håller med varandra. Men jag blev väldigt glad över det seminarium som ledamoten här har anordnat om frågan om ekonomiskt våld, vilket är väldigt viktigt. Jag ser att ledamoten tar vid i det arbetet. Ibland undrar jag till och med om ledamoten är i rätt parti. Ledamoten har väldigt intressanta och viktiga åsikter, som jag tackar för.

I och med att Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget och har den starka positionen att vara det största partiet i regeringsunderlaget har Sverigedemokraterna lyckats pressa regeringspartierna att ta tag i den viktiga frågan om tidsgräns vid bodelning. Vi fick till en gemensam utgångspunkt i den frågan, vilket jag är väldigt glad för.

Men sedan är det faktiskt så som ledamoten tog upp här att Sverigedemokraterna bara har en reservation om frågan om att avskaffa betänketiden vid äktenskapsskillnad eller separation. Min fråga till ledamoten är därför vad som blir Sverigedemokraternas roll i regeringsunderlaget för att under de kommande fyra åren försöka främja frågan och pusha regeringen att ta ställning i frågan om ekonomiskt våld, bland annat genom att driva frågan om att avskaffa betänketiden vid äktenskapsskillnad eller separation. Det är ju en väldigt stor fråga och en förlängning av våldet som sker mot kvinnor i dagens samhälle.

Anf. 129 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Tack till Nadja Awad för frågorna och för den samsyn som vi kan hitta i de här frågorna!

Jag vet att Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har samsyn också i vissa konsumenträttsliga frågor och så vidare. Det är viktigt och har alltid varit viktigt för Sverigedemokraterna att när man hittar samsyn i en fråga är det inte så noga vad det andra partiet är för parti, utan då är det viktigaste sakpolitiken och att driva frågan framåt.

Jag är väldigt glad att vi delar synen vad gäller just ekonomiskt våld. Jag är så glad att vi pratar om den här frågan. Vi har pratat om den i civilutskottet ganska mycket nu på våren, och bara det gör att frågan lyfts högre upp på dagordningen.

Det här har ju varit något som folk knappt vet vad det är. Vad då ekonomiskt våld? Är inte det bara bedrägeri? Nej, det är inte bedrägeri eller identitetsstöld. Ett bedrägeri eller en identitetsstöld syftar ju oftast till att tillskansa sig själv medel på något sätt medan det ekonomiska våldet handlar om att trycka ned den andra parten. Det handlar om att ta kontroll över henne och förvägra henne rätten till sin egen ekonomi.

Vad kommer att Sverigedemokraterna att göra? Precis som vi hört här tidigare i dag från regeringspartierna är det här en fråga som de också tar på allvar. Det ligger ganska mycket på regeringens bord som är viktigt, och vi kommer att se till att driva den här frågan framåt så mycket som vi

bara kan. Det kan ske genom tillkännagivanden som i bodelningsfrågan, men det kan också ske genom de samtal som vi har med regeringen där vi tillsammans försöker hitta en väg framåt.

Prot. 2022/23:88
13 april

Familjerätt

Anf. 130 NADJA AWAD (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Då kan jag verkligen tydliggöra min glädje över att man kommer att fortsätta pusha för frågan om ekonomiskt våld. Den har uppenbarligen inte lyfts fram på något sätt i Tidöavtalet eller i regeringsunderlaget, vilket Vänsterpartiet verkligen beklagar.

Jag skulle ändå vilja veta om de här samtalen faktiskt kommer att realiseras under de kommande fyra åren. Ibland kan man tänka att det kan vara viktigt med ett samtal eller en fikastund, men vi vill ju gå från ord till handling här. Det här rör ju faktiskt våld mot kvinnor som i stor utsträckning begränsar deras utrymme att ta för sig ute i samhället jobbmässigt, socialt, känslomässigt och i relationer. Det är någonting som vi måste prioritera högre på dagordningen, och som jag nämnde lyfter inte Tidöavtalet på något sätt fram frågan om ekonomiskt våld.

Finns det någon särskild plan? Vi kan ju fortsätta ordna med samskrivningar och lyfta fram våra egna reservationer i frågan om exempelvis betänketiden. Nu fick vi till det här med bodelningen, vilket jag är väldigt glad för. Det kan vi då släppa eller åtminstone följa upp så att vi ser till att det blir bra och realiseras på ett bra sätt. Men finns det någon plan när det gäller att avskaffa betänketiden? Det här är ju lagstiftning som är väldigt föråldrad. Äktenskapsbalken är uråldrig lagstiftning, och den behöver reformeras.

Jag undrar om ledamoten skulle kunna tydliggöra något om de här samtalen och ifall vi kommer att se något konkret inom en snar framtid.

Anf. 131 ANGELICA LUNDBERG (SD) replik:

Herr talman! Tack igen till Nadja Awad för frågan!

Jag vill återigen understryka hur viktigt det är att jag och ledamoten står här och har den här debatten just nu, för det gör att frågan lyfts upp igen.

Jag kan bara säga att när jag har pratat om detta med ekonomiskt våld med folk, med människor i min närhet och med partikamrater och så vidare, har det visat sig att det är ett otroligt stort problem. Alla jag pratat med har själva varit utsatta eller känner någon som varit utsatt. Det är inte i alla fall man vet att det är just ekonomiskt våld. Man kan inte sätta ord på det på det sättet. Men det här är en superviktig fråga.

Det är ju så att Tidöavtalet är en process. Det som finns i Tidöavtalet nu ska vi ta hand om, och sedan finns det utrymme för fler gemensamma förslag från Tidöpartierna.

Vad gäller just bodelningsfrågan vill jag säga att det är jätteviktigt att vi inte släpper den nu. Vi har riktat ett tillkännagivande från riksdagen, men det är upp till regeringen att agera på det tillkännagivandet.

När det gäller bodelningsprocessen har justitieminister Gunnar Strömmer kallat till ett rundabordssamtal med samtliga partier och även intresseorganisationer som kommer att ske i början av maj. Steg har alltså redan tagits för att driva igenom åtgärder på riktigt här.

Jag delar ledamotens uppfattning att vi inte kommer särskilt långt med vackra ord utan behöver omsätta dem i handling. Jag hoppas att ledamoten och jag får tillfälle att prata mer om de här frågorna och försöka komma fram till hur vi bäst kan hjälpa alla utsatta kvinnor.

Anf. 132 JAKOB OLOFSGÅRD (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

För oss som får förmånen att vara vigselförrättare är det en glädje och lycka att få se två människor bestämma sig för att leva ett liv tillsammans. Men det vi debatterar i dag är när livet inte riktigt blev som vi hade tänkt oss. Det handlar om bodelning efter en skilsmässa.

Ibland blir det ju inte så som vi tänkt oss eller drömt om eller hoppats på, och när det inte blir så måste det fungera. Vartannat äktenskap slutar tyvärr med skilsmässa, och siffran är ännu högre för samboskap.

Svensk lag bygger på att skilsmässa är en grundläggande rättighet för individen. Ingen ska någonsin tvingas vara kvar i ett äktenskap man inte vill leva i.

Här blir bodelningen ett problem, vilket mina kollegor i civilutskottet har varit inne på före mig. Ägodelar ska fördelas, och detta ska dokumenteras. Själva skilsmässan går förhållandevis snabbt om man jämför med bodelningen. När två liv har flätats samman tar det tid att nysta upp dem. Men det får inte ta för lång tid.

Vem ska överta den gemensamma bostaden, eller ska den säljas, och hur ska detta gå till? Egentligen kan även detta lösas relativt snabbt om man är överens eller med hjälp av en bra jurist.

Nu slutar det inte lyckligt för alla. Då behövs det en bodelningsförrättare. Varje år kopplas cirka 1 000 bodelningsförrättare in vid skilsmässor, både för att lösa konflikten och för att skapa ekonomisk rättvisa. Men den ena parten kan av ren ondska, skulle jag vilja påstå, obstruera och dra ut på tiden i flera år vid bodelning. Den kan vägra att uppge vilka tillgångar den har eller vägra att skriva på avtalet eller att öppna brev med information och tvingar därmed kvar den andra i ett destruktivt äktenskap.

Den andra i det här fallet är kvinnor. Och som flera nu förstår är den utsatthet som kvinnor befinner sig i vid den här situationen en boja och ett fängelse. Den situation som handlar om att bli utsatt för det som vi benämner ekonomiskt våld och som vi debatterar här i dag är en jämställdhetsfråga, därför att det främst drabbar kvinnor.

Här är juridiken bakbunden, herr talman, för det nuvarande systemet brister. Det finns verktyg i dag som exempelvis vitesföreläggande, men de verktygen används sällan i praktiken, och även om de används räcker de inte till. Därför är det nu välkommet med ett tillkännagivande från civilutskottet om ett slutdatum för detta ekonomiska fängelse som även oftast innebär fysiskt våld.

Tidigare i år bjöd jämställdhetsministern in sina EU-kollegor till en konferens om just kopplingarna mellan fysiskt våld och ekonomiskt våld. Det visar att detta är en prioriterad fråga för den här regeringen. Som vi har hört här innan lyfter också justitieminister Gunnar Strömmer detta som en prioriterad fråga. Att vi här från riksdagen också prioriterar detta tillsammans visar att det är en kraftfull enad front kring det ekonomiska våldet.

Att förhålla en bodelning måste straffa sig för varje våldsam man som använder bodelning som ett verktyg i våldet mot en kvinna. Jag skulle vilja rikta mig, som man, till dig, som man, som gör detta: Det är så fel! Det är ondska.

Riksdagen kommer nu att ställa sig bakom att utreda möjligheterna till en effektivare bodelningsprocess med en rimligare bortre tidsgräns. Tyvärr vaknar politiken sent inför detta faktum. Men med den nya regeringen får vi se detta som ett startskott för fler åtgärder i denna viktiga jämställdhetsfråga om våld i nära relationer.

Anf. 133 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Jakob Olofsgård, för ditt anförande som rörde sig mycket om bodelningsfrågor, vilket jag tycker är otroligt spännande! Jag kommer att återkomma till bodelning i mitt anförande.

Men den fråga som jag har nu till ledamoten handlar om automatisk gemensam vårdnad vid födseln, för barn som föds av föräldrar som inte är gifta. Är frågan om att båda föräldrarna är lika viktiga för barnet inte längre viktig för Liberalerna? Varför yrkar annars Liberalerna avslag på Centerpartiets motion om just gemensam vårdnad även för ogifta? Under förra mandatperioden yrkade nämligen Liberalerna bifall till motsvarande förslag.

Den lagstiftning som vi har i föräldrabalken är från 1949. Ansvariga ministrar som fattade beslut om detta var födda mellan 1881 och 1906! För mig är det ett tecken på att vi verkligen har en lagstiftning på familjerättsområdet som bygger på hur vi såg på samhället för ganska länge sedan.

I den här lagstiftningen står det alltså att barnet från födseln står under vårdnad av båda föräldrarna, om dessa är gifta med varandra, och i annat fall av modern ensam. Vad är då skillnaden för barnet om föräldrarnas juridiska relation är att de är gifta, sambor eller särbor? Och är inte detta en viktig fråga för Liberalerna längre?

Anf. 134 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Martina Johansson, för frågan som tar upp ett viktigt ämne när det gäller våra barn och deras bästa!

Men samtidigt förstår jag inte frågan. Anledningen till att vi inte bifaller Centerpartiets motion, herr talman, är att vi sitter i regering och att detta bereds på regeringens bord. Man tittar på frågan och arbetar med detta, och vi vill inte föregripa det arbete som kommer.

Då blir det lite märkligt att säga att det inte är en prioriterad fråga, när ledamoten vet att vi har drivit detta innan och att det är en prioriterad fråga för Liberalerna att titta på. Bara för att vi inte i detta fall bifaller Centerpartiets motion innebär det inte alls att vi inte prioriterar frågan.

Anf. 135 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret! Det var en nyhet att just den här frågan om automatisk vårdnad även när föräldrarna inte är gifta ligger på regeringens bord och bereds, för det finns inte något tillkännagivande om det sedan tidigare. Men det är tacknämligt om regeringen har tagit tag i frågan, för det är en väldigt viktig värdering i hur vi ser på föräldrarnas roll: att båda föräldrarna faktiskt är lika viktiga för barnet, för barnets bästa.

Även när det gäller sociala föräldrar var Liberalerna och Centerpartiet överens under förra mandatperioden om att stärka och förtydliga de sociala föräldrarnas roll ur ett barnperspektiv. Nu finns det ju motioner att bifalla även på det här området. Här ska jag väl då upplysa om att det finns en utredning, om inte ledamoten har koll på det, men det har han säkert.

Min fråga är på vilket sätt Liberalerna kommer att driva på för att detta kommer till skott, så att den liberala flaggan kan fortsätta att finnas där, eftersom Liberalerna hävdar att man är den liberala tryggheten i regeringen. Frågeställningen blir då: Om detta nu bereds, när kommer det då ett förslag om automatisk gemensam vårdnad för barn som inte har gifta föräldrar? Bra föräldrarelationer ger trygga barn, unga och unga vuxna.

Anf. 136 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag vill tacka för att ledamoten återigen lyfter frågor som är viktiga. Jag får väl upprepa, för att det inte ska snedtolkas, att jag inte sa på vilket sätt det bereds. Jag sa *att* det bereds. Vi talade om en föräldrabalk som är föråldrad, och jag instämmer med ledamoten i det.

Man tittar nu närmare på detta, och det är någonting som vi får återkomma till. Vi vill därför inte föregripa det helhetsarbete som pågår kring detta. När det gäller de utredningar som finns är det samma sak där. Jag ser fram emot att få återkomma när vi har en skarp proposition att diskutera vidare med ledamoten Martina Johansson.

Anf. 137 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Olofsgård, för ditt engagemang i de här frågorna och den samsyn som råder! Jag blev inspirerad att begära en replik då du nämnde det initiativ som regeringen tog till den EU-konferens som jämställdhetsministern stod värd för. Vi har uppmärksammat det, och vi uppskattar att ordförandeskapet också används för detta.

Jag är osäker på om ledamoten sa det i sitt anförande, men i rubriken är det just det förebyggande arbetet kring det ekonomiska våldet som lyfts. Därför vill jag ta mig friheten att lyfta en fråga som kvinnoorganisationer har larmat om: hur frånvaron av formkrav för fullmakter används av våldsamma män för att utöva makt och kontroll över kvinnor.

Vi har ju här i riksdagen nåtts av uppgifter om denna frånvaro av formkrav. För till exempel bankärenden behöver fullmakter inte innehålla datum eller vara bevitnade, vilket har förenklat och möjliggjort för våldsutövare att skuldsätta våldsutsatta kvinnor. Trots att fullmakter har innehållit felaktiga personnummer har de kunnat användas för att ta stora lån i våldsutsatta kvinnors namn. Det begränsar kvinnans handlingsutrymme, både ekonomiskt, socialt, fysiskt och psykiskt, naturligtvis.

Ibland anføres att det är en fördel att det inte finns några formkrav. Men vi menar att det aldrig kan ha varit lagstiftarens intention att göra det enkelt för vissa och på det sättet göra det möjligt för andra att missbruka detta.

Utifrån att det är förebyggandet av det ekonomiska våldet som vi vill arbeta med undrar jag hur ledamotens och jämställdhetsministerns parti ser på de här frågorna, som man alltså säger sig gå i bräsch för i EU. Men vad är man beredd att göra här hemma för att frånvaron av formkrav inte ska kunna användas som ett instrument i det ekonomiska våldet mot redan väldigt pressade våldsutsatta kvinnor? Här borde vi inom politiken kunna göra mer.

Anf. 138 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för att hon lyfte upp de viktiga fullmakterna. Vid det seminarium vi hade i riksdagen lyftes det tydligt fram att det finns en problematik med missbruk av fullmakter.

EU-konferensen handlade om det förebyggande men också om att börja ett samtal, använda egenskapen att vara ordförande i EU och lyfta upp frågan på EU-nivå. Det visar att det här är en prioriterad fråga för regeringen att jobba vidare med.

Jag hade ett samtal om just dessa frågor med jämställdhetsminister Paulina Brandberg före denna debatt. Jag fick med mig att med emfas kunna uttrycka att det är en prioriterad fråga att jobba med helheten i detta därför att det, som vi var inne på tidigare, är en jämställdhetsfråga att lyfta upp det på olika sätt.

Som jag nämnde i mitt anförande får bodelning bli ett startskott, som blir ett tillkännagivande, som blir något som vi från riksdagen ska följa upp och så vidare. Jag ser att det finns goda möjligheter att det kan bli verkstad också med detta, men vi får absolut inte stanna där, som ledamoten var inne på. Det finns fler saker. Fullmakter är en sådan sak, men också det som lyftes upp på seminariet, hur man ska hantera att Swish är våldsutövarens bästa bankomat.

Det finns alltså många saker att ta upp, men fullmakter är en sak som vi i Liberalerna ser positivt på att lyfta fram.

Anf. 139 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag vill verkligen understryka hur viktigt det är att Sverige som land går i bräschen och att vi försöker få med oss EU i dessa frågor. Men vi kan lägga detta åt sidan. Vi måste också klargöra det som finns här hemma.

I förra veckan ställde jag en fråga till jämställdhetsministern om formkrav för fullmakter. Jag vet inte om jämställdhetsministern har sagt något annat till partikollegan Olofsgård än det svar jag fick. Hon sa att det inte är aktuellt att införa något ytterligare lagkrav på utformning av fullmakter eller att dessa ska bevittnas. Regeringen är alltså inte beredd att göra något på den här fronten.

Förstår jag ledamoten Olofsgård korrekt? Detta kanske är fråga som bereds och diskuteras inom Regeringskansliet, och det kanske faktiskt finns en diskussion inom Tidöpartierna. När kan vi i så fall förvänta oss något, det vill säga när ska jag ställa en riksdagsfråga för att kunna få det besked som Olofsgård kanske har fått av sin partikollega?

Jag förstår verkligen poängen med att det kan finnas fördelar med att inte ha formkrav för fullmakter, men statens goda intentioner att förenkla transaktioner kan ju inte ske på bekostnad av våldsutsatta kvinnor, som kan hamna i sådana situationer som det har larmats om till oss i riksdagen.

Därför vill jag ändå ha lite mer besked till våra väljare: Är man beredd att inte bara tala om ett förebyggande arbete på EU-nivå utan faktiskt gå från ord till handling också här i Sverige, hemmavid?

Anf. 140 JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för ytterligare visat engagemang i denna fråga, som lyfts fram tydligt.

Jag vill förtydliga att ministern sa till mig att det är en prioriterad fråga men att hon inte nämnde något om fullmakter. Där får ledamoten fortsätta att höra av sig till och fråga jämställdhetsministern, som sitter i regeringen. Ministern får svara på de frågorna. Jag kan svara för Liberalerna som ledamot här att vi ser att detta är en viktig fråga att jobba vidare med.

Anf. 141 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Vi ska fatta beslut om en rad olika feministiska förslag för att upprätta jämställdheten mellan män och kvinnor men också säkerställa att barnkonventionen efterlevs.

Mäns våld mot kvinnor och barn måste vi politiker sätta stopp för. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 23 och reservation 27 om att domare som dömer i familjerättsliga mål ska ha en särskild barnkompetens och om att tydliggöra att inget barn ska ha umgänge med en våldsam förälder.

Vi lyckades nå enighet i civilutskottet vad gäller att stärka förutsättningarna för rättvisa bodelningar vid äktenskapsskillnad eller separation och motverka att bodelningar förhalas och dras ut på tiden.

I det sammanhanget ska vi fatta beslut om att regeringen bland annat ska se över möjligheten att införa en rimlig tidsgräns för när en bodelningsförrättning ska vara klar. Det är en viktig feministisk fråga, för när tingsrätten utser en bodelningsförrättare när paret inte kommer överens kan den juridiska processen i dag dra ut på tiden eftersom det saknas tidsgränser för hur lång tid den får ta. Den som inte vill samarbeta i en bodelning kan därför förhåla processen.

Till skillnad från vid en vanlig tvist i domstol måste också parterna själva betala för bodelningsförrättaren, vilket kan bli väldigt dyrt. Den som har en sämre ekonomi riskerar att förlora tillgångar som den har rätt till därför att den inte har råd att inleda en bodelningsprocess.

Samma sak gäller om bodelningen drar ut på tiden och av den anledningen blir väldigt dyr på grund av kostnaden för bodelningsförrättarens många arbetstimmar. Att förhåla bodelningsprocessen kan därför vara en del av det eftervåld som kvinnor utsätts för av en tidigare partner efter det att relationen tagit slut, där syftet är att göra livet så svårt som möjligt för kvinnan.

Vänsterpartiet menar att dagens regler för bodelning i alltför liten utsträckning tar hänsyn till eller skyddar den svagare parten, ofta kvinnan. Dagens regler för bodelning behöver därför ses över, och det kommer att bli en möjlighet. Det är ett viktigt steg i rätt riktning för att få bukt med det ekonomiska våldet.

Herr talman! Jag hade jättegärna velat stå här och lyfta fram fler ställningstaganden som vi är eniga om i vårt utskott, men vi är tyvärr inte eniga om en annan feministisk fråga, att ta bort kravet på betänketid vid äktenskapsskillnad, eller att säkerställa att barnkonventionen efterlevs i tvister om vårdnad, boende och umgänge, att införa ett juridiskt biträde för barn, att de domare som dömer i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat särskild barnkompetens eller att det ska bli obligatoriskt för domstolar att upprätta särskilda barnprotokoll i mål om vårdnad, boende och umgänge.

I ljuset av rörelsen lex Tintin var vi i Vänsterpartiet särskilt förberedda på att det äntligen skulle kunna göras en översyn av hur vårdnadsreglerna

tillämpas i praktiken och framför allt att inget barn ska behöva ha umgänge med en våldsam förälder.

Justitieminister Gunnar Strömmer uttalade sig nyligen i ett interpellationssvar om betänkandet *Tryggare hem för barn*. Där redovisas flera förslag och bedömningar i saken om det krävs författningsändringar för att stärka skyddet för barnet när en fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till en allvarlig kränkning. Förslagen har även bäring på frågor om vårdnad och boende.

Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling, och remisstiden går ut den 8 maj i år. Justitieministern sa att utredningens förslag är en betydelsefull del i regeringens arbete och att det för det fortsatta arbetet blir centralt att ta del av remissinstansernas synpunkter. Om det skulle visa sig, sa justitieministern, att utredningens förslag inte är tillräckliga är regeringen beredd att överväga ytterligare åtgärder.

Givetvis förstår jag, herr talman, att regeringen inväntar remissvaren från legitima remissinstanser för att kunna fatta välgrundade beslut om det behövs förtydliganden i lagtext om situationer då det våld och de kränkningar som en förälder har gjort sig skyldig till innebär att utgångspunkten bör vara att inget umgänge ska ske, även om det, i alla fall för Vänsterpartiet, är tydligt att vårdnadsreglerna måste ändras när en pappa kan mörda en mamma inför sina barn och ändå ha kvar vårdnaden, enligt uppgifter i Dagens Nyheter i dag.

Däremot kan regeringen fatta beslut i andra lika viktiga delar av familjerätten, som justitieministern anförde i samma interpellationssvar om ett stärkt barnrättsperspektiv i lagstiftningen.

Han lyfte fram att det är en självklarhet för denna regering att barn ska skyddas mot våld och annan kränkande behandling och att varje barn ska ges möjlighet att vara delaktigt i frågor som rör honom eller henne.

Justitieministern anförde att han vill förbinda sig att bidra till att det genomförs utbildningar i högre grad och med högre kvalitet än i dag. Det gäller utbildning för att höja kunskapen hos domstolar och även andra, som socialtjänsten, som på ett konkret sätt ska ta till vara barnets intressen. Det är enligt justitieministern helt oundvikligt att de som ytterst dömer och avgör dessa frågor har en ordentlig kunskap om de fall som de ska ta ställning till.

Här kunde vi i utskottet ha fått en enighet för att förverkliga detta genom att införa ett juridiskt biträde för barn och genom att de domare som dömer i mål om vårdnad, boende och umgänge ska ha förvärvat särskild barnkompetens. Detta hade varit enorma steg, herr talman, om vi tittar på alla fakta som ligger bakom tvisterna om vårdnad, boende och umgänge.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige har släppt en rapport där de bland annat konstaterar att i de vårdnadsdomar som de har gått igenom brukar domstolarna generellt bortse från det våld som pappan utsatt barnet eller mamman för. Man gör ingen egen analys av vad som är barnets bästa, utan man tar fasta på principen att barn behöver båda sina föräldrar.

Nio av tio barn som har umgänge med sin eller en närståendes förövare upplever ångest, rädsla, sorg och frustration över umgänget, visar Unizons rapport *Umgänge – för barnets bästa?*

Detta, herr talman, understryker behovet av att låta barns villkor och barns bästa komma i första hand. Barn ska ha samma människovärde som

vuxna med egna rättigheter och tillerkännas inflytande. Då är det viktigt att barnen blir kompetent bemötta och utifrån ålder och mognad ges möjlighet att komma till tals i de processer som rör dem.

Men det är även viktigt att de domare som dömer i familjerättsliga mål har en särskild barnkompetens. Med detta avses kunskaper om bland annat barns utveckling och barns reaktioner på våld och övergrepp som ägt rum inom familjen. Detta borde vara ett minimikrav för att få döma i mål om vårdnad, boende och umgänge eftersom dessa tvister ofta är mycket komplexa. Ett krav på en sådan särskild barnkompetens hos domare skulle enligt Vänsterpartiets uppfattning leda till mer lika tolkningar av principen om barnets bästa. Bristande kompetens hos domstolar i frågor som rör barns utveckling kan nämligen få förödande konsekvenser för de barn som är föremål för föräldrarnas tvist om vårdnad, boende eller umgänge. Det kan röra sig om liv eller död.

Därför är det viktigt att regeringen tar nödvändiga initiativ för att säkerställa att domare som hanterar frågor om vårdnad har tillräcklig kunskap och kompetens så att barnrättsperspektivet får fullt genomslag i praktiken. Detta kan inte nog betonas.

Slutligen: Tyvärr tog inte denna regering chansen. Det är en stor besvikelse, i ljuset av lex Tintin, och jag befarar att barn i framtiden döms till tvångsumgänge med en våldsam förälder och att staten inte tar sitt ansvar att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp som kan resultera i det värsta tänkbara scenariot. En passivitet i att genomföra lagändringar i vårdnadsreglerna här och nu är enligt mig en acceptans av att barn i dag utsätts för våld och kränkningar av en våldsam förälder. Det håller jag Ulf Kristerssons regering ansvarig för.

(Applåder)

Anf. 142 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Detta är min andra mandatperiod, och familjerätt har jag diskuterat ganska många gånger förut, och betänkandena växer i omfång för varje år. Jag ser det som ett bra tecken att vi är fler och fler som uppmärksammar behovet av att förändra väldigt mycket lagstiftning inom familjerätten. Jag hoppas, som jag har varit inne på tidigare, att intresset för att jobba vidare med frågorna håller i sig, så att det inte bara blir just nu och att intresset sedan dalar för att andra frågor tar över.

Nuvarande regering har ett stort ansvar att ta tag i dessa frågor. Och eftersom jag har varit överens med många av partierna i regeringen tidigare under förra mandatperioden förväntar jag mig att det kommer att antal olika förslag under denna mandatperiod.

Min utgångspunkt i familjerätten handlar hela tiden om barnets bästa. Det handlar om barnens rätt till sina föräldrar, oavsett om vi pratar om barnets biologiska föräldrar, barnets juridiska föräldrar eller barnets sociala föräldrar.

Vi har, som sagt, en lagstiftning som bygger på att det är en man och en kvinna som är gifta och får barn. Allt annat är någonting annat. Hela den lagstiftning som vi har skapar väldigt många undantag. Vi har förändrat lite grann på senare tid. Det finns ett stort lapptäcke. Vi har numera godkänt att två kvinnor som har ingått partnerskap automatiskt blir, precis

som en man och en kvinna som är gifta, vårdnadshavare och föräldrar till barnet i samband med dess födsel.

Men om man är sambo eller särbo gäller inte samma sak. Det innebär faktiskt i praktiken att om det händer kvinnan någonting under förlossningen och hon dör och föräldrarna inte är gifta eller inte har ingått partnerskap har detta barn faktiskt inte några vårdnadshavare. I Sverige tillåter vi nämligen inte att man före barnets födelse bekräftar föräldraskapet, och det ges inte heller automatiskt gemensam vårdnad. Den som föder barnet ska kryssa i att det ska vara gemensam vårdnad, men detta sker efter att barnet har fötts.

Detta ger inte barnet rätt till sina föräldrar, och båda föräldrarna är inte lika mycket värda i svensk lagstiftning. Det tycker jag är ett problem. Det sätter nämligen normer i samhället när det gäller hur vi ser på mammor och pappor i familjen. Detta påverkar jämställdhetsdebatten. I lagstiftningen framgår att en kvinna har ett större värde som förälder än en man. Det är ett problem. Det är faktiskt så i dag att det finns pappor som inte får möjlighet att vara pappor, det vill säga att barn inte får möjlighet att ha tillgång till sin pappa även om han är en tillräckligt god förälder. Om någonting händer i relationen mellan en man och en kvinna under graviditeten kan hon välja att inte kryssa i att det ska vara gemensam vårdnad. Det behöver inte handla om en våldsam relation, utan det kan handla om helt andra saker.

JK har ganska nyligen prövat detta och säger att det inte är något problem eftersom svensk lag säger att det är så här. Har man då inte stridit i domstol för vårdnaden om sitt barn kan JK inte göra någonting.

Herr talman! Det finns självklart även andra problemområden som Centerpartiet lyfter fram i våra 13 reservationer i detta betänkande.

Nu har jag pläderat för föräldrar som är tillräckligt bra föräldrar. Och där ska självklart båda föräldrarna ha vårdnaden och ta gemensamt ansvar för sitt barn.

Men när föräldrarna inte är tillräckligt bra måste samhället gå in tidigt och se till att ge stöd och råd till dessa familjer. Då krävs många olika saker. Det krävs kompetenshöjning inom socialtjänsten. Det krävs kompetenshöjning inom rättsväsendet. Vi behöver få mer forskning, och vi behöver mer följdforskning när det gäller att de saker som vi gör inom familjerätten och socialtjänsten ger effekt och att vi har bra metoder när vi bedömer risk och skydd för dessa barn.

Sedan finns det faktiskt också ett annat problem i fråga om detta. När det gäller lagen om vård av unga, som inte hanteras av civilutskottet, kan man fatta ett beslut i hur man bedömer föräldrarnas tillräcklighet och sedan fatta ett annat beslut när det gäller vårdnad, boende och umgänge. Och de kan gå på tvärs med varandra. I det ena fallet får man inte vårdnaden, men barnet blir inte omhändertaget. Eller också blir barnet omhändertaget, men vårdnaden blir kvar. Vi behöver se till att vi får en helhet i de här frågorna; vi kan inte fortsätta jobba i stuprör.

När det gäller detta med en förälder som begår det fruktansvärda brottet att döda den andra föräldern kan det ju inte vara rimligt att denne får behålla vårdnaden om barnet. Men så ser det ut i dag. Det står i Dagens Nyheter i dag om ett fall – det finns fler, men det är det som är aktuellt i dag – där den andra föräldern hade mördats och det tog över fyra år innan

föräldern blev av med vårdnaden om sina barn. Här borde ju vårdnadsinnehavet per automatik försvinna.

Det finns en reservation som har nummer 28 och som det går att rösta på i nästa vecka. Enligt den kräver vi att regeringen gör just detta. Det finns åtta partier här, och alla värnar barnens bästa. Varför kan vi inte enas om den här reservationen, så att vi faktiskt får ett tillkännagivande till regeringen om att den ska återkomma i den här frågan?

Vi har dock hört tidigare här i kväll, från vår moderata kollega, att det är onödigt med ett tillkännagivande därför att det tar så lång tid. Om nu regeringen håller i den här frågan förväntar jag mig därför att det i höst finns en proposition som bland annat innehåller att vårdnadsinnehavet automatiskt försvinner för den förälder som mördar den andra föräldern. Det här får nämligen inte hända igen.

Det har varit väldigt spännande att lyssna på dagens debatt och inlägg i den. Alla är väldigt överens om att barnets bästa ska gälla. Inget barn ska tvingas umgås med en förälder som barnet inte vill umgås med, och inga barn ska utsättas för våld och hot. Inga barn ska heller bli vittne till det. Jag har tidigare hört även statsministern lyfta upp de här frågorna och hur viktiga de är.

Därför undrar jag: Är det inte dags att vi faktiskt samlas i de här frågorna? Är det inte dags att vi vågar se frågan så mycket bredare än vad vi gör i dag? I dag hanterar vi nämligen de här frågorna i stuprör, utskott för utskott, i stället för att se att detta behöver genomsyra allt. Barns rättigheter är superviktiga.

Lagstiftningen hanterar vi i civilutskottet – vi har varit inne på lagstiftning från 1949 och annan lagstiftning som är urgammal – men den får ju inte riktigt plats. Vi fokuserar nämligen på gängbrottslighet och på reaktiva insatser när brotten redan har begåtts. Vi har dock glömt det grundläggande: Hur ser vi på familjen framåt? Hur kan vi jobba med barnens bästa så att vi får trygga barn och unga, vilket i sin tur ger trygga unga vuxna?

Nu ska jag be fru talmannen om ursäkt, för jag har redan överskridit min talartid men kommer att prata en liten stund till. Det gör jag av det skälet att jag väntade till slutet av mitt anförande med att prata om bodelning.

Jag tänker inte beskriva alla problem som finns runt bodelning och vad man skulle kunna göra, för det har föregående talare gjort med bravur. Men det jag vill säga är att jag i dag är så glad och otroligt stolt, för äntligen pratar *alla* om den här frågan. Under den förra mandatperioden är det nog ganska lästräknat hur många gånger någon annan än jag tog upp frågan om bodelning i den här kammaren. Det var inte många gånger.

Jag är alltså superglad att det arbete som Centerpartiet påbörjade under förra mandatperioden, och som väldigt många utanför den här kammaren har drivit på genom att kontakta mig och andra ledamöter, nu faktiskt har gjort skillnad i Sveriges riksdag. Det går att göra skillnad om vi jobbar envetet.

Jag sa inledningsvis att jag utgår från barnens bästa, och det är precis detta det handlar om när det gäller bodelning också. Det finns nämligen massor av barn där ute som inte kan starta ett nytt boende med båda sina föräldrar efter en skilsmässa. Det är inte okej att barn får flytta runt på

soffor med den ena föräldern därför att den andra föräldern inte deltar i bodelningen. Det är en skam för Sverige att det här pågår 2023.

Gunnar Strömmer har nämnts ett antal gånger här i dag, som vår justitieminister som har lovat ett möte i början av maj. I går eftermiddag kom inbjudan. Jag har väntat på den sedan jag före jul faktiskt tvingade honom att bjuda in till det här mötet. Jag tror inte att mötet skulle ha kommit till om jag inte gjort det. Han hade dock inget val, och nu ska mötet äga rum. Nu hoppas jag att han står fast vid sitt löfte att faktiskt lyfta fram frågan och se till att vi kan åtgärda detta.

Detta är inte den enda fråga som behöver förändras inom familjerätten, och jag kommer nog att återkomma med fler interpellationer och se om man kan förflytta Gunnar Strömmer i fler frågor.

Anf. 143 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Jag ersätter Katarina Luhr i dagens debatt.

Under Miljöpartiets tid i regering tillsattes två utredningar som jag tror kan få stor betydelse i arbetet för att säkerställa att alla barn har rätt till sina föräldrar, oavsett hur deras familjer ser ut och oavsett hur barnen har tillkommit. Utredningarna har flera förslag som syftar till att säkerställa att alla familjer behandlas jämlikt. Det är av största vikt att förslag från dessa utredningar behandlas och tas vidare så snart som möjligt. Jag vill lyfta fram några av dem.

Det handlar framför allt om SOU 2022:38, som har nämnts tidigare i debatten. Den heter *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv*, och undertiteln fångar väl vilken typ av förslag utredningen lägger fram. Vi vill särskilt betona vikten av att föräldraskapet görs könsneutral för att undvika de olika särregleringar som finns i dag och som har gjort lagstiftningen svåröverskådlig.

Ett förslag är att införa det utredningen kallar föräldrafullmakt, vilket kommer att underlätta för familjer där andra än de juridiska föräldrarna tar ett omfattande föräldransvar. Det finns ju många sådana familjer i Sverige i dag. Miljöpartiet välkomnar det här förslaget, och i nästa steg vill vi även se över möjligheten att ha fler vårdnadshavare än två.

Ett annat förslag från utredningen som Miljöpartiet särskilt välkomnar är utökade möjligheter till adoption. Utredningen föreslår att tidigare familjehemsföräldrar och personer som tidigare varit gifta eller sambo ska ha möjlighet att adoptera barn gemensamt även efter en separation. Detta är mycket positivt ur ett barnperspektiv eftersom det möjliggör att barnets bästa kan tas till vara i det enskilda fallet.

Miljöpartiet vill i förlängningen helt slopa kravet på att vuxna ska ha en viss form av relationsstatus för att kunna få föräldrarelation till ett barn. Relationen till barnet har ju ingenting med de vuxnas inbördes relation att göra.

Ytterligare ett förslag från samma utredning som vi vill uppmärksamma är förslaget om att begränsa möjligheterna till hävande av föräldraskap. Utredningen föreslår att talan måste väckas innan barnet fyllt tre år för att ett föräldraskap ska kunna hävas. Det är en rimlig begränsning ur ett barnperspektiv då det handlar om att skydda barnet mot att ett befintligt familjeliv bryts upp.

Utredningen har varit ute på remiss, och remissinstansernas svar har kommit in. Nu är det dags att skrida till verket med att lägga fram de här förslagen.

Fru talman! I en annan utredning, *Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall*, gavs bland annat förslag om föräldraskap efter surrogatarrangemang utomlands. Vi är medvetna om att surrogatmoderskap är en fråga som delar den svenska riksdagen och att det finns många olika uppfattningar även i den allmänna debatten. De här förslagen fokuserar dock på barnets situation.

Det är angeläget att regeringen tar förslagen vidare. Utredningen lades fram för ett par år sedan, och delar av den har redan tagits vidare av den förra regeringen. Det finns dock fortfarande delar som inte har tagits vidare. Svensk lagstiftning behöver anpassas så att barn i Sverige som har tillkommit efter ett surrogatarrangemang utomlands kan få rättsliga företrädare när det krävs för att säkerställa barnets rätt till privat- och familjeliv och barnets bästa.

De förslag som utredningen lämnar öppnar inte för kringgåenden av svensk lagstiftning eller ökad omfattning av surrogatarrangemang i utlandet. Utredningens förslag innebär att det rättsliga erkännandet i Sverige bör ske inom ramen för den befintliga adoptionslagstiftningen och att vissa bestämmelser om adoption inte ska gälla vid synnerliga skäl.

Utredningens förslag i denna fråga utgick till stor del från två avgöranden i Högsta domstolen som uttalade att det var nödvändigt att erkänna en utländsk dom om moderskap trots att det saknas lagstöd i Sverige för det, eftersom det inte fanns något annat sätt att tillgodose barnets rätt till privat- och familjeliv och barnets bästa.

Domstolen uttalade i sammanhanget att den negativa inställningen till surrogatmoderskap i Sverige inte i ett enskilt fall kan väga tyngre än principen om barnets bästa och barnets rätt till privatliv. Miljöpartiet instämmer i den analysen. Barnet har ju ingen som helst möjlighet att påverka hur det har tillkommit.

I den diskussion och debatt som vi har haft i dag har det varit tydligt att det är väldigt många som brinner för samma frågor, alltså för barnets bästa. Det är många som har lyft fram olika aspekter av det som ibland bakas ihop och kallas lex Tintin.

Jag hade för någon månad sedan en interpellationsdebatt med justitieministern på det här temat och tittade då bland annat på den utredning som Miljöpartiet var med om att tillsätta när Miljöpartiet satt i regering med Socialdemokraterna, som resulterade i betänkandet *Tryggare hem för barn*. Vi konstaterade då att denna utredning inte gick så långt som bland andra kvinnorörelsen och barnrättsorganisationerna hade önskat, bland annat när det gäller att det inte kan vara fråga om umgänge eller vårdnad när man har utsatt barnet eller den andra föräldern för våld, vilket har tagits upp flera gånger i dag. Detta är någonting som vi hoppas tas vidare så snart som möjligt.

Det finns många reservationer i detta betänkande. Nu har jag suttit här under hela debatten och funderat på vilken jag ska yrka bifall till. Det är ju flera som har yrkat bifall till reservationer som har med just lex Tintin att göra, så jag väljer att i stället yrka bifall till reservation 19, som handlar om adoption ur ett barnperspektiv.

Anf. 144 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag hade absolut inte planerat att ta replik på ledamoten Westerlund, men jag glömde att yrka bifall till en reservation när jag höll mitt anförande eftersom jag blev så engagerad. Jag vill därför säga att Centerpartiet yrkar bifall till reservation 28.

Jag vill också passa på att tacka ledamoten för att hon lyfte upp ett ämne där vi har en gemensam reservation, som handlar om värdmödraskap, eller surrogatmödraskap. Detta är en viktig fråga. Det här behöver regleras så att det fungerar bra – för barnens bästa.

Anf. 145 ULRIKA WESTERLUND (MP) replik:

Fru talman! Det skadar ju aldrig med artighetsutbyten i kammaren så här på kvällskvisten!

Det är ibland frustrerande att delta i diskussioner när vi ser att vi ligger extremt nära varandra i olika reservationer men ändå inte har lyckats enas. Det gäller flera av de reservationer som jag har sett i detta betänkande och som jag har tagit del av under det att jag sedan i går kväll har försökt att förbereda mig för denna debatt.

Jag hoppas att detta innebär att det kommer att bli lätt att enas och gå vidare med frågor som rör till exempel barnets bästa när det gäller vårdnad, umgänge eller andra familjerättsliga frågor. Man måste ta hänsyn till barnperspektivet även när det gäller företeelser som man kanske inte uppskattar, som surrogatmoderskap. Tiden är inne att se över föräldrabalken i dess helhet, i enlighet med förslaget från den utredning som jag just nämnde.

Anf. 146 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Jag håller med om det som ledamoten Westerlund sa om att sitta och lyssna på detta. Det är väldigt mycket som sägs och viktiga saker som lyfts fram. Det är förändringar som är nödvändiga för att barn – framför allt våldsutsatta barn – ska få den hjälp och det stöd som de har rätt till och behov av. Detta gäller också våldsutsatta kvinnor.

Jag brukar alltid säga att jag är ny i politiken, men det kan jag inte säga längre – jag har ändå suttit en hel mandatperiod. Något som jag har sett är att vi är ganska bra på att försöka hitta konflikter även när det inte finns konflikter.

I dag finns det ändå en enighet om att vi inte kan ha en sådan här ordning. Just nu finns det mängder av barn som är hemma eller på väg hem med en jätteklump i magen. De känner oro och rädsla. De kanske känner oro för ett umgänge under helgen. Detta är någonting som ingen av oss kan värja oss för.

När man pratar politik blir det gärna så att man pratar om att den här regeringen är ansvarig för någonting, att någonting ska komma fram direkt eller att den förra regeringen inte gjorde något. Om vi ska vara riktigt ärliga mot varandra är det dock inget parti som har gjort tillräckligt när det gäller våldsutsatta barn. Inget parti har heller gjort tillräckligt när det gäller våldsutsatta kvinnor.

Jag lyssnade en gång på en forskare; det var när jag hade mitt tidigare arbete. Jag satt och pratade med henne och frågade vad det är som gör att varken politiker eller myndighetspersoner gör det som de vet att de borde göra när det gäller utsatta barn. Då sa hon att vuxnas rädsla och obehag för

att ifrågasätta andra vuxna många gånger väger mycket tyngre än barns rätt till stöd och skydd.

Jag tänker mig att detta på något sätt har legat som en grå yllefilt över det som borde ha varit självklart för oss alla. Forskningen visar ju att barn som växer upp med våld kommer att påverkas på både kort och lång sikt.

När det gäller att barn tvingas till umgänge – vi har ju varit inne på att barn är de enda brottsoffer som tvingas till umgänge med sin förövare – kan vi konstatera att detta inte är någon nyhet. Om man tittar på Aftonbladets granskning av barn som har fått uppleva det kanske mest traumatiska i livet, nämligen att deras mamma har blivit dödad av pappan och att pappan är dömd för mord, ser man att det handlar om hundratals barn under 2000-talet. Det finns rapportering, så vi kan inte skylla på att vi inte har haft fakta i målet eller på att vi inte har kunnat ta del av barnens berättelser eller av analyser runt omkring där psykologer och barnrättsexperter har uttalat sig om vad dessa barn är i behov av.

När jag hade kommit in i riksdagen och för första gången var med och fick igenom ett tillkännagivande blev jag så lycklig. Jag gick till Peppes och satt där och tänkte: ”Härligt – nu blir det så här!” Sedan insåg jag att ett tillkännagivande i stort sett inte betyder någonting. Det är en markering mot regeringen. Det läggs på en hög, och i bästa fall görs det någonting åt det.

För mig var därför det allra viktigaste under förra mandatperioden att försöka påverka ansvariga statsråd att föra samtal och att försöka visa på vad barn är i behov av – allra helst de mest utsatta barnen.

På samma sätt tror jag just nu inte att det spelar någon större roll vilka reservationer vi följer upp om vi inte lyckas få regeringen att verkligen göra de här sakerna. Under förra mandatperioden satt jag i flera utskott som rörde barnrättsfrågor, och jag måste säga att socialutskottet med ett utskottsinitiativ lyckades komma långt i fråga om att stärka barnets bästa. Jag tror att det är möjligt att göra saker. Det är framför allt nödvändigt att göra saker.

I Aftonbladets granskning medverkar Jonathan, 11 år, vars pappa dödade hans mamma. Han säger: Jag vill bara gå tillbaka i livet och fixa så att det aldrig hade hänt. Jag är fortfarande jättearg och kommer aldrig att glömma min mamma eller vad min pappa har gjort mot min mamma. Jag ber för henne varje dag. Tänk om det hade funnits en trappa upp till himlen och jag hade kunnat träffa henne.

Detta är ju otroligt smärtsamt, och det finns mängder av citat där barn på ett enkelt sätt beskriver varför vi politiker har svikit dem. Alla vi politiker och alla partier har svikit dessa barn.

Jag tror, som jag sa inledningsvis, att det handlar om att det finns en extrem rädsla att utmana den absurd starka föräldrarätt som finns i dag. Om vi inte vågar göra det spelar det heller ingen större roll. I Aftonbladets granskning av barn vars mammor har dödats av pappan visade det sig nämligen att en tredjedel av dessa barn tvingades till umgänge med pappan som var dömd för mord, men två tredjedelar hade inte umgänge. Det är fortfarande så att det finns en kultur och en rättsosäkerhet för barn.

Här måste vi självklart täppa till de luckor som finns i lagstiftningen men framför allt börja prata om hur vi stärker barnrättsperspektivet och hur vi blir modigare så att vi vågar utmana föräldrarätten. För min del är detta självklart.

Lika självklart som jag kämpade med förra regeringen tänker jag kämpa med denna regering för att barn inte ska tvingas till umgänge med en våldsutövande pappa och för att barn inte ska behöva ha den där klumpen i magen. En pappa som är dömd för mord på barnets mamma har förverkat sin rätt att vara förälder och har gjort ett val som har försatt barnet i total maktlöshet. Om vi inte ens kan enas om att den föräldern totalt har missbrukat det vackraste som finns med att få ett barn vet jag inte vad vi står för. Det handlar om något mycket större än den ena eller andra reservationen. Vi måste ta ett gemensamt krafttag.

Fru talman! Jag tänkte avsluta med att säga något om kusinäktenskap. Det är också en fråga som Liberalerna kämpade med under förra mandatperioden, och jag är glad över att vi nu vågar se över om det går att förbjuda kusinäktenskap. Jag har mött så många flickor och pojkar som lever i total ofrihet och maktlöshet och som inte haft någon annan möjlighet än att säga ja till det äktenskap familjen har beslutat om. Det handlar också om alla de svårigheter som finns när det gäller att avsluta ett äktenskap. Vi har varit dåliga på att se den koppling som finns mellan kusinäktenskap och hederskulturen.

Det finns de som menar att det är en frihet och att ingen ska styra över med vem man ska gifta sig. Då är det intressant att se i statistiken hur extremt få personer som av fri vilja vill gifta sig med sin kusin och hur många ofria unga människor som tvingas in i äktenskap. Jag kommer alltid att stå på de ofrias sida, och jag är övertygad om att vi kan bättre för barnen. Hittills har vi svikit dem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

§ 12 Hyresrätt m.m.

Hyresrätt m.m.

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU14
Hyresrätt m.m.
föredrogs.

Anf. 147 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Malmös kommunala bostadsbolag har i omgångar försökt vräka två vuxna bröder som är ledande inom den grova organiserade brottsligheten i Malmö, vilket bland annat TV4 rapporterat om. Men eftersom det är föräldrarna och inte bröderna som står på hyreskontraktet har man fått avslag i såväl hyresnämnd som hovrätt.

Fallet är inte unikt; jag har stött på liknande fall i såväl Göteborg som Stockholm. Det kan handla om tonåringar som använder föräldrarnas lägenhet och trapphus för att langa narkotika eller att en familjemedlem förvarar vapen och sprängmedel i lägenhetsförrådet. I vissa fall handlar det om rena våldsuppgörelser i anslutning till lägenheten, såsom misshandel, skjutningar och sprängdåd.

Med dagens regelverk är det svårt, på gränsen till omöjligt, för en hyresvärd att vräka en sådan familj om det inte finns en omedelbar koppling mellan brott, bostad och lägenhetsinnehavare.

Fru talman! Den förra regeringen gav ett utredningsuppdrag om att öka möjligheterna för hyresvärdar att vräka kriminella. Det var bra, men det saknade en viktig aspekt, nämligen möjligheten att verkställa vräkning när det var barn som begick brotten och föräldrarna som stod på kontraktet – också i fall när barnen är vuxna personer. Detta har den nya regeringen nu givit som tilläggsuppdrag.

Fru talman! För mig är det väldigt märkligt att lagstiftningen inte redan är ändrad utan ser ut som den gör. Men det är ännu märkligare att det finns politiska partier i riksdagen som inte vill att grovt kriminella ska kunna bli vräkta.

Fru talman! I debatten låter det ibland som att vräkning av kriminella skulle vara någon form av bestraffning. Det är det alltså inte. Den som begått ett brott får sitt straff i en domstol och avtjänar det i fängelset. Att vräka grovt kriminella handlar om något helt annat. Det handlar om människors rätt till en bra boendemiljö och om att skydda vanliga, hederliga människor som råkar bo grannar med dessa illgärningsmän.

I Sverige ska ingen barnfamilj behöva vara rädd för att släppa ut barnen på gården för att leka på grund av att andra hyresgäster langar narkotika där.

I Sverige ska ingen behöva vakna upp av skottlossning mitt i natten eller hoppa över blodfläckar på väg till jobb eller skola när någon under natten blivit misshandlad i trapphuset under natten.

I Sverige ska ingen behöva evakueras från sin bostad mitt under familjemiddagen eftersom polisen hittat sprängmedel i grannens lägenhetsförråd.

Den som betar sig så mot sina grannar har ingen rätt att bo kvar, och det är anmärkningsvärt att kammaren inte unisont kan stå upp för grannarnas rätt till en skäligen boendemiljö.

Fru talman! I slutet på mars besökte jag Stockholms Stadsmission och deras bobyrå på Lundagatan på Södermalm. Bobbyrån förmedlar, förvaltar och matchar bostäder till människor som står utanför den ordinarie bostadsmarknaden, och man märker av ett allt högre söktryck.

När man pratar om hemlöshet skiljer man ofta på social hemlöshet och strukturell hemlöshet. Social hemlöshet är det när den som av olika sociala skäl, som sjukdom eller missbruk, inte lyckas ordna ett eget boende.

Strukturell hemlöshet är det i stället när någon inte kan ordna ett varaktigt boende eftersom bostadsmarknaden helt enkelt inte fungerar.

Om man i det första fallet är hemlös på grund av social problematik blir det ofta i det senare fallet omvänt. Man får sociala problem eftersom man är hemlös.

Det är de strukturellt hemlösa som måste flytta mellan olika andrahandskontrakt och som bor trångt, osäkert och ofta väldigt dyrt som är de yttersta offren för att den svenska bostadsmarknaden inte fungerar.

Om man förr pratade om hemlöse Pelle som sov på en parkbänk eftersom han var alkoholist kan man i dag lika gärna prata om åttaårige Pelle som får flytta runt mellan olika lägenheter eftersom hans mamma inte får ett fast bostadskontrakt.

Att lösa dessa problem är kanske vår viktigaste utmaning i svensk bostadspolitik. Satsningar mot social hemlöshet som Bostad först, som regeringen nu stärker upp, är givetvis viktiga. Det offentliga måste ta en större roll för den som av sociala skäl står utanför bostadsmarknaden.

Men det krävs också åtgärder mot den strukturella hemlösheten. Större valfrihet, fler boendeformer och fler vägar in på bostadsmarknaden är viktigt för att komma till rätta med den strukturella hemlösheten. Det kan exempelvis handla om att möjliggöra för olika typer av delningsboenden men också tryggare regelverk för privatuthyrning så att man inte behöver flytta mellan olika lägenheter.

Fru talman! Vi behöver också minska barriärerna för att ordna ett eget ägt boende. Det är inte rimligt som det är i dag att två unga vuxna med bra utbildningar och stabila inkomster är helt utestängda från att köpa ett eget boende på grund av hårda kreditrestriktioner och höga bostadspriser.

När man summerar kalkylen för att köpa en nyproducerad tvåa i någon av våra storstäder krävs ofta över 100 000 kronor i månadsinkomst. Då är kvar-att-leva-på-kalkylen, amorteringskrav, kalkylränta och månadsavgift inräknad. Det betyder att ett par där den ena är polis och den andra lärare är helt chanslösa utan hjälp från exempelvis en rik förälder.

Att den tidigare regeringen på det här sättet låtit bostadsköp bli en klassfråga är helt oacceptabelt.

Hyrköpsmodeller, som kammaren tidigare gjort ett tillkännagivande om, kan vara ett sätt att minska barriärerna och möjliggöra för fler att äga sitt eget boende.

Det är också bra att regeringen ser över kreditrestriktionerna. De kom till med goda intentioner, men effekten har blivit att man har såväl hängslen och livrem som insydda byxor. Det är inte rimligt att unga människor på det sättet stängs ute från marknaden.

För vissa partier i den här kammaren är det fult att äga sitt eget boende. I min värld är att äga sitt eget boende det absolut bästa man kan göra. Att äga sitt eget boende skapar frihet och ekonomisk stabilitet. Men det gör också att man känner ett ansvar för sin närmiljö och sitt närsamhälle. Att fler äger sitt boende är för mig faktiskt ett egenvärde.

Ägarlägenheter finns i dag i Sverige men är ingen stor företeelse eftersom ägandeformen bara tillåts vid nybyggnation av bostäder. Ett sätt att ytterligare öka valfriheten på bostadsmarknaden hade varit att också tillåta ombildning av befintliga bostäder till ägarlägenheter. Det hade skapat möjlighet till ett mer flexibelt användande av lägenheter och möjliggjort ytterligare fler bostäder och ett mer effektivt användande av befintligt bostadsbestånd.

Fru talman! Tidöpartierna var redan förra mandatperioden överens om en rad viktiga frågor i bostadspolitiken, detta utifrån att vi delade såväl problembild som vad vi tror är lösningarna för att få en fungerande bostadsmarknad.

I Tidöavtalet finns i dag tre tydliga bostadspolitiska frågor som regeringen nu arbetar med. Det handlar om regelförenklingar för byggande. Det handlar om ett breddat ägande, och det handlar om ökad trygghet i det egna bostadsområdet. Trots att regeringen tillträdde så sent som i oktober är vi redan igång i samtliga dessa frågor.

Regeringen lägger nu om den svenska bostadspolitiken – från ett läge där endast den med mycket pengar på banken, år i bostadskö eller bra kontakter kan få tag på en bostad till, hoppas vi, en bostadsmarknad som fungerar och där alla kan göra en god bostadskarriär.

Regeringen har arbetat med att lösa upp de strukturella problem som finns när det gäller hur befintligt bestånd utnyttjas – allt för att eliminera den strukturella hemlösheten.

Men regeringen arbetar också stenhårt för att det är den grovt kriminelle gängmedlemmen som ska tvingas flytta från trappuppgången. Det är inte rimligt att barnfamiljen inte längre vågar bo kvar eftersom barnen inte kan leka ute på gården.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 148 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! I David Josefssons anförande nämndes den utredning som regeringen har lagt fram om att lättare kunna vräka familjer när något av barnen har begått brott. I betänkandet kallades det för en viktig politisk åtgärd.

Först och främst, låt mig vara tydlig: Vänsterpartiet har inget som helst intresse av att skydda kriminella, tvärtom. Kriminella ska lagföras, punkt slut. Detta säger jag för att debatten här i dag inte ska fastna kring icke-relevanta anklagelser om Vänsterpartiets ställningstaganden när det gäller just brottslingar. Jag vill ha detta sagt. Vänsterpartiet är överens med Moderaterna om att den som begår brott ska lagföras.

Jag vill gärna att den här debatten i dag ska handla om alla andra som inte är brottslingar, det vill säga mamman, pappan och syskonen som inte har begått brott. De ska straffas enligt det förslag som läggs fram av David Josefssons regering.

I grund och botten handlar det om kollektiv bestraffning, vilket går emot alla grundläggande principer i en rättsstat. Människor ska inte straffas för handlingar de inte har begått. Folk som inte är brottslingar ska inte straffas.

Varför vill David Josefsson ha kollektiv bestraffning i det här landet? Varför ska mammor, pappor eller småsyskon som kanske pluggar eller bara lever ett vanligt liv bli hemlösa? Varför ska de vräkas från sina hem på grund av att de råkar vara släkt med någon som har begått brott?

Vart ska alla dessa människor ta vägen? Det vill jag ha svar på. Jag har ställt den frågan många gånger. Vart ska de ta vägen?

Anf. 149 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att säga precis detsamma som jag sa i mitt anförande: Det handlar inte om en bestraffning. Det är inte lagföring. Bestraffning och lagföring sker i domstol när man har begått brott.

Detta handlar i grunden inte om dem som blir vräkta. Det handlar om grannarna.

Jag skulle vilja ställa en motfråga. Jag har själv varit i bostadsområden där alla de boende vet om att det finns en lägenhet där det säljs narkotika. Det är så välkänt att polisen har satt upp en kamera utanför för att bevaka, men hyresvärden kan inte vräka familjen, för det är inte den som langar som står på kontraktet.

Den förra regeringen lade ett utredningsuppdrag om att det skulle bli lättare att vräka kriminella, men man missade att ta med förhållandet att det är barnet som begår brott men föräldrarna som står på lägenheten.

Då blir min motfråga: Varför ska vi acceptera att barnfamiljer till exempel inte vågar släppa ut sina barn på gården för att det sker narkotikahandel där? Varför ska vi acceptera att grannar väcks mitt i natten av skjutningar och sprängningar eller att de måste evakueras för att polisen har hittat sprängmedel?

Varför kan inte sådant få vara ett skäl till att vräka den familj som den kriminelle tillhör? Varför kan inte perspektivet i den här diskussionen handla om de grannar som är hederliga och vanliga människor men som lider därför att deras grannar inte följer lagen och utsätter dem för fara och obehag? Det är mitt perspektiv i den här frågan.

Jag tycker att ni ska vara väldigt tydliga med att ni inte accepterar att människor kan bete sig så här mot sina grannar. Det är regeringens åsikt. Där är vi jättetydliga, och jag är förvånad över att det finns partier i den här riksdagen som inte delar det synsättet.

Anf. 150 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik:

Fru talman! David Josefsson talar om vanliga hederliga människor. Han utgår från att de oskyldiga familjemedlemmarna som inte har begått brott – det måste vi betona – inte är hederliga människor.

Har vi förlorat vettet? Det här var ett demokratiskt land senast jag kollade. Vi straffar inte människor som inte har begått brott.

De flesta föräldrar jag har mött, kanske alla, är desperata för sina barns situation och kämpar för att få bort dem från den kriminella miljön. De är livrädda för att förlora sina barn till våldet. De kämpar varje dag. De ringer socialen och polisen. De gör allt i sin makt för att hjälpa sina barn som har hamnat i kriminella miljöer.

Med den här lagstiftningen kommer inga föräldrar att höra av sig till någon myndighet för att be om hjälp. Vet du varför, David Josefsson? Jo, för de vet att när de gör det kommer de att vräkas och inte ha någonstans att ta vägen. Inte ens regeringen, som föreslår detta, kan tala om för oss och för hela svenska folket vart dessa människor ska ta vägen.

Jag ställer frågan en gång till: När ni vräker 50, 100 eller 1 000 familjer, vart ska de ta vägen? Kan David Josefsson förklara det för svenska folket?

Man pratar om att arbeta för att stoppa hemlösheten. Men det man gör är att man lägger fram förslag som faktiskt åstadkommer motsatsen. De gör fler människor hemlösa.

Dessutom är barnkonventionen lag i det här landet. Ni gör barn hemlösa. Det är att bryta mot barnkonventionen.

Utsatta kvinnor som lever i våldsamma relationer kan inte bli hemlösa. Ni vräker kvinnor som behöver hjälp! Ni vräker dem och sätter dem på gatan, och ni kan inte svara på vart de ska ta vägen! Vad är det här för regering? Har vi förlorat demokratin i det här landet?

Vänsterpartiet vill aldrig ha kollektiv bestraffning. Vi är för att de som begår brott ska lagföras i enlighet med lagen – inget annat.

Anf. 151 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att alla talar via talmannen. Det är inte direkt till meddebattören man riktar sig, utan det är till talmannen som budskapet går.

Anf. 152 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Malcolm Momodou Jallow, för att du lyfter den här frågan!

Det är ett antal saker som behöver tydliggöras här. Det finns ingen utredning som säger att så fort man har blivit dömd för ett brott ska man bli vräkt tillsammans med sin familj.

Det här handlar om väldigt specifika fall, där det sker brott i eller i anslutning till en lägenhet där man med nuvarande lagstiftning har svårt att göra en vräkning. Den förra regeringen har lagt fram ett bra utredningsdirektiv, men vi kompletterar det med att också inkludera situationen där föräldrarna står på hyreskontraktet.

En förälder som bryr sig om att barnen bedriver grov kriminalitet och vill att den grova kriminaliteten ska sluta tillåter givetvis inte att lägenheten används som knarkcentral.

Man tillåter inte att det förvaras sprängmedel i förråden. Man tillåter inte att barnen har automatvapen och skjuter mot personer på gården. Man tillåter inte narkotikahandel på gården.

Det här handlar inte om att detta ska ske automatiskt. Det handlar om när det blir olägenheter och när det blir en utsatt situation för de familjer som bor runt omkring. När de blir utsatta måste hyresvärderna ha en möjlighet att vräka de kriminella personerna.

Man kan prata om barnkonventionen. Är det något vi ska ha i denna fråga är det väl just barnperspektivet. Jag tycker att det är fullständigt oacceptabelt att barn inte ska kunna gå ut på lekplatsen för att det sitter en narkotikahandlare där och langar narkotika – och sedan går han in i sin lägenhet och hämtar ny narkotika. Jag tycker att det är fullständigt oacceptabelt att barn väcks mitt i natten på grund av skottlossning eller för att polisen måste evakuera för att det finns sprängmedel i förrådet.

Det är det perspektivet vi måste ha i denna fråga, fru talman. Det är det perspektivet som regeringen har. Och det är för mig oförståeligt att vi inte kan ha en politisk enighet i denna fråga.

Anf. 153 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ska bara för alla ledamöters skull förtydliga vad jag sa tidigare. Den svenska parlamentariska seden innebär som sagt var att man riktar sig formellt till talmannen. Det innebär att talarna inte talar direkt till varandra. De säger till exempel inte du eller ni till varandra. Talarna riktar sig till talmannen. Därmed talar de om varandra och inte till varandra. Detta säger jag så att det är klart vad avsikten var med mitt tidigare inlägg.

Anf. 154 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Ledamoten David Josefsson tog upp en mängd områden. Vi hade två debatter i går om två betänkanden från civilutskottet på det bostadspolitiska området. Och nu på kvällen har vi en debatt om ett betänkande från civilutskottet på det bostadspolitiska området. David Josefsson har företrätt sitt parti i samtliga tre.

Jag tänkte ta upp något annat än det som togs upp i det tidigare replikskiftet. Vi står alltså i ett läge i Sverige där bostadsbyggandet kollapsar. Det ser mycket allvarligt ut för landets byggnadsarbetare och för landets bostadssökande och bostadsbehövande. Vi löper stor risk att bygga upp en stor skuld till framtiden.

Fru talman! Denna regerings prioriteringar i skarp politik så här långt är som jag ser det skattesänkningar för riksdagsledamöter som David Josefsson och jag själv, sänkt drivmedelsskatt för den som tar monstertrucken från en Stockholmsförort till Stureplan och, senast, sänkt skatt på plastpåsar. Vi väntar faktiskt på den bostadspolitiska rivstart som vår bostadsminister har talat om.

Vi har också sett ett i förtid avvecklat investeringsstöd för byggande av hyreslägenheter, inklusive studentbostäder, med lägre hyresnivå.

Handen på hjärtat, ledamoten Josefsson! Är ledamoten verkligen nöjd med dessa prioriteringar i det läge som vi nu befinner oss i? Vi är på väg in i lågkonjunktur. Byggandet faller. Det är bostadsbrist, som enligt ledamoten ytterst också göder den strukturella hemlösheten. Är man då nöjd med att i förtid ha kapat det investeringsstöd som fanns?

Anf. 155 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Markus Kallifatides, för inlägget!

Fru talman! Detta är den tredje bostadspolitiska debatten på två dagar – vi hade två i går, och vi har en i dag. I går diskuterade vi just de bostadspolitiska frågor som ledamoten lyfter. Jag säger som jag sa då: Jag tror inte att investeringsstödet var bra politik när vi hade högkonjunktur och vi spädde på ett redan vitglödlat bostadsbyggande. Och jag tror inte att det är bra nu när vi går in i lågkonjunktur.

Jag är orolig för den situation som vi ser, och jag är framför allt orolig för den höga inflationen. Det är också regeringens första prioritet att få stopp på den höga inflationen, att sänka inflationen.

Det var inget parti som i budgeten föreslog mer pengar än vad vi gjorde till investeringsstödet. Men ett investeringsstöd i det här läget skulle ju bara resultera i ännu högre inflation och ännu högre räntor, och därmed skulle ännu fler hushåll bli ännu mer utsatta i det tuffa ekonomiska läget.

Den här regeringens prioritet är att få till stånd en förändring när det gäller de strukturella problem som finns och fanns på bostadsmarknaden – såväl i högkonjunktur som i lågkonjunktur. Jag kan säga som ett stort svenskt fackförbund sa: Jag är stolt över den politik regeringen för, men jag kommer inte att vara nöjd förrän vi faktiskt har fått till en förändring när det gäller dessa frågor.

Men denna regering har suttit i ett halvår. Jag är som sagt stolt, men jag är självklart inte nöjd. Arbetet har bara börjat, men vi har goda förutsättningar att faktiskt få till en omläggning av svensk bostadspolitik.

Anf. 156 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, David Josefsson, för svaret! Inflationsbekämpning är högsta prioritet. Vi socialdemokrater delar uppfattningen att det är mycket viktigt att inflationen dämpas. Enligt de officiella prognoserna ser vi ut att komma tillbaka till tvåprocentnivån någon gång 2023 eller 2024. Så ser det ut. Vi hoppas att det blir så och att inte omvärldstrenderna går oss emot.

Att sänka skatten för hög- och medelinkomsttagare och dessutom låna till detta är knappast en inflationsbekämpande finanspolitik. Det kan ingen ekonom i världen påstå. Att låta ett befintligt stödsystem enligt då gällande regler löpa vidare för utbetalningar av investeringsstöd 2024, 2025 och kanske 2026 är nog inte en stor sak, så att säga. Det är nog inget som eldar

på någon inflation, i synnerhet inte som investeringar i nybyggnation över huvud taget inte ingår i konsumentprisindex, som är det mått på inflation som Riksbanken tar hänsyn till i sina styrräntebeslut, till exempel.

Vi socialdemokrater föreslog i denna kammare ett bemyndigande på 8 miljarder kronor, enligt de gällande reglerna. Det var vårt förslag. Jag har hört bostadsministern och även David Josefsson prata som om det inte finns ett socialdemokratiskt alternativt förslag, fru talman. Men det gör det, och det gjorde det. Jag uppmanar David Josefssons partikamrater att överväga att ändra uppfattning i denna fråga.

Anf. 157 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Ja, det stämmer att Socialdemokraterna gav ett bemyndigande i budgeten, men man lade inte till några extra pengar. Det är här det blir ett problem. Att ge ett bemyndigande men inte skjuta till extra pengar är i ärlighetens namn inte seriös politik, och det var ett av problemen med det förslaget.

Ett annat problem är att det faktiskt spär på en kokhet eller väldigt het byggmarknad. Vi har sett hur byggpriserna har gått upp de senaste åren. Det är förvisso inte med i konsumentprisindex, men det är klart att det blir effekter också på konsumentpriserna när man pumpar in miljarder till byggbolagen för att de ska bygga fler bostäder och det inte finns några incitament att vara kostnadseffektiv i byggandet.

Därför säger jag: Det var inte bra politik under en högkonjunktur, men det är inte heller bra politik under en lågkonjunktur.

Den här regeringen kommer inte att föreslå några investeringsstöd. Däremot kommer man att föreslå en rad regelförenklingar. Som jag konstaterade i debatten om planering och byggande är det något som nu alla partier pratar om. Jag hoppas verkligen att vi kan få en konstruktiv diskussion mellan partierna kring olika regelförenklingar.

Detta ligger visserligen utanför hyresrättsbetänkandet, men jag sträckte ut en hand i går, och jag fortsätter att sträcka ut en hand i dag. Jag hoppas att vi kan ha konstruktiva diskussioner i civilutskottet kring dessa frågor, för vi måste få till strukturella förändringar på den svenska bostadsmarknaden. Regler kring byggande är ett av de absolut viktigaste reformområdena, där regeringen kommer att lägga stor kraft. Kan vi få en politisk enighet kring det är jag den första att välkomna det.

Anf. 158 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V):

Fru talman! I dag är det än en gång dags för det årliga tillfället då även högern tvingas prata om hyresrätten här i kammaren. Det tillhör ju inte vanligheterna, kan man säga.

För Vänsterpartiet är hyresgästers ställning och trygghet en mycket prioriterad fråga. Den hänger tätt samman med övrig ojämlikhet i samhället. Alla människor, oavsett inkomst, ska ha rätt till ett tryggt hem till en rimlig kostnad – även Sveriges 3 miljoner hyresgäster.

I dag är den hyrda bostaden också den dyraste bostaden, trots att det rent statistiskt är i hyresrätterna som de fattigaste främst bor. Kort och gott är det de med lägst inkomster som tvingas lägga den största andelen av sin redan låga disponibla inkomst på boendet.

Fru talman! I Malmö, där jag bor, har de stora bostadsbolagen gett giorigheten ett helt nytt ansikte. Efter att hyresgästerna just har fått de värsta

hyreshöjningarna på 30 år vill sex av de största bolagen höja hyrorna en gång till från den 1 juli – tre månader efter den första hyreshöjningen.

Heimstaden är ett av bolagen, och de motiverar kravet på ännu en hyreshöjning med att ”en ansvarsfull förvaltning för oss innebär att man säkerställer en god ekonomi så att man kan ta hand om både fastighet och hyresgäst på bästa vis”. Jag undrar hur man tänker ta hand om hyresgästerna när man vill höja hyrorna två gånger inom ett år.

Vi vet hur hushållen kämpar. De kämpar med att få pengarna att räcka till det nödvändigaste och skrapa ihop pengar för att kunna betala hyror till några av Sveriges girigaste bolag, samma bolag som i över ett decennium har tjänat enorma pengar på dessa hyresgäster som de nu utan att tveka trampar på fast de redan ligger. Det är kort sagt skamligt.

År 2021 blev 37 procent av hyresintäkterna ren vinst för Heimstaden och tre andra bostadsbolag som tillsammans äger nästan 100 000 lägenheter i Sverige. Mellan 2011 och 2021, alltså på bara 11 år, ökade hyresintäkterna från 4 miljarder till 23 miljarder för dessa fyra bolag. Men nu menar alltså Heimstaden, tillsammans med några andra bostadsbolag i Malmö, att årets rekordhöga hyreshöjning på 5 procent inte räcker för att få ihop kalkylen.

Det är mycket svårt att känna respekt för dessa fastighetsbolag i dag. De har under ett guldkantat decennium ökat sina vinstmarginaler på hyresgästerna ofattbart mycket. Om Heimstaden verkligen hade ägnat sig åt ”en ansvarsfull förvaltning” skulle de rimligen också ha goda marginaler nu när tiderna inte är lika goda. Men dessa marginaler har inte de drabbade – de ensamstående mammorna, fattigpensionärerna eller ungdomarna som bor i någon av dessa bolags lägenheter.

Det är politiska beslut som ligger till grund för denna orättvisa. De orättvisor som i dag missgynnar hyresrätten är alltså en direkt konsekvens av statlig politik. Det är också därför som politiska beslut kan återställa balansen och skapa ett mer rättvist samhälle. Med Vänsterpartiets politik, fru talman, kan vi en gång för alla utjämna orättvisorna.

Vänsterpartiet har många bra och viktiga förslag i dagens betänkande. Med våra förslag blir livet tryggare för hyresgäster. Vi värnar inte bara hyresrätten som upplåtelseform utan även allmännyttan som ägandeform. Vi vill omgående stoppa alla försäljningar av allmännyttiga bostäder och än en gång tillåta allmännyttan att växa sig större och starkare.

Vi fortsätter också att värna den svenska modellen för hyressättning, med kollektivt förhandlade hyror enligt bruksvärdesprincipen. Utvecklingen av förhandlingssystemet ska hanteras av de förhandlande parterna, inte genom statliga ingrepp. Vi kommer alltid att säga nej till marknads-hyror vad högerpartierna än väljer att kalla det. Vi kommer aldrig att överge ambitionen om en generell bostadspolitik och motsätter oss alla former av social housing i Sverige.

Fru talman! Med Vänsterpartiets bostadspolitik vågar staten satsa stort på både renovering- och energieffektivisering av det befintliga hyresbostadsbeståndet och på nybyggnation av hyresrätter med rimliga hyror. Vi vill bland annat återinföra investeringsstödet för byggande av hyresrätter, och vi vill ha ett statligt topplån som ersätter en större del av det egna kapitalet. Med vår politik får de enorma statliga subventionerna till de ägda upplåtelseformerna ge utrymme för hyresrätten.

Fru talman! Vänsterpartiet kommer att fortsätta att kämpa för att stärka hyresgästernas ställning och rättigheter. I dag har vi en situation där upprustning av bostäder ofta leder till orimligt höga hyreshöjningar. Många har inte råd att bo kvar i sina hem efter en renovering, och därmed är också deras besittningsskydd i praktiken satt ur spel.

Det är dags att politiken tar itu med detta ofog som kallas renoveringar. Hyresvärdar utnyttjar nuvarande lagstiftning för egen vinnings skull, och krafttag måste tas mot dessa oseriösa och ofta kortsiktiga hyresvärdar.

Fru talman! Med tanke på det enorma upprustningsbehov som miljonprogrammets hyresfastigheter står inför riskerar dessutom antalet renoveringar att öka kraftigt om inget görs. Hyresgäster som har betalat hyra för sin bostad i decennier ska inte behöva straffas med hyreshöjningar på 50–100 procent bara för att hyresvärdar inte har skött det löpande underhållet som hyrorna borde ha används till.

Det är hög tid för regeringen att vidta åtgärder.

Vänsterpartiet föreslår bland annat att hyresvärdar redan på förhand ska ge en uppskattning om hur höga hyrorna kommer att bli efter en ombyggnad. Vi vill också att regeringen ser över hyreslagstiftningen så att avvägningen mellan parternas ekonomiska intressen, i de fall som handlar om renoveringar, blir mer jämlik än i dag. Som det är nu vinner fastighetsägarna 90 procent av de konflikter som hamnar hos hyresnämnden – en helt orimlig balans som visar att det i princip inte finns något hyresgästinflytande kvar.

För att stoppa de mest oseriösa aktörerna från att köpa upp slitna hyreshusbestånd, ytskiktrenovera och höja hyran kraftigt för att därefter sälja fastigheterna med god vinst vill Vänsterpartiet att det, enligt dansk modell, införs ett så kallat spekulationsstopp. Det går ut på att en hyresvärd som köper en fastighet och genomför en renovering inte får höja hyran förrän efter fem år. Som ytterligare ett skydd mot kraftiga och snabba hyreshöjningar vid renoveringar bör de väsentliga hyreshöjningar som trots allt sker fasas in i ett lugnare tempo.

Fru talman! Allmännyttiga bostadsbolag ska drivas utifrån mål om social nytta och samhällsansvar, inte utifrån marknadsmässiga principer och avkastningskrav som leder till att bolag tvingas genomföra ofrivilliga försäljningar av fastigheter och till att bostadsbolagen inte kan genomföra nödvändiga upprustningar av eftersatta miljonprogramfastigheter utan att höja hyrorna orimligt mycket. Kravet på att bolagen ska bedriva sin verksamhet i enlighet med affärsmässiga principer måste tas bort ur lagen.

Innan lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag, den så kallade allbolagen, trädde i kraft 2011 var allmännyttan hyresnormerande i förhandlingarna. Bara allmännyttiga bostäder kunde alltså användas som jämförelsematerial vid en prövning av en lägenhets bruksvärde i hyresnämnden. Eftersom allmännyttans hyror var satta efter en självkostnadsprincip innebar det att bruksvärdet fick ett ”ankare” i kostnaden för att driva ett allmännyttigt bostadsbolag.

Fru talman! När Allbolagen infördes och självkostnadsprincipen upphävdes medförde det även att allmännyttans hyresnormerande roll avskaffades. Hyrorna ska fortfarande sättas utifrån bruksvärdet, men parterna har inte längre ”ankaret” att utgå från. Enligt min mening bör alltså de allmännyttiga bostadsbolagen återigen bedrivas utifrån mål om social nytta och

samhällsansvar, och allmännyttan bör åter bli hyresnormerande när parterna förhandlar om hyror.

Fru talman! Än en gång är det dags för mig att stå här i kammaren och försvara barnens rätt att bo gentemot hyresvärdarnas rätt till vinster. För ingen annan tycks vilja göra det. Men vi måste våga skydda barnen vid vräkning – inte hyresvärdarna. Än en gång: Det handlar inte om att ifrågasätta hyresvärdens rätt att få sina hyror betalda, utan det handlar i stället om att ifrågasätta varför barn över huvud taget blir vräkta från sina hem när de enligt svensk lag och barnkonventionen har rätt till ett tryggt boende.

Att slänga ut ett barn i ovisshet är helt oacceptabelt, och jag menar att det borde vara en regerings uppgift att ta nödvändiga initiativ för att se till att det inte blir så. Vänsterpartiet vill att regeringen vidtar åtgärder som gör det omöjligt att vräka en barnfamilj innan familjen har ett fullvärdigt alternativt boende att flytta till.

I stället väljer Sveriges regering att satsa på en utredning som syftar till att få ännu fler barn vräkta. Ätminstone är det en oundviklig konsekvens av ett pågående regeringsuppdrag som i grunden syftar till att göra det enklare att vräka oskyldiga hyresgäster. Häromveckan skärpte dessutom regeringen utredningsuppdraget så att fokus på att vräka just barnfamiljer blev ännu tydligare.

I dagens betänkande lyfts denna utredning upp som en viktig bostadspolitisk åtgärd. Vad är regeringen stolt över när det gäller den här åtgärden? Men det är kanske inte så konstigt eftersom detta råkar vara en av ytterst få saker som denna regering alls har åstadkommit.

Målet är alltså att vräka oskyldiga hyresgäster, som i många fall redan har det mycket tufft enligt såväl polis som socialtjänst. Det är personer som inte har begått något brott och barn som blir hemlösa. Hur kan någon tro att detta ska förbättra Bostadssverige?

Förutom att utredningen har ett i grunden rättsvidrigt perspektiv tycks den röda tråden vara att trampa på alla människor som redan i dag har det tuffast i samhället. Det handlar om mäns våld mot kvinnor. Samma utredning undersöker hur det kan bli enklare för en hyresvärd att säga upp ett hyreskontrakt vid våld i nära relationer.

Fler kvinnor som misshandlas ska vräkas från sina hem. Vart ska de ta vägen? Hur hjälper det en våldsutsatt kvinna att dessutom förlora sitt hem? Vart ska hon och barnen ta vägen?

Förslaget strider mot barnkonventionen, som blev lag 2020. I barnkonventionen står det att varje barn har rätt till en skälig levnadsstandard, vilket inkluderar ett boende. Vart ska de barnen ta vägen? Med en sådan lag kommer fler barn att vräkas, och fler oskyldiga vuxna människor kommer att vräkas till hemlöshet. Vart ska alla ta vägen?

Det är kollektiv bestraffning när man straffar människor som inte har begått brott. Att bli straffad för vad någon annan gör är kollektiv bestraffning och hör inte hemma i ett rättssamhälle.

Det här handlar också om bristande rättvisa. Om fattiga hyresgäster ska bli av med sin bostad om något av barnen har begått brott måste det rimligen även gälla rika villaägare. Men vi hör inte regeringen prata om villaägare. Den hårdare lagstiftningen ska alltså bara gälla vissa invånare, nämligen landets 3 miljoner hyresgäster. Vad som händer när barn eller inneboende i villor och bostadsrätter begår brott framkommer inte i denna

utredning och kommer säkerligen aldrig att göra det i någon framtida utredning heller. Man vill även att det ska bli lättare att vråka hyresgäster utan att först uppmana dessa att vidta rättelse.

De flesta föräldrar som jag nämnde tidigare är desperata över deras barns situation när de hamnar i kriminella miljöer. De är livrädda för att förlora sina barn. Vi måste hjälpa dessa föräldrar i stället för att straffa dem.

Fru talman! Brottslingar ska sättas i fängelse, men deras mammor, släktingar, syskon eller föräldrar ska inte vråkas. Att vråka oskyldiga gör inte Sverige tryggare. Fler hemlösa barnfamiljer minskar inte brottsligheten i Sverige – tvärtom. Det är enkel matematik som man kan tycka att även högern skulle förstå – men icke. Varken polis eller socialtjänst tycker att förslaget är bra. Släng det i soporna, och fokusera på att ta fram bra välbehövligen förslag för att möta bostadsbristen i Sverige.

Med detta sagt yrkar jag bifall till reservation 6 av Vänsterpartiet.

Anf. 159 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Fru talman! I detta betänkande om bland annat hyresrätt, bostadsrätt och andra upplåtelseformer såsom ägarlägenheter och hyrköpsystem föreslår civilutskottet att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete och tidigare ställningstaganden. Vi kristdemokrater står bakom denna bedömning.

Jag skulle vilja börja med några ord om det som behandlas under rubriken Förverkande av hyresrätten. Vi måste såväl bekämpa den organiserade brottsligheten som skapa trygga boendemiljöer för alla. Det är därför positivt att regeringen har tillsatt en utredning för att se över den hyresrättsliga regleringen vid uppsägning av hyresavtal när hyresgästen eller någon annan som bor eller vistas där begår brott i lägenheten eller i närområdet. I avvaktan på resultatet av utredningen finns det i nuläget inget skäl att föreslå någon annan åtgärd från riksdagens sida för att på olika sätt öka möjligheterna att vråka en hyresgäst på grund av kriminalitet.

Så några ord om studentlägenheter. Jag vill inleda med att påpeka att det inte finns några specifika bestämmelser i hyreslagen för just studentbostäder. Hyreslagen gäller även för det vi kallar studentlägenheter i dagligt tal. Det finns inte heller något behov av att definiera just studentbostäder som en egen boendeform. Det gäller särskilt eftersom det redan i dag går att ställa upp villkor i hyresavtal som gör det möjligt för hyresvärdar att kontrollera att hyresgästen aktivt studerar, det vill säga uppfyller villkoren för sitt tidsbegränsade hyreskontrakt.

Fru talman! En ägarlägenhet är som ett radhus på höjden. Du köper din lägenhet och blir lagfaren ägare. Det innebär låga kostnader samt personlig frihet att hyra ut din bostad utan tillstånd eller att sälja till vem du vill. Vi kristdemokrater tror att denna form, tillsammans med ett hyrköpsystem, skulle kunna öka mångfalden på bostadsmarknaden och ge den enskilde större möjligheter att hitta den bostadsform som skulle passa. Jag tror också att det skulle öka stabiliteten och tryggheten i befintliga områden där rena hyreslägenheter är i förkrossande majoritet. Ett område med bara hyresrätter hindrar den enskilde att göra en boendekarriär inom sitt område. I stället blir man tvungen att flytta till ett annat område, till stor förlust för både den enskilde och bostadsområdet.

Sju av tio vill äga sin bostad. En del av dessa kanske vill göra det i form av ägarlägenhet och genom hyrköp.

Riksdagen uppmanade den förra regeringen så sent som våren 2022 att skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag som gör det möjligt att omvandla befintliga bostäder till ägarlägenheter och att tillsätta en utredning med syftet att utreda ett hyrköpsystem. Med anledning av detta och att det pågår ett arbete med de aktuella frågorna inom Regeringskansliet finns det inte heller här anledning till ytterligare åtgärder från riksdagens sida angående ägarlägenheter och hyrköpsystem.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU14.

Anf. 160 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Berntsson. Han är väl inhoppare i stället för kollegan Larry Söder, som häromkvällen oroade sig för att vi socialdemokrater vid ett framgångsrikt val och maktövertagande 2026 skulle återinföra ett statligt stöd till byggande av hyresrätter och studentbostäder med lägre hyresnivå.

Jag kan försäkra att det finns grund för en sådan oro därför att vi socialdemokrater vet sedan andra världskriget, ungefär, att staten behöver stödja nybyggnation för att hålla uppe byggtakten också i lågkonjunktur och därmed säkra människors bostadsförsörjning.

Jag vill med anledning av detta ställa en fråga till ledamoten om det här med bostadsförsörjningen och tillgången också till hyresrätter, inklusive studentbostäder.

Vår kloka centerpartistiska utskottskollega Alireza Akhondi påminde oss här i kammaren i går om att den nytilträdde regeringen har fattat ganska drastiska beslut kring resultatet av det som den tidigare alliansregeringen satte igång, nämligen den så kallade Sverigeförhandlingen. Den kretsar runt planerna på nya stambanor i Sverige, och kring dessa har man förhandlat med ett stort antal kommuner om samhällsplaneringsfrågor inklusive bostadsbyggande. Det är stora projekt och stora åtaganden.

Jag vill så här sent på kvällen ändå ställa frågan till ledamoten om ledamoten har någon uppfattning om konsekvenserna för tillgången till hyresrätter i landet framöver. Är ledamoten verkligen helt nöjd med dessa beslut?

Anf. 161 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågorna. De berör lite olika områden.

För att börja med fastighetsinvesteringsbidragen förstår jag min kollega Larry Söders oro. Det verkar vara det allena återkommande förslaget från socialdemokratisk sida när det gäller hur man ska försöka se till att det byggs mer bostäder.

Tyvärr ser vi inte att det har varit en gynnsam väg. Tyvärr har det till stor del hamnat i antingen dyrare bostäder från början eller i ägarbolagens kassor på ett sätt som inte var tänkt. Jag misstänkliggör inte vad man menar sig vilja åstadkomma med det här, men tyvärr är inte resultatet så träffsäkert som det borde vara när man tänker sig att i alla fall i en framtid avsätta så mycket som 8 miljarder kronor till det man har pratat om men inte lagt in i budget.

Den andra frågan om Sverigeförhandlingen har jag inte så mycket tid att svara på. Men tyvärr var det ett stort misslyckande under de här åren att man fastnade så länge i höghastighetståg. Det gjorde att man delvis sköt sönder hela tanken med Sverigeförhandlingen i den delen.

Därmed är min tid slut, men det kanske går att återkomma i ett senare replikskifte.

Anf. 162 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Berntsson för svaret.

Trots min korta tid som riksdagsledamot från september 2022 till i dag har jag redan vid många tillfällen hört det sägas från den borgerliga sidan och SD-sidan av kammaren att investeringsstödet, det statliga stödet till byggande av hyresrätter med lägre hyresnivå, inte skulle ha fungerat på något sätt.

Den enda utvärdering som jag har kunnat finna, gjord av Evidens, drar solklart slutsatsen att inte minst i de medelstora och mindre städerna i Sverige har investeringsstödet genom att det träffat grupper i vissa inkomstskikt gjort att byggandet har ökat.

Det här är den enda utvärdering jag känner till. Jag utgår från den. Det skulle vara spännande att höra om det finns någon annan bakgrund till den starka övertygelsen som jag hör från ledamotens sida av kammaren att det här stödet inte har fungerat.

Vi socialdemokrater menar som sagt sedan andra världskriget, ungefär, att stöd till nybyggnation är en väldigt viktig del av en social bostadspolitik där människors behov möts av marknadens utbud.

Det var en fråga till ledamoten i detta. Vad är grunden för denna starka övertygelse att investeringsstödet inte är något bra?

Anf. 163 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Vi är jämgamla i denna kammare, så vi får förhoppningsvis anledning att debattera fler gånger. Men i civilutskottet gör jag inte ledamoten sällskap, så där får han fortsätta diskussionen med min kollega Larry Söder.

Faktiskt hänger den fråga som jag fick nu och den som jag fick tidigare om Sverigeförhandlingen lite grann ihop.

Den riktigt stora effekten på bostadsbyggande hänger på att den kommunala sidan förser byggare med möjlig mark. Det var faktiskt till stor del det som Sverigeförhandlingen handlade om eftersom en stor del av finansieringen skulle handla om mark. Därför är det där som en så stor del av lösningen finns – även om man inte kopplar den till höghastighetståg.

Anf. 164 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Vår samhällsekonomi hålls tillbaka av brist på bostäder i nästan hela landet. Det måste bli ändring på det.

Vi socialdemokrater vill därför se en generell och social bostadspolitik. Det handlar i grunden om tre övergripande uppgifter: att bygga fler och hållbara bostäder, att motverka den sociala segregationen och därigenom förbättra förutsättningarna för jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och att göra det möjligt också för ekonomiskt svaga grupper att lösa sitt bostadsbehov.

Segregationen i vårt land bryts inte med särlösningar för resurssvaga. Boende- och upplåtelseformer ska vara blandade. Trångboddheten ska bekämpas med samhällsbyggande. Det är därför vi ska fortsätta att bygga hyresrätter som vanligt folk har råd att bo i, i hela landet och i alla områden.

På bostadsförsörjningens område har vi socialdemokrater därför lagt en lång rad förslag, de flesta med utgångspunkt i den senaste statliga utredningen på området.

I utredningsbetänkandet *Sänk tröskeln till en god bostad* föreslogs bland annat en ny bostadsförsörjningslag, en nationell handlingsplan för bostadsförsörjningen, nya verktyg för statlig styrning av bostadsbyggande och förstärkta bostadsbidrag som det träffsäkra verktyg för mer jämlika uppväxtvillkor för alla barn som det är.

Vi socialdemokrater är också tydliga med att statlig finansiering behövs för nybyggnation av bostäder, inte minst i det läge som vi har nu med fullkomlig kollaps i bostadsbyggandet.

Därför har vi socialdemokrater i riksdagen föreslagit att beta av den kö av ansökningar som finns vad gäller investeringsstödet för hyresbostäder med lägre hyresnivå samt att utveckla och införa ett nytt och ännu bättre utformat statligt investeringsstöd för hyresbostäder, inklusive studentbostäder, med villkorade krav på socialt ansvarstagande – det vill säga, fru talman, statligt finansiellt stöd till byggande av nya hyresrätter.

Vidare har vi föreslagit att lagen om offentlig upphandling, LOU, inte ska tillämpas för allmännyttiga bostadsföretag – det vill säga att nybyggda kommunalägda hyresrätter ska kunna bli billigare och inte stoppas av rättsprocesser kring upphandlingsfrågor. Detta är två mycket skarpa reformförslag för fler hyresrätter, som högern har avvisat.

Fru talman! Inom ramen för det betänkande som vi behandlar här i kväll på hyresrättens område föreslår vi socialdemokrater att kommunerna ges rätt att i detaljplan ange upplåtelseform – det vill säga att staten ger kommuner bättre möjlighet att planera för ett samhällsbygge med blandade upplåtelseformer.

Därtill föreslår vi socialdemokrater en långsammare och längre infasningsperiod för hyreshöjningar vid renovering, stärkt besittningsskydd vid uthyrning av privatbostäder och att lyxrenoveringar i syfte att byta hyresgäster i det befintliga hyresbeståndet stoppas, bland annat genom att begreppet ”skäligt” bör införas som bedömningsgrund för överklaganden i hyresnämnden när det gäller renoveringar.

Vi har alltså skarpa förslag för att sätta stopp för så kallad renovering. Det är förslag för att Sveriges hyresgäster faktiskt ska kunna känna sig trygga i sitt boende.

Vi socialdemokrater föreslår att handläggningstiderna i hyresnämnderna avseende olovlig andrahandsuthyrning kortas och att reglerna för inneboende skärps, det vill säga att vi får ordning och reda på hyresmarknaden och att vi vänder även på dessa stenar för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten.

Men högermajoriteten – det vill säga Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – föreslår att riksdagen ska avslå allt detta.

Fru talman! Vi står givetvis bakom samtliga våra motioner, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till våra reservationer 4 och 7.

Vad gör då riksdagens majoritet och den sverigedemokratiskt kontrollerade regeringen i stället för att bifalla alla våra förslag? Jo, man har avskaffat investeringsstödet för byggande av hyreslägenheter och studentbostäder med lägre hyresnivå, och man har dessutom kapat stödet i förtid. Man har i riksdagen sagt nej till att befria allmännyttan från lagen om offentlig upphandling. Inga av alla förslag från den stora statliga utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning har ännu tagits vidare. Utredningen om förhandsprövning av ägare vid fastighetsförvärv har fått tilläggsdirektiv som antyder att man faktiskt inte vill ha bättre förhandskontroller.

Fler och tryggare bostäder, inklusive hyresrätter, det blir det inte. Bättre villkor för hyresgäster, det får vi inte. Den här riksdagsmajoriteten prioriterar sänkt skatt för höginkomsttagare och sänkt skatt på bensin även för den som kör en monstertruck från någon Stockholmsförort in till Stureplan.

Tiotusentals hemlösa, hundratusentals trångbodda, barn och ungdomar som inte kan få studiero i sitt eget hem, hundratusentals bostadsoroliga på en otrygg andrahandsmarknad, alltså miljoner verkligt bostadssökande, får stå tillbaka. Vi har till och med svårt att skaffa fram lägenheter till brottsoffer, ofta kvinnor och barn, på flykt undan våld i nära relationer.

Det kommer inga förslag om förstärkta sociala förturer eller om kommunala hyresgarantier, inga förslag till hur kommuner ska förmås att ta sitt ansvar enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, socialtjänstlagen eller barnkonventionen, som ju är svensk lag. I stället är det identitetspolitik och kulturkrig som gäller – mot väderkvarnar, både verkliga vindkraftverk och rena fantasifoster som att ”sossar gillar bara hyresrätter”.

Nej, vi socialdemokrater vill bygga ett starkare samhälle, och då krävs politik på riktigt – lagstiftning, budgetposter och statlig styrning. Och den politiken måste fastslås här i Sveriges riksdag. Sådan är vår grundlag. Det är därför, fru talman, som talmannen står högre i rang än statsministern.

Vi socialdemokrater talar ofta om hyresrätten, av det enkla skälet att det ägda boendet under mycket lång tid och på alla sätt och vis har gynnats av gällande skatteregler, regler för den kommunala allmännyttan och borgerliga kommunalpolitiska beslut om bland annat markanvändning. Det är verkligheten, fru talman.

Men vi socialdemokrater avskyr orättvisor. I vårt folkhem ska det inte finnas vare sig kelgrisar eller styvbarn. Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna vill fortsätta att kela med det ägda boendet. I högerens folkhem vimlar det av styvbarn, och de bor nästan undantagslöst i hyresrätt.

Och värre ska det kanske bli! Nu talas igen om marknadshyror i hela hyresbeståndet. Vem vet, kanske finns det något utöver alla våra socialdemokratiska förslag att faktiskt debattera i nästa års betänkande om hyresrätt med mera från civilutskottet här i Sveriges riksdag? Vi får se, fru talman.

(Applåder)

Anf. 165 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Äntligen är det min tur i talarstolen! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 17 i betänkandet.

Det behövs fler åtgärder för en bättre kontroll av bostadsmarknaden. Vi ser att vi i stora bestånd i Sverige i dag har problem med försäljning av folkbokföringsadresser. Vi har svarta hyreskontrakt. Det är en marknad som är otroligt stor och som också är en av flera orsaker till att vi har en grov organiserad brottslighet i dag. Detta är en del i hur de finner sina pengar till sin organisation.

Det sker penningtvätt, svartjobb, skattebrott, bedrägerier och bidragsbrott. Man bibehåller sina uppehållstillstånd för att ha tillgång till den svenska sjukvården genom att vara skriven på en adress. Kopplingarna till försäljningen av folkbokföringsadresser och svarta hyreskontrakt är väldigt många. Därför är det också så viktigt att vi tar tag i det här området omgående.

Myndigheterna behöver i dag skärpa tillsynen och samverka sinsemellan för att upptäcka dessa personer som använder sig av det svenska systemet genom folkbokföringsadresser och svarta hyreskontrakt. Det behöver delas information, och man behöver samköra register mellan myndigheter för att på ett bättre sätt upptäcka denna kriminella verksamhet. Hyresvärdarna behöver möjligheter att kontrollera eventuella oegentligheter när det gäller folkbokföringen. Det behöver bli obligatoriskt för hyresgäster att anmäla inneboende till hyresvärderna. Dessa åtgärder behövs för att få en bättre kontroll på den svenska bostadsmarknaden, för att åter se till att skapa trygghet i våra bostadsområden.

En del av detta är att förbättra folkbokföringen genom den folkräkning som ska genomföras. Förhoppningen är att arbetet ska ge ett sådant resultat att man kan gå vidare och samköra register mellan myndigheterna, att hyresvärdarna ska få större befogenheter att kontrollera oegentligheter i folkbokföringen och att alla dessa punkter ska betas av så att vi får ett system där vi kan motverka organiserad brottslighet i Sverige i dag.

Sverigedemokraterna har en rad förslag i betänkandet, och det gläder mig att delar av dem har genomförts, vilket vi pratar om här i dag. Man har även föreslagit utredningar, och det pågår också utredningar när det gäller förslagen. Vi har också tillkännagivanden som går så långt tillbaka som 2016. Vi har tillsammans med regeringspartierna skickat tillkännagivanden till den dåvarande regeringen i frågor som finns med i betänkandet.

Det är oerhört trevligt numera, efter valet, att stå här och kunna bocka av fråga efter fråga som Sverigedemokraterna har drivit i opposition under alla dessa år, med vetskapen att vi nu kan genomföra alla de åtgärder som vi har föreslagit för att återigen kunna få till kraftfulla åtgärder för att motverka otryggheten i våra bostadsområden och för att motverka brottsligheten.

Den bristande fastighetsförvaltningen och underhållet av fastigheter är en av de frågor som vi vet att vi har stort stöd för. Man menar att man avvaktar den nya lagstiftningen på detta område för att se effekten av den. Om den inte är tillräcklig vet vi att vi sedan tidigare har regeringspartierna bakom oss för att driva frågan.

Att motverka trångboddhet, som har brett ut sig under den gamla regeringen, är något som utredningen i dag tittar på. Där kan vi få fram konkreta förslag från regeringen för att motverka trångboddhet.

Vi har också en utredning som pågår när det gäller att vräka kriminella och säga upp deras hyreskontrakt. Det är ett oerhört viktigt förslag för att få bukt med kriminaliteten i vårt svenska samhälle.

Fru talman! Det krävs kraftfulla åtgärder i Sverige i dag för att åter skapa ett tryggt, välmående samhälle. Då behövs åtgärder. Och då behöver man ta i med hårdhandskarna. Den gamla regeringen har inte vågat ta tag i dessa frågor. Nu har vi en regering med stöd av Sverigedemokraterna som genomför en rad olika förslag och åtgärder som kommer att rulla på under mandatperioden och som kommer att se till att vi kan få Sverige på fötter igen och åter skapa ett tryggt samhälle.

Anf. 166 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten Roger Hedlund lägger stor tonvikt vid olika typer av trygghetsskapande åtgärder på det bostadspolitiska området och också vid hyresrätten. Där finns sedan ganska lång tid tillbaka ett antal utredningar som regeringen nu kommer att få på sitt bord som ett resultat av den tidigare regeringens igångsättande av dessa utredningar. Jag utgår ifrån att det kommer att bli debatt om konkreta förslag längre fram, när sådana faktiskt finns.

Jag vill lyfta upp en annan trygghetsfråga som är mycket stor och viktig för landets hyresgäster, nämligen hur mycket pengar man ska betala varje månad i hyra. Jag noterar att man i pressen har kunnat se att det rapporteras tydligt om och att det höjs röster för att åter lyfta upp frågan om marknadshyror, kanske inte bara i nyproduktion utan i hela beståndet.

Jag kommer att ställa en fråga till ledamoten om Sverigedemokraternas inställning i dessa frågor. Jag ska citera ur en artikel från den 31 mars i Dagens Arena, där frågan lyfts upp och där Roger Hedlunds partikamrat Mikael Eskilander uttalar sig: ”Vi säger definitivt nej till fri hyressättning. Regeringen kan söka stöd hos oss för en förändring av systemet för presumtionshyror, men inte en sådan förändring.” Dagens Arena frågar: ”Har ni något förslag på annan förändring?” ”Vi har börjat titta på frågan men inte landat i en fast ståndpunkt”, säger Mikael Eskilander.

Min fråga till Roger Hedlund, fru talman, är: Kan hyresgästerna i landet känna sig trygga med att den SD-ledda regeringen inte återkommer med förslag om marknadshyror?

Anf. 167 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Tack, Markus Kallifatides, för din fråga i debatten!

Väljarna ska vara oroliga över Socialdemokraternas otroligt stora sug efter att styra detta land. De som har valt att tumma på det de påstår sig stå för är Socialdemokraterna. I valrörelsen 2018 gick de på otroligt hårt mot Sverigedemokraterna och sa att man med Sverigedemokraterna i regeringen efter valet skulle få marknadshyror i Sverige. Vad hände? Jo, vi fick i stället en januariöverenskommelse där Socialdemokraterna gick med på att införa marknadshyror i Sverige.

Väljarna ska vara oroliga över Socialdemokraterna. Väljarna ska vara oroliga för att Socialdemokraterna ska vinna nästa val, för då får vi marknadshyror i Sverige. Man har varit beredd att tumma på den frågan för att få makten i Sverige. Vad säger att man inte skulle göra det igen? Absolut ingenting.

Fru talman! Jag kan leverera ett svar på frågan när det gäller Sverigedemokraterna. Med Sverigedemokraternas inflytande kommer det inte att införas marknadshyror i Sverige. Detta har vi varit tydliga med från första början i denna fråga. Vi har varit tydliga hela vägen. Det är inte vi som har sålt oss i denna fråga. För oss har den varit viktig, och när vi säger att något är viktigt för oss menar vi det. Det är bara att kolla på den migrationspolitiska debatten – vi ger inte upp.

Anf. 168 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Det blir spännande att följa utvecklingen när det gäller detta, framför allt för landets hyresgäster.

En liten rättelse: Såvitt jag vet har marknadshyror aldrig införts, varken i nyproduktion eller någon annanstans under någon regering, och jag kan försäkra Roger Hedlund att vi socialdemokrater inte kommer att verka för något sådant. Detta kan jag garantera landets hyresgäster.

Men jag uppskattar svaret på frågan så långt och tackar för i kväll, fru talman.

Anf. 169 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna får tacka Sverigedemokraterna för att marknadshyror inte genomfördes i detta land. Det var Sverigedemokraterna som väckte misstroendeförklaring gentemot regeringen och såg till att marknadshyror inte kunde genomföras.

I januariöverenskommelsen skrev Socialdemokraterna under på att genomföra marknadshyror. Det går inte att komma ifrån den saken.

När det gäller den situation som vi ser i Sverige i dag är det Socialdemokraterna som har sett till att våra hyresgäster har en tuff situation. Efter många år av kraftig migration till Sverige ser vi i dag en enorm bostadsbrist, fru talman. Det finns bara ett parti som har det huvudsakliga ansvaret för detta, och det är Socialdemokraterna.

Anf. 170 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag fick precis en déjà vu-feeling när jag lyssnade på det senaste replikskiftet. Det kändes som om jag befann mig här i kammaren sommaren 2021 och hörde jättemärkliga argument om fri hyressättning i nyproduktion de facto innebar marknadshyror eller inte. Låt mig vara glasklar, och jag vänder mig då i synnerhet till den sverigedemokratiska ledamoten som uppenbart behöver läsa på hur hyressättningen i Sverige de facto går till. Fri hyressättning i nyproduktion innebär inte införande av marknadshyror.

Fru talman! Sveriges bostadsmarknad har uppenbara och allvarliga systemfel som inte kommer att lösas av sig själva eller så länge politiken inte har modet att adressera helheten. För sanningen är att den ägda marknaden och hyresmarknaden är två sidor av ett och samma mynt. Man kan inte adressera den ena utan att adressera den andra.

Resultatet av politikens ovilja att agera har skapat den segregation och de sociala problem vars konsekvenser nästan dagligen går att läsa om i medierna.

Fru talman! Jag växte upp i utanförskapets Tensta. Numera bor jag i ett annat utanförskapsområde, nämligen Danderyd.

Ola Rosling pratar ibland om lyckoparadoxen. Den innebär kort och gott att om vi lyckas ta oss ur segregation, utanförskap eller vad vi väljer att kalla det fylls vår plats där av människor med ännu sämre förutsättningar än de som inte tar sig ut har. Så på ett plan blir alltså min lycka områdets olycka, om man ska raljera något.

Lösningen är inte, som vissa naivt tror, att kollektivt bestraffa familjer för enstaka rötägg. För inte tror jag att den kollektiva bestraffningen kommer att gälla hyreslägenheter i de bättre bemedlade områdena. Nej, så naiv är nog ingen. Lösningen är svårare än så, och den kräver att denna församling jobbar, kompromissar och ser skogen för alla träd.

Fru talman! Det finns en hel del forskning som bör tas på allvar när vi diskuterar bostadspolitik i allmänhet och hyresmarknaden i synnerhet. På ett plan är jag ganska ledsen över att denna debatt blir så upphackad. I går stod vi i denna kammare och diskuterade andra betänkanden som rörde bostadspolitiken. Men det är först när man lägger ihop helheten som man faktiskt ser skogen för alla träd.

Till exempel presenterade SNS en rapport för några år sedan där de slår fast att hyresregleringen är orsaken till de långa bostadsköerna, den otillåtna handeln med hyreskontrakt och att många hyresrätter ombildas till bostadsrätter. Med hjälp av statistik över Stockholms bostadskö och antalet nyproducerade bostäder har forskarna kartlagt att det inte finns något tydligt samband mellan bostadsköernas längd och bostadsbyggande. De visar även med hjälp av data från Bostadsförmedlingen att hyresreglering är ett dåligt medel för att hjälpa bostadsmarknadens svaga aktörer, det vill säga hushåll med låga inkomster. Det säger alltså forskningen.

Nej, det stämmer inte, muttrar vänsterpartisterna och begär säkert replik, vilket jag hoppas på. Men fakta är fakta. Men jag sa till Hyresgästföreningen, som jag träffade i dag, att de också har många goda poänger som också måste adresseras i helheten.

Vår beskattningsmodell missgynnar hyresrätten som boendeform. Det är en trend som har pågått i tre decennier. Politikens retorik om misslyckande om man inte äger sin bostad, som min moderata kollega var inne på, skapar också en stigmatisering som förvisso ger osynliga men väl smärtsamma sår hos många.

Fru talman! Som liberal centerpartist vill jag se en konkurrensneutralitet mellan olika boendeformer. Vi ska inte ha ett system där jag som Danderydsbo de facto får betalt för att ha tak över mitt huvud, medan den yngre Alireza fick betala lejonparten av sin disponibla inkomst för samma behov. Det är orimligt, och så ska inte ett liberalt samhälle fungera.

För att lösa problemen behöver man vidta många olika åtgärder. Det handlar om reformering av bruksvärdesprincipen och reformering av skattesystemet. Både ränteavdrag, reavinstbeskattning och andra beskattningsverktyg måste synkas så att vi skapar rättvisa modeller mellan olika boendeformer och för att vi ska få en rörlighet på bostadsmarknaden och få igång flyttkedjorna.

I går tog jag upp en hel del andra frågor om nyttjande av alla tomma fastigheter som finns runt om i Sverige. Vi pratade om hur vi stimulerar byggandet på landsbygden för att få igång en kedja som får helheten att hålla ihop.

Men i dag vill jag ändå trycka på att alla de problem som vi ser på bostadsmarknaden men också på fastighetsmarknaden går att adressera om man på riktigt vågar börja använda en del av de 62 offentliga utredningar som har gjorts sedan 2006 inom bostadsmarknadsområdet. Allt är ju utrett.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom Centerpartiets alla yrkanden i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 april.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2023) 127 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om körkort och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2561 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG och kommissionens förordning (EU) nr 383/2012

Motion

med anledning av skr. 2022/23:96 Riksrevisionens rapport om kvalitetsavgifter och regressrätt

2022/23:2377 av Thomas Morell m.fl. (SD)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 12 april

2022/23:538 Undantag från dygnsvila för räddningstjänsten

av Mikael Larsson (C)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2022/23:539 Bedrägerier

av Nadja Awad (V)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2022/23:540 Ny utvinning av fossila bränslen

av Andrea Andersson Tay (V)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:541 Införande av EU-sanktioner mot Azerbajdzjan

av Björn Söder (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:542 Internationell närvaro i Armenien och Azerbajdzjan

av Björn Söder (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

Prot. 2022/23:88

13 april

Hyresrätt m.m.

2022/23:543 Folkrepubliken Kinas aggressioner mot Taiwan och Emmanuel Macrons uttalande

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:544 Visumfrihet från Armenien till EU

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:545 Emmanuel Macrons besök i Kina

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2022/23:546 Visering för svenskiranier

av *Ola Möller* (S)
till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2022/23:547 Allvarliga brister inom privat vård

av *Karin Rågsjö* (V)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 12 april

2022/23:501 Infokomanslaget

av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2022/23:507 Neddragning av antalet provorter för körkort

av *Patrik Jönsson* (SD)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:509 Glokala Sverige

av *Sofia Skönnbrink* (S)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:510 Tillståndsprocesser för elnät – ledningsrätt

av *Jessica Stegrud* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:511 Undantag från krav om nätkoncession

av *Jessica Stegrud* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2022/23:508 Etableringsjobb

av *Cicie Weidby* (V)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:516 Äldreomsorgslyftets avskaffande

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:513 Kravet på att tillhandahålla flergångsalternativ

av *Tobias Andersson* (SD)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:521 Fullmakter som verktyg för mäns våld mot kvinnor

av *Laila Naraghi* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:522 Barnrättsperspektivet i frågor som rör umgänge

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:515 Barnfattigdom

av *Mats Wiking* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2022/23:523 Ändrade sekretessregler mot arbetslivskriminalitet

av *Jim Svensk Larm* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:514 Arbetsförmedlingen och förvaltningslagens krav på serviceskyldighet

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:512 Skydds jakt på varg

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2022/23:527 Regeringens inställning till parternas ansvar för svensk lönebildning

av *Johanna Haraldsson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2022/23:528 Regeringens arbete med frågan om tidsomställningen

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:534 Beskattning och klassificering av husbilar

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:532 Lantmäteriets önskemål om uppdatering av lagen om spridningstillstånd

av *Rickard Nordin* (C)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.47.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.57,

av talmannen därefter till och med § 5,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 106 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 142 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 3 Ukraina.....	1
Utrikesutskottets betänkande 2022/23:UU14.....	1
Anf. 1 ARON EMILSSON (SD).....	1
Anf. 2 AZRA MURANOVIC (S)	3
Anf. 3 STEFAN OLSSON (M).....	6
Anf. 4 HÅKAN SVENNELING (V)	7
Anf. 5 KERSTIN LUNDGREN (C).....	9
Anf. 6 MAGNUS BERTSSON (KD).....	11
Anf. 7 JACOB RISBERG (MP).....	12
Anf. 8 MARTIN MELIN (L)	14
(Beslut fattades under § 8.)	15
§ 4 Kommunala frågor	16
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU26	16
Anf. 9 JAN ERICSON (M)	16
Anf. 10 EVA LINDH (S) replik.....	19
Anf. 11 JAN ERICSON (M) replik.....	19
Anf. 12 EVA LINDH (S) replik.....	20
Anf. 13 JAN ERICSON (M) replik.....	20
Anf. 14 EVA LINDH (S)	21
Anf. 15 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	23
Anf. 16 EVA LINDH (S) replik.....	23
Anf. 17 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	24
Anf. 18 EVA LINDH (S) replik.....	24
Anf. 19 JAN ERICSON (M) replik.....	25
Anf. 20 EVA LINDH (S) replik.....	25
Anf. 21 JAN ERICSON (M) replik.....	26
Anf. 22 EVA LINDH (S) replik.....	26
Anf. 23 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD)	27
(forts. § 6).....	29
Ajournering.....	29
Återupptaget sammanträde.....	29
§ 5 Statsministerns frågestund	29
Anf. 24 TALMANNEN	29
<i>Regeringens klimatpolitik.....</i>	<i>30</i>
Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (S)	30
Anf. 26 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	30
Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (S)	30
Anf. 28 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	31
<i>Åtgärder för minskad asylinvandring.....</i>	<i>31</i>
Anf. 29 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	31
Anf. 30 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	31
Anf. 31 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	32
Anf. 32 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	32
<i>Inflationsdämpande åtgärder</i>	<i>33</i>
Anf. 33 NOOSHI DADGOSTAR (V)	33

Anf. 34 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	33
Anf. 35 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	34
Anf. 36 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	34
<i>Den svenska livsmedelsproduktionen</i>	34
Anf. 37 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	34
Anf. 38 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	35
Anf. 39 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	35
Anf. 40 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	36
<i>Regeringens syn på klimatutsläpp</i>	36
Anf. 41 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	36
Anf. 42 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	37
Anf. 43 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	37
Anf. 44 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	37
<i>Rymningar och fritagningar</i>	38
Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M)	38
Anf. 46 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	38
<i>Den småskaliga vattenkraften</i>	38
Anf. 47 CAMILLA BRODIN (KD).....	38
Anf. 48 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	39
<i>Flerbarnstillägget</i>	39
Anf. 49 GULAN AVCI (L).....	39
Anf. 50 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	40
<i>Effekterna av en sänkt reduktionsplikt</i>	40
Anf. 51 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	40
Anf. 52 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	40
<i>Arbetsbetsdirektivet och dygnsvila</i>	41
Anf. 53 LINDA LINDBERG (SD).....	41
Anf. 54 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	41
<i>Regeringens samarbete med Sverigedemokraterna</i>	41
Anf. 55 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V).....	41
Anf. 56 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	42
<i>Stöd till våldsutsatta kvinnor</i>	42
Anf. 57 HELENA VILHELMSSON (C).....	42
Anf. 58 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	42
<i>Trälgränsen för storskaligt fiske</i>	43
Anf. 59 EMMA NOHRÉN (MP)	43
Anf. 60 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	43
<i>Barns bästa och föräldrars umgängesrätt</i>	43
Anf. 61 ELLEN JUNTTI (M).....	43
Anf. 62 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44
<i>Kvinnosjukvården</i>	44
Anf. 63 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	44
Anf. 64 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	44
<i>Elektrifieringen av fordonsflottan</i>	45
Anf. 65 JYTTE GUTELAND (S).....	45
Anf. 66 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	45
<i>UD:s rapport om resor till länder med reseavrådan</i>	46
Anf. 67 LUDVIG ASPLING (SD).....	46
Anf. 68 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	46
<i>Utbetalningen av elstöd</i>	46

Anf. 69 ISABELL MIXTER (V)	46
Anf. 70 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	47
<i>Institutet för mänskliga rättigheter</i>	47
Anf. 71 ULRIKA WESTERLUND (MP).....	47
Anf. 72 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	47
<i>Inflationen och barnfamiljers ekonomiska situation</i>	47
Anf. 73 EVA LINDH (S).....	47
Anf. 74 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	48
§ 6 (forts. från § 4) Kommunala frågor (forts. FiU26).....	48
Anf. 75 EVA LINDH (S) replik.....	48
Anf. 76 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	48
Anf. 77 EVA LINDH (S) replik.....	49
Anf. 78 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	49
(forts. § 9).....	50
Ajournering.....	50
Återupptaget sammanträde.....	50
§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 april.....	50
SoU11 Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap	50
NU14 Immaterialrättsfrågor.....	51
NU15 Regelförenkling för företag	53
§ 8 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	54
UU14 Ukraina	54
§ 9 (forts. från § 6) Kommunala frågor (forts. FiU26).....	55
Anf. 79 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	55
Anf. 80 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	56
Anf. 81 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	57
Anf. 82 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	57
Anf. 83 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V) replik	58
(Beslut skulle fattas den 19 april.).....	58
§ 10 Folkhälsa	59
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU20	59
Anf. 84 THOMAS RAGNARSSON (M).....	59
Anf. 85 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	60
Anf. 86 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	60
Anf. 87 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	61
Anf. 88 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	61
Anf. 89 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	62
Anf. 90 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	62
Anf. 91 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	63
Anf. 92 THOMAS RAGNARSSON (M) replik	63
Anf. 93 KARIN SUNDIN (S).....	64
Anf. 94 DAN HOVSKÄR (KD)	66
Anf. 95 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD)	67
Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	69
Anf. 97 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik	69
Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	70
Anf. 99 ANNA-LENA BLOMKVIST (SD) replik	70
Anf. 100 JAKOB OLOFSGÅRD (L).....	70

Anf. 101	KARIN RÅGSJÖ (V)	72
Anf. 102	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	74
Anf. 103	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	74
Anf. 104	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	75
Anf. 105	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	75
Anf. 106	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	75
Anf. 107	ULRIKA WESTERLUND (MP)	77
	(Beslut skulle fattas den 19 april.)	79
§ 11	Familjerätt	79
	Civilutskottets betänkande 2022/23:CU6	79
Anf. 108	ELLEN JUNTTI (M)	79
Anf. 109	MARTINA JOHANSSON (C) replik	82
Anf. 110	ELLEN JUNTTI (M) replik	82
Anf. 111	MARTINA JOHANSSON (C) replik	83
Anf. 112	ELLEN JUNTTI (M) replik	83
Anf. 113	NADJA AWAD (V) replik	84
Anf. 114	ELLEN JUNTTI (M) replik	84
Anf. 115	NADJA AWAD (V) replik	85
Anf. 116	ELLEN JUNTTI (M) replik	85
Anf. 117	LAILA NARAGHI (S)	86
Anf. 118	ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	89
Anf. 119	LAILA NARAGHI (S) replik	89
Anf. 120	ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	90
Anf. 121	LAILA NARAGHI (S) replik	90
Anf. 122	JUNO BLOM (L) replik	91
Anf. 123	LAILA NARAGHI (S) replik	91
Anf. 124	JUNO BLOM (L) replik	92
Anf. 125	LAILA NARAGHI (S) replik	93
Anf. 126	MAGNUS BERNTSSON (KD)	93
Anf. 127	ANGELICA LUNDBERG (SD)	94
Anf. 128	NADJA AWAD (V) replik	96
Anf. 129	ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	96
Anf. 130	NADJA AWAD (V) replik	97
Anf. 131	ANGELICA LUNDBERG (SD) replik	97
Anf. 132	JAKOB OLOFSGÅRD (L)	98
Anf. 133	MARTINA JOHANSSON (C) replik	99
Anf. 134	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	99
Anf. 135	MARTINA JOHANSSON (C) replik	99
Anf. 136	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	100
Anf. 137	LAILA NARAGHI (S) replik	100
Anf. 138	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	101
Anf. 139	LAILA NARAGHI (S) replik	101
Anf. 140	JAKOB OLOFSGÅRD (L) replik	101
Anf. 141	NADJA AWAD (V)	102
Anf. 142	MARTINA JOHANSSON (C)	104
Anf. 143	ULRIKA WESTERLUND (MP)	107
Anf. 144	MARTINA JOHANSSON (C) replik	109
Anf. 145	ULRIKA WESTERLUND (MP) replik	109
Anf. 146	JUNO BLOM (L)	109
	(Beslut skulle fattas den 19 april.)	111
§ 12	Hyresrätt m.m.	111

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU14.....	111
Anf. 147 DAVID JOSEFSSON (M)	111
Anf. 148 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	114
Anf. 149 DAVID JOSEFSSON (M) replik	114
Anf. 150 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V) replik	115
Anf. 151 TREDJE VICE TALMANNEN.....	115
Anf. 152 DAVID JOSEFSSON (M) replik	116
Anf. 153 TREDJE VICE TALMANNEN.....	116
Anf. 154 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	116
Anf. 155 DAVID JOSEFSSON (M) replik	117
Anf. 156 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	117
Anf. 157 DAVID JOSEFSSON (M) replik	118
Anf. 158 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V)	118
Anf. 159 MAGNUS BERTSSON (KD).....	122
Anf. 160 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	123
Anf. 161 MAGNUS BERTSSON (KD) replik	123
Anf. 162 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	124
Anf. 163 MAGNUS BERTSSON (KD) replik	124
Anf. 164 MARKUS KALLIFATIDES (S)	124
Anf. 165 ROGER HEDLUND (SD).....	127
Anf. 166 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	128
Anf. 167 ROGER HEDLUND (SD) replik	128
Anf. 168 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik	129
Anf. 169 ROGER HEDLUND (SD) replik.....	129
Anf. 170 ALIREZA AKHONDI (C).....	129
(Beslut skulle fattas den 19 april.).....	131
§ 13 Bordläggning.....	131
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	131
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	132
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.47.	133